

T. C.
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

**4-5 YAŞ ARASI OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARIN SOSYAL-
DUYGUSAL UYUMU İLE ANNE-BABALARIN ÇOCUK
YETİŞTİRME TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ
(KARS İLİ ÖRNEĞİ)**

Nesrin ÇETİNKAYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Ali Osman ENGİN

Kars, 2016

KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Nesrin ÇETİNKAYA tarafından hazırlanan “4-5 Yaş Arası Okul Öncesi Çocukların Sosyal-Duygusal Uyumunu ile Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki ” başlıklı bu çalışma, 11.01.2016 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *başarılı* bulunarak jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak oy birliğiyle kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Başkan : ...Yrd.Doç. Dr. Selami SÖNMEZ.

İmza:

Üye : Doç.Dr. Ali Osman ENGİN

İmza:

Üye : . Yrd.Doç.Dr. Halil İbrahim KAYA...

İmza:

ONAY

Bu tezin kabulü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Mustafa ÖZDEMİR
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım “4-5 Yaş Arası Okul Öncesi Çocukların Sosyal-Duygusal Uyumuna Anne-Baba Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Etkisinin İncelenmesi” adlı çalışmanın öneri kısmından başlayıp sonuçlanmasına değin akademik ve bilimsel etik kurallarına titizlikle uyduğumu, tezin içerisinde yer alan bilgileri tez yazım kurallarına göre hazırladığım çalışmamda dolaylı ya da doğrudan yaptığım tüm alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım bütün eserlerin kaynaklar kısmında gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

SCIENTIFIC ETHICS NOTIFICATION

I hereby declare that I have meticulously respected the academic and scientific ethics rules just from the suggestions to the conclusion of my work “4-5 Yaş Arası Okul Öncesi Çocukların Sosyal-Duygusal Uyumuna Anne-Baba Tutumlarının Etkisinin İncelenmesi” (A Study on the Parental Attitude for the 4-5 Years Old Preschool Children’s Socioemotional Adaptation), as my study edited in line with the thesis writing rules refers to all the sources of direct and indirect citation, and all my used works are cited in the chapter of references.

... / ... /

Nesrin ÇETİNKAYA

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ KABUL VE ONAY	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ÖZET.....	viii
ABSTRACT	ix
ÖNSÖZ.....	xi
TABLO LİSTESİ	xii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiv

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ	1
1.1. Problem	3
1.2. Alt Problemler	3
1.2.1. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Varsayımları	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.5. Araştırmanın Önemi	5
1.6. Tanımlar	6

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	7
2.1. Sosyal- Duygusal Uyum İle İlgili Kuramsal Açıklamalar	7
2.1.1. Uyum	7
2.1.2. 0-6 Yaş Arasında Sosyal Uyum	8
2.1.3. 0-6 Yaş Arasında Duygusal Uyum	10
2.1.4. Okul Öncesi Dönemde Sosyal-Duygusal Gelişimi Etkileyen Faktörler...12	
2.1.4.1. Çevresel Faktörler	12
2.1.4.1.1. Aile	12
2.1.4.1.2. Anne-Babanın Etkisi	13
2.1.4.1.3. Kardeşler	16
2.1.4.1.4. Arkadaşlar	17

2.1.4.1.5. Okul	18
2.2. Sosyal-Duygusal Gelişimle İlgili Kuramlar	19
2.2.1. Psikanalitik Kuram	19
2.2.2. Erik Erikson'un Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı	20
2.2.3. Ekolojik Yaklaşım	24
2.2.4. Sosyal –Bilişsel Öğrenme Kuramı	27
2.3. İlgili Araştırmalar	31
2.3.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	31
2.3.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	39
2.4. Anne-Baba Tutumu	44
2.4.1. Tutumun Tanımı	44
2.4.2. Tutumun Oluşumu	44
2.4.3. Tutumların İşlevleri	46
2.4.4. Ailenin Tanımı ve Ailenin Tutumunun Çocuk Üzerindeki Etkileri	47
2.5. Anne-Baba Tutumları	48
2.5.1. Baskıcı ve Otoriter Anne- Baba Tutumu	48
2.5.2. Demokratik Anne- Baba Tutumu.....	49
2.5.3. Aşırı Hoşgörülü Anne- Baba Tutumu.....	50
2.5.4. Koruyucu Anne- Baba Tutumu.....	50
2.5.5. Tutarsız Anne- Baba Tutumu	50
2.5.6. İlgisiz Kayıtsız Anne- Baba Tutumu	51
2.5.7. Mükemmeliyetçi Anne Baba Tutumu	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM	53
3.1. Araştırma Modeli	53
3.2. Evren ,Örneklem ve Çalışma Grubu	53
3.2.1. Evren ve Örneklem	53
3.2.2. Çalışma Grubu	54
3.2.2.1. Çalışma Grubunun Genel Yapısına ve Özelliklerine İlişkin Bazı Frekans ve Yüzdelere	54
3.3. Veri Toplama Araçları.....	55
3.3.1. PARİ (Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği)	55

3.3.2.60–72 Aylık Çocuklar İçin Marmara Sosyal-Duygusal Uyum Ölçeği	57
3.3.3.Kişisel Bilgi Formu	59
3.4. Verilerin Toplanması.....	59
3.5. Verilerin Çözümlemesi	59

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.ARAŞTIRMA BULGULARI	65
4.1. PARI ve MASDU`ya İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	65
4.1.1. PARI`ye İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	65
4.1.2. MASDU`ya İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	65
4.2.Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) İle Demografik Bilgi Formundan Elde Edilen Bilgilere Ait Bulgular.....	66
4.2.1. Çocukların Cinsiyetine Göre PARI Ölçeği`nden Elde Edilen Bulgular	66
4.2.2. Gelir Düzeyine Göre PARI`den Elde Edilen Bulgular	68
4.2.3. Anne Eğitim Düzeyine Göre PARI`den Elde Edilen Bulgular.....	73
4.2.4. PARI İle Gelir Düzeyi Değişkeninin Değerlendirilmesi	76
4.2.5. PARI İle Annenin Eğitim Düzeyi Değişkeninin Değerlendirilmesi	77
4.2.6. PARI İle Babanın Eğitim Düzeyi Değişkeninin Değerlendirilmesi	77
4.3. Marmara Sosyal Duygusal Uyum Testi (MASDU) İle Demografik Bilgi Formundan Elde Edilen Bilgiler.....	80
4.4. Marmara Sosyal Duygusal Uyum Testi (MASDU) İle Demografik Bilgi Formundan Elde Edilen Bulgular	80
4.4.1. Çocukların Cinsiyetine Göre MASDU`dan Elde Edilen Bulgular	80
4.4.2. Gelir Düzeyine Göre MASDU`dan Elde Edilen Bulgular.....	82
4.4.3. Anne Eğitim Düzeyine Göre MASDU`dan Elde Edilen Bulgular	85
4.4.4. Baba Eğitim Düzeyine Göre MASDU`dan Elde Edilen Bulgular... ..	88
4.5. Sosyal-Duygusal Uyum Ölçeği (MASDU) ile Araştırmada Kullanılan Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular.....	90
4.5.1. Sosyal-Duygusal Uyumun Yordayıcılarına İlişkin Bulgular	94

4.5.2. Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranmanın Yordayıcılarına İlişkin Bulgular	95
4.5.3. Sosyal Duruma Uygun Tepki Vermenin Yordayıcılarına İlişkin Bulgular.....	95
4.5.4. Akranlarla Etkileşimin Yordayıcılarına İlişkin Bulgular.....	96
4.5.5. Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma Yordayıcılarına İlişkin Bulgular.....	97

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA VE YORUM	99
5.1. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği ile Cinsiyet Değişkeninin Tartışılması.....	99
5.1.2.Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği İle Gelir Düzeyi Değişkeninin Tartışılması	100
5.1.3. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği İle Annenin Eğitim Düzeyi Değişkeninin Tartışılması	101
5.1.4. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği İle Babanın Eğitim Düzeyi Değişkeninin Tartışılması	102
5.2. Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği -MASDU İle Demografik Bilgi Formundan Elde Edilen Bilgiler.....	103
5.2.1. Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği İle Cinsiyet Değişkeninin Tartışılması	103
5.2.2. Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği İle Gelir Düzeyi Değişkeninin Tartışılması	104
5.2.3.Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği İle Annenin Eğitim Düzeyi Değişkeninin Tartışılması	105
5.2.4.Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği İle Babanın Eğitim Düzeyi Değişkeninin Tartışılması.....	106
5.3. Sosyal-Duygusal Uyum Ölçeği (MASDU) ile Araştırmada Kullanılan Değişkenlerin İlişkisine Ait Bulguların Tartışılması.....	107
5.3.1.MASDU Toplam Puanları İle Araştırmada Kullanılan Değişkenlerin İlişkisinin Tartışılması.....	107

5.3.2.Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma Alt Testi İle Araştırmada Kullanılan Değişkenlerin İlişkisinin Tartışılması.....	109
5.3.3. Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme Alt Testi İle Araştırmada Kullanılan Değişkenlerin İlişkisinin Tartışılması.....	109
5.3.4. Akranlarla Etkileşim Alt Testi İle Araştırmada Kullanılan Değişkenlerin İlişkisinin Tartışılması.....	109
5.3.5. Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma Alt Testi İle Araştırmada Kullanılan Değişkenlerin İlişkisinin Tartışılması.....	109

ALTINCI BÖLÜM

6. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	111
6.1.SONUÇ	111
6.2.ÖNERİLER.....	112
KAYNAKÇA	115
EKLER	128
ÖZGEÇMİŞ.....	139

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
**4-5 YAŞ ARASI OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARIN SOSYAL-
DUYGUSAL UYUMU İLE ANNE-BABALARIN ÇOCUK
YETİŞTİRME TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Nesrin ÇETİNKAYA

Şubat 2016, 139 sayfa

Bu çalışma, okul öncesi eğitim kurumunda eğitim gören 4-5 yaş aralığında olan çocukların sosyal duygusal uyumlarına annelerinin ve babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının etkisinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Ebeveynlerin yetiştirme tutumlarının bu yaş aralığındaki çocukların sosyal-duygusal uyumlarında çocukların cinsiyetinin, anne-babanın eğitim ve gelir durumu gibi belirtilen değişkenler yönünden farklılaşma olup olmadığı incelenmiştir.

Çalışma, 2014–2015 Eğitim-Öğretim yılı içerisinde Kars İl merkezinde bulunan 5 resmi anaokulu ile 3 resmi ilkokulun anasınıflarında eğitim gören 4-5 yaş aralığındaki 287 öğrencinin ebeveynleri ve okul öncesi öğretmenleri ile yürütülmüştür. Çocukların sosyal ve duygusal uyumuna ilişkin veriler “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği -PARI ‘’, “anne-baba tutumlarına ilişkin veriler, Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği-MASDU’, kişisel bilgiler ise, “Kişisel Bilgi Formu” ile toplanmıştır. Verilerin analizinde ise, varyans analizi, t-testi, korelasyon ve regresyon analizleri kullanılmıştır.

Araştırmada Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği’nde çocukların cinsiyetine göre aşırı koruyuculuk boyutunda kız çocuğuna sahip anne-babaların erkek çocuğuna sahip anne-babalara nazaran aşırı korumacı tutuma sahip olduğu ; demokratik tutum ve eşitlik tanıma boyutu ve ev kadınlığı rolünü reddetme boyutunda çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılığa ulaşılmadığı, aile içi geçimsizlik ve çatışma boyutunda ise, çocukların cinsiyetine göre anlamlı farklılığa ulaşılmıştır. Anne-babaların gelir düzeyi arttıkça; aşırı koruyuculuk ,ev kadınlığı rolünü reddetme, aile içi geçimsizlik ve çatışma ile baskı ve disiplin puanlarının azaldığı, demokratik tutum ve eşitlik tanıma boyutunda ise puanların arttığı tespit edilmiştir. Marmara Sosyal-Duygusal Uyum Ölçeği toplam puanları ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği toplam puanları arasında Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme alt testi ile pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki olduğu; Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma, Aşırı Koruyuculuk, Demokratiklik ve Eşitlik Tanıma ve Baskı -Disiplin alt testleri ile istatistiksel açıdan bir ilişki olmadığı yönünde sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anne-Baba Tutumu, 4- 5 Yaş Çocuklar, Sosyal-Duygusal Uyum

ABSTRACT
MASTER'S THESIS
4-5 YEARS OLD AND INVESTIGATION OF PRESCHOOL CHILDREN'S
SOCIAL-EMOTIONAL EFFECTS OF THE ADOPTION OF THE ATTITUDE
OF PARENTS RAISING
Nesrin ÇETİNKAYA
February 2016, 139 Pages

ABSTRACT: This study was carried out with the aim of elaborating any potential effects of the child-rearing attitudes of the parents towards the socioemotional adaptation of their 4-5 years old children who attend the preschool educational institutions. It was studied if the child-rearing attitudes of the parents to the socioemotional adaptation of this age group of children vary depending on such specified variables as the gender of children and the educational and income status of the parents. The study was implemented with the parents and preschool teachers of 287 pupils of the 4-5 years age group, who attended 5 public kindergartens and the kindergartens of 3 public ground schools in the centrum of Kars within the 2014-2015 School Years. The “Family Life and Child-rearing Attitude Scale – PARI”, the “Marmara Socioemotional Adaptation Scale – MASDU”, and the “Personal Information Form” were used to collect the data on socioemotional adaptation of children, parenteral attitudes and personal information respectively. However, the variance analysis, t-test, correlation and regression analyses were used for the data analysis. The Family Life and Child-rearing Attitude Scale revealed that the parents of female children had a more excessive protective attitude towards the female children compared to the male ones, while there was no significant difference by the gender of children in terms of the democratic attitude and recognition of equity, and refusal of the role of housewife, and a significant difference was found as of the gender of children in respect of the interfamily discordance and conflicts. It was determined that the points scored for excessive protectionism, refusal of housewife role, interfamily discordance and conflict, influence and discipline reduced, contrary to the increase in points for the democratic attitude and recognition of equity. It was understood that the total score points for Marmara Socioemotional Adaptation Scale and those for the

Family Life and Child-rearing Attitude Scale had an insignificant positive relation with the sub-test on Refusal of Housewife Role, while there was no statistical correlation with the sub-tests on Democracy and Equity Recognition and Influence-Discipline. As a result of the regression analysis carried out to determine the exponents of socioemotional adaptation, it was understood that the gender and housewife role were not significant exponents for the socioemotional

Keywords: Parents Attitudes, 4-5 Year Old Children, Social-Emotional Accordance

ÖNSÖZ

Bu çalışma, okul öncesi kurumunda eğitim gören 4-5 yaş aralığındaki çocukların sosyal-duygusal uyumları ile annelerin ve babaların çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyi bulmak amacıyla yapılmıştır.

Araştırmanın her aşamasında desteklerini esirgemeyen saygıdeğer büyüğüm ve tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Ali Osman ENGİN 'e, teşekkür ediyorum. Yaşamım boyunca her an yanımda ve en büyük destekçim olan ailem teşekkür ediyorum. Ayrıca yüksek lisansım süresince çalıştığım Kars 80.Yıl Cumhuriyet Anaokulu'nda idari görevde bulunan idarecilerime ,ölçeklerin toplanması sürecinde desteğini ve yardımlarını esirgemeyen okul müdürlüklerine, öğretmen arkadaşlarıma, öğrencilerime ve öğrenci velilerine, sevgili annelere ve babalara, değerli öğretmen arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Nesrin ÇETİNKAYA

KARS-2016

TABLÖLAR LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1: Örnekleme İlişkin Demografik Değerler	46
Tablo 2.2: PARI'nin Alt Boyutlarına İlişkin Cronbach Alfa Katsayıları	50
Tablo 3.3: MASDU'ya İlişkin Cronbach Alfa Katsayıları	51
Tablo 4 .4: PARI Ölçeği'ne İlişkin Dağılımın Merkezi Eğilim Ölçüleri Ve Çarpıklık Basıklık Katsayıları.....	53
Tablo 5 .5: MASDU Ölçeği'ne İlişkin Dağılımın Merkezi Eğilim Ölçüleri Ve Çarpıklık-Basıklık Katsayıları	55
Tablo 6 .6: PARI Ölçeği'ne İlişkin Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri.....	58
Tablo 7 MASDU Ölçeği'Ne İlişkin Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri.....	59
Tablo 8 Çocukların Cinsiyeti Değişkenine Göre PARI Ölçeği'Ne İlişkin T Testi Sonuçları	60
Tablo 9 Gelir Düzeyi Değişkenine Göre PARI'Ye İlişkin Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri	63
Tablo 10 Gelir Düzeyi Değişkenine Göre PARI'ye ilişkin Varyans Analizi Sonuçları	65
Tablo 11 Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre PARI'Ye İlişkin Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri.....	68
Tablo 12 Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre PARI'ye ilişkin Varyans Analizi Sonuçları	70
Tablo 13 Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre PARI'Ye İlişkin Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri.....	75
Tablo 14 Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre PARI'Ye İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	76
Tablo 15 Çocukların Cinsiyeti Değişkenine Göre MASDU'Ya İlişkin T Testi Sonuçları	78

Tablo 16 Gelir Düzeyi Değişkenine Göre MASDU'Ya İlişkin Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri	79
Tablo 17 Gelir Düzeyi Değişkenine Göre MASDU'Ya İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	81
Tablo 18 Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre MASDU'Ya İlişkin Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri	83
Tablo 19 Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre MASDU'Ya İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	85
Tablo 20 Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre MASDU'Ya İlişkin Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri	86
Tablo 21. Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre MASDU'Ya İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	87
Tablo 22. PARI ve MASDU Arasındaki Korelasyon Sonuçları	88
Tablo 23. Sosyal Duygusal Uyumun Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	92
Tablo 24. Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranmanın Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	93
Tablo 25. Sosyal Duruma Uygun Tepki Vermenin Yordanmasna İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	94
Tablo 26. Akranlarla Etkileşimin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	94
Tablo 27. Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşmanın Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	95

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil No

Sayfa

Şekil 1.1: Bronfenbrenner 'in Ekolojik Sistemler Kuramı 26

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Çocuğun her alanda olan gelişimi birbiri ile ilişki içerisinde. Gelişim, zihinsel, bedensel, dilsel ve sosyal-duygusal açıdan sürekli ilerleme gösteren bir bütündür. Okul öncesi dönemde ise, gelişim bazı etkenlerden etkilenmektedir. Bu etkenler çocuğun doğuştan getirmiş olduğu özellikler ile çevresel faktörlerdir. Çevresel faktörlerin ilk basamağını aile oluşturmaktadır. Birey ile yaşadığı toplum arasında olan ilişkiler aile aracılığı ile kurulabildiği için aile, toplumun en önemli kurumudur. Ailenin çocuk üzerindeki etkisi doğumdan önceki dönemi de kapsamaktadır. Annenin ya da babanın çocuğu isteyip istememesi, annenin sağlıklı hamilelik geçirmesi ve kullanmış olduğu ilaç, ailenin çekirdek ya da geniş aile olması, ailenin sosyoekonomik durumu, sosyokültürel yapısı, çocuktan beklentileri doğumdan sonra devam etmekle beraber yakın çevresinde bulunan insanlarla olan iletişimini de etkileyebilecektir. Anne ve baba ile birlikte ailede yaşayan dede, baba anne ,anneanne, dayı ,teyze gibi diğer bireylerin birbirleriyle ve çocuk ile kurdukları iletişim ve etkileşim çocuğun aile içerisindeki yerini belirler. Çocuk aile içerisinde kurduğu iletişim ve etkileşim sayesinde hem ait olmayı hem de sahiplenmeyi öğrenir. Çocuk öğrenirken aile bireylerinin davranışlarını gözlemler ve model alır. Çocuk ya da çocuklar, ebeveynleri ile daha çok vakit geçirdiği için anne-babalarını taklit etmeye başlarlar ve anne-babalarının takınmış oldukları tutumları sergilerler. Aile bireylerinin herhangi birinin olumsuz nitelendirilebilecek karakter yapısının olması, olumsuz olan böyle bir davranışın çocuk üzerindeki etkisinin daha fazla olacağını göstermektedir . Anne ve baba arasında ses tonu yükseltilerek yapılan tartışmalar, çocuk yetiştirme konusunda yaşanan fikir ayrılıkları çocuk üzerinde koruyucu ve aşırı kısıtlama yapan ebeveyn tutumlarından çok daha olumsuz etki yaratmaktadır. Anne ve babanın destekleyen, hoşgörü ile yaklaşan ve güven veren bir yaklaşım ile çocuğuna yakınlaşması çocuğun sosyal-duygusal gelişimi üzerinde etkin olmakla birlikte istenilen iletişim biçimidir. Anne -babanın birbirine olan sevgisini ve güvenini görerek ,hissederek büyüyen çocuğun kendine olan güveni artmakla birlikte yaşadığı ya da yaşayacağı olaylar onu korkutmaz tam tersi olaylara karşı daha

olumlu bakmasını sağlar. Bu durum çocuğun olaylara ve durumlara bakış açısında farklılık yaratabileceği gibi daha sonraki dönemlerinde karşılaşacağı sorunları çözerken de hata payının az olmasını sağlar. Anne- babanın cinsiyet ayrımı yaparak çocuk yetiştirme tutumları, kişilik yapıları, kültürel değerleri, maddi durumu, kardeş sayısı vb. durumlar da çocuğun sosyal davranışlarına etki etmektedir. Çocuğun sosyal ve duygusal iletişimi sadece aile içerisinde ve çevresinde bulunan kişiler ile sınırlı olmayıp kendi boy ve görünümünde olan okul arkadaşları ve öğretmenlerini de kapsamaktadır. Aile içerisinde düşüncelerine değer verilen, önemsenen sevgiyi ve saygıyı yaşayan çocuklar, okulda kendisini rahat ifade eden, sosyal ilişkileri sağlam, arkadaşları tarafından tercih edilen ve akademik başarıları yüksek bireyler olurlar. Fakat ailesi içerisinde düşüncelerine değer verilmeyen ve varlığı yok sayılan çocuklar ; saldırgan davranışlar gösteren, arkadaşları tarafından istenmeyen, suça eğilimli ,psikolojik yönden bozukluk gösteren başarısız birer birey olabilirler. Okul öncesi dönemde belirli bir kıvama gelen sosyal ve duygusal gelişim alanı üzerinde aile önemli bir yere sahiptir. Yapılan çalışmalar, okul öncesi dönemde çocuğun kazanmış olduğu davranışların önemli ve büyük bölümünün yetişkinlik yıllarına yansıdığını ve biçimlendiğini göstermektedir. Okul öncesi eğitim,0-6 yaş çocuğunun dil, psikomotor ,bilişsel, sosyal-duygusal gelişiminin büyük kısmının tamamlandığı ,yakın çevresinden etkilendiği ve temel eğitim denilen ilkokula başladığı döneme kadar olan süreci içerisine alır. Okul öncesi dönemde verilen eğitim çocuğun gelişim özelliklerini iyi bilmeyi gerektirmektedir. Öğretmenin katı kurallara sahip olmayıp esnek olması, empati kurabilmesi, bireysel farklılıkları gözeterek davranması çocuğun hayata başlaması noktasında sosyal becerilerin artmasını ve sosyal davranışların kazanılmasını olumlu yönde geliştirir. Yapılan çalışmalar sosyal becerileri gelişmeyen çocukların ilk altı yıl boyunca duygusal ve davranışsal yönden problemlili bir birey olması ile ileriki dönemlerde de sosyal yönden uyumlu olmama olasılığının fazla olduğu neticesine ulaşmışlardır (Ladd,2000. Akt. Saltalı, 2013:730). Çocuğun sosyalleşmesinde ailesi ile birlikte kitle iletişim araçları ve akran ilişkileri önemli bir yere sahiptir (Kaya ve Tuna, 2008).

İlgili literatür incelendiğinde okul öncesinde eğitim gören öğrencilerin sosyal duygusal uyumlarını etkileyen yaşadığı ve içinde bulunduğu aile ortamı, anne-

babaların çocuklarını yetiştirirken sergiledikleri tutumlar, çocuk ya da çocukların cinsiyetleri, anne-babaların gelir ve eğitim durumları arasındaki ilişkiyi içeren az sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Yapılan çalışmalar sadece anne ile ya da sadece baba ile sınırlandırılmıştır. Bu yüzden okul öncesi eğitim kurumunda eğitim gören 4-5 yaşındaki çocukların sosyal-duygusal uyumları ile anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumları aile ortamları ,cinsiyet ,anne-babalarının eğitim ve gelir düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

1.1. Problem

48-60 Aylık okul öncesi çocuklarının sosyal- duygusal uyumlarına annelerin ve babaların eğitim düzeyleri, gelirleri, aile yaşantıları ve çocuk yetiştirme tutumları ne düzeyde etkilidir?

1.1.1. Alt Problemler

1. Annelerin ve babaların çocuk yetiştirme tutumları;
Annelerin ve babaların eğitim ,gelir düzeyine ve çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Öğrencilerin sosyal-duygusal uyum düzeyleri ;
Annelerin ve babaların eğitim ve gelir düzeyine, çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği alt faktörleri ile Marmara Sosyal-Duygusal Uyum Ölçeği,
 - a. Marmara Sosyal-duygusal Uyum Ölçeği toplam puanları üzerinde çocuğun cinsiyeti, annenin ve babanın eğitim ve gelir düzeyi ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği alt testleri ne düzeyde etkilidir?
 - b. Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma üzerinde çocuğun cinsiyeti, annenin ve babanın eğitim düzeyi-gelir düzeyi ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği alt testleri ne düzeyde etkilidir?
 - c. Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme üzerinde çocuğun cinsiyeti, annenin ve babanın eğitim düzeyi, gelir düzeyi ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği alt testleri ne düzeyde etkilidir?

d. Akranlarla Etkileşim üzerinde çocuğun cinsiyeti, annenin ve babanın eğitim düzeyi, gelir düzeyi ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği alt testleri ne düzeyde etkilidir?

e. Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma üzerinde çocuğun cinsiyeti, annenin ve babanın eğitim düzeyi, gelir düzeyi ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme alt testleri ne düzeyde etkilidir ?

1.2. Araştırmanın Amacı

Çocuğun yaşamının ilk yıllarından itibaren tüm gelişim dönemlerini sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmesi ,yaşamı boyunca kuracağı sosyal- duygusal ilişkilerinde uyumlu bir birey olabilmesinde belirleyici olan durumlar ailenin tutumu ve yaşam tarzlarıdır. Anne babaların çocuğu ya da çocukları ile ilgili konularda fikir birliğine varamaması, birinin evet dediğine diğerinin hayır demesi, birlikte geçirilen kaliteli zamanın az olması ,çocuk ile ilgilenmenin annenin görevi olduğu düşünülmesi, gibi nedenler çocuğun tutarsız davranışlar sergilemesine neden olabilir. Çocuk açısından önemli olan bu dönem için çocuğun anne-babaya destek ve rehber olabilecek etkinliklerin yapılması, düzenlenmesi gereklidir. Bu araştırma, çocuk yetiştirme konusunda aile kavramı bütünlüğünü koruma , anne-babaların çocuklarını yetiştirirken sergiledikleri farklı tutumların çocuk ya da çocukların sosyal ve duygusal uyumunu nasıl etkilediğini ortaya koymayı amaçlamıştır.

1.3. Araştırmanın Varsayımları

Anne-babalar ile öğretmenlerin kullanılan ölçeklere samimi ve objektif olarak cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışma ,2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılında Kars il merkezinde bulunan 5 resmi anaokulu ile 3 ilköğretim okulunun anasınıfında bulunan 4-5 yaşındaki 287 çocuk ile çocukların anne- babaları ile sınırlıdır.

Çalışmada anne-baba tutumlarını ilgilendiren faktörler, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği'nde belirtilen aşırı koruyuculuk, demokratik tutum ve

eşitlik tanıma, ev kadınlığı rolünü reddetme, aile içi geçimsizlik ve çatışma, baskı ve disiplin ile sınırlıdır.

Çalışmada okul öncesi eğitim kurumunda eğitim gören 48-60 aylık çocukların sosyal-duygusal uyum düzeyini oluşturan faktörler, Marmara Sosyal-Duygusal Uyum Ölçeği'nde belirtilen sosyal yaşamın gereklerine uygun davranma, sosyal duruma uygun tepki verme, akranlarla etkileşim, sosyal çevreye pozitif yaklaşma ve toplam sosyal-duygusal uyum boyutları ile sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Önemi

Yaşamın ilk yıllarından itibaren gelişim dönemlerini sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmesi, yaşamı boyunca sosyal-duygusal ilişkilerinde uyumlu bir birey olabilmesi için belirleyici olan durumlar ailenin tutumu ve yetiştirme tarzlarıdır. Aile içerisinde ilk sosyal etkileşimini yaşayan ve gittikçe çevresi genişlemeye başlayan çocuk, okul öncesine başladığında ailesinde model aldığı kişiyi, kızgınlığını, sevincini ve hayallerini oynadığı oyunlarda yansıtmaya başlar. Okul öncesi eğitim, son yıllarda değişikliğe uğrayan eğitim sistemi ve okul öncesi programında yapılan değişikliklerle birlikte aile-öğretmen işbirliğinin öneminin daha çok değer kazandığı bir dönemdir. Bu noktada okul, onun bağımsız olarak davranabileceği, kendisi gibi boy ve görünüme sahip insanlarla farklı başka bir ortamda arkadaşlık kurabileceği bir yerdir. Çocuğun okula alışabilmesi, okulu benimseyebilmesi, anne-babadan ayrılırken daha az sorun yaşaması ve çalışan ebeveynlere yardımcı olunması amacıyla okullarda rehberlik çalışmaları önemli bir yere sahiptir. Fakat son birkaç yıl içerisinde okul öncesinde rehberlik çalışmalarına gerek olmadığı düşüncesiyle okul öncesi öğretmenleri yalnız bırakılmıştır. Çocuğun anne babasının çalışması, ailelerin çalışma şartları, değişen yaşam koşulları, her an yanında olunamaması, bilgisayar, tablet, tv gibi kitle iletişim araçlarının olması ve bunların kontrolsüz kullanımı çocukta davranış değişikliğine sebep olmaktadır. Çocukluk yılları çocuğun gelişimini ve sonraki yaşamını etkilediği için özellikle bu dönemi içeren çalışmaların yapılması bundan sonraki kademelerde önem arz etmektedir. Bu dönemi içeren çalışmaların yapılması, anne-babaların çocuklarına

karşı tutumlarında ,çocukların sosyal ve duygusal uyumlarını nelerin etkileyebileceği konusunda yardımcı olması açısından önem kazanmaktadır.

1.6. Tanımlar

Sosyal Uyum: Kişinin çevresinde bulunan bireyler ile birbirini dengeleyecek şekilde iletişim kurması, kurduğu bu iletişimi sağlıklı sürdürebilmesidir(Yavuzer ,2002:50).

Duygusal Uyum: Kişinin kendisine, çevresindeki nesnel dünyaya ve diğer insanlara karşı yaklaşımlarıyla alakalı her türlü duygu ve düşünceyi içerir (Watts, 1979).

Anne- baba tutumu :“Ebeveynlerin, çocuğun sosyal, duygusal ve kişilik gelişimini etkileyebilecek düzeyde belirlenen bir kişi ,nesne ya da ortamlara olumlu veya olumsuz tepki ile cevap verme yaklaşımıdır” (Yavuzer, 2002:141) .

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Sosyal- Duygusal Uyum İle İlgili Kuramsal Açıklamalar

Bu bölümde sosyal- duygusal uyum ve anne-baba tutumu ile ilgili kuramsal açıklamalara yer verilmiştir.

2.1.1. Uyum

Kişinin çevresinde bulunan bireyler ile birbirini dengeleyecek şekilde iletişim kurması, kurduğu bu iletişimi sağlıklı sürdürebilmesidir (Yavuzer, 2002).

Kişinin sosyal becerilerinin olması neticesinde sosyal yönden yeterli düzeyde olduğu düşünülmeyle birlikte sosyal becerilerin sosyal yeterliğin bir kısmı olduğu kabul görmektedir. Sosyal uyum, sosyal becerilerin kullanılması neticesinde fark edilmektedir (Çiftçi ve Sucuoğlu 2004, Avcıoğlu 2005, Bacanlı 2008; Akt. Durualp, 2009).

Yavuzer'e (2006) göre sosyal uyumu engelleyen etmenler şu şekilde açıklanabilir:

1. Sosyal davranış biçimlerinin zayıf olduğu ailelerde yetişen çocuklar, aile dışında motive edilseler dahi sosyal uyum yönünden zayıftırlar.
2. Ailelerde kendilerini özdeş tutacakları modellerin zayıf olması ,çocukların aile dışındaki sosyal uyumlarını çok ciddi şekilde engeller. Sosyal uyumda motivasyonun düşük olması, ev ortamı ile birlikte ev dışındaki ilk sosyal deneyimlerin yeterince olmamasından kaynaklanır.
3. Çocuklar içinde bulundukları kötü koşullara rağmen, sosyal uyum yönünden iyi olabilecekleri güçlü motivasyonlara sahip olabilirler . Bu noktada çocukların az da olsa bir yardıma ve rehberliğe ihtiyaçları vardır.

2.1.2. 0-6 Yaş Döneminde Sosyal Uyum

Bu kısımda 0-6 yaş çocuğu ve onun sosyal gelişimini anlatan bilgilere değinildiği gibi, çalışmadaki yaş grubuna (4-5 Yaş) ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

0- 2 Yaş :

Bebeğin annesi ile olan ilişkisi, annesine bağlanması sosyal yönden ilişkisinin başlangıç noktası olarak görülür. Bebek temel olan ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla çevresinde bulunan bireylere ihtiyaç duyar. Anne bebeğini emzirirken sevip okşar, ona dokunur. Annenin kurmuş olduğu iletişim ve fiziksel temas bebekte sosyal gelişim yönünden olumlu adımlar atılmasında önemli bir yere sahiptir. Yavaş yavaş büyüyen bebeğin aile dışındaki bireylere, nesnelere karşı merak duygusu gelişmeye başlar. Merak duygusu gelişen bebek, bağımsız hareket eder ve çevreyi keşfetme turlarına çıkar (Avcı, 1995; Selçuk, 1996; Rice, 1997; Akt. Vaizoglu, 2008: 18). Bebek üç aylık oluncaya kadar birisi odaya girince ağlamayı kesme, kendisine yaklaşan birinin yerini bulmak için bakma, yüzüne bakan insana gülümseme, yalnız bırakıldığını anlayınca ise, bağırma veya ağlama gibi birçok davranış belirtisini gösterir. Altıncı ayın sonunda çevresindeki kişilerin yüz ifadesinden ve sesinin şiddetinden oluşan tepkilere yönelik karşılık vermeye başlar. Dokuzuncu ve onuncu ayın sonunda çevresinde bulunan kişilerin hareketlerini ve çıkardığı sesleri taklit eder (Avcı, 2004).

Çocuk, çevresinde bulunan kişilerin seslerini ve hareketlerini taklit ederken mutlu olur. Bu durum her çocuk için farklıdır.

Birinci yaşı sonuna doğru, çocuğun kas ve hareket dizgesinin hızlı gelişimi ile birlikte özerk varoluşa geçişin adımları da atılmış olur. İdrarını tutabilme ya da bırakabilme, zamanla toplumsal anlamı içeren eylem ve hareketlere yansır. Topluma yansıyan bu davranış, genelleşir ve çocuk ,idrarını tutma ve bırakma olan bu iki eylem ile genellemeler yapar (Öztürk, 1995).

3 - 4 Yaş :

Bu yaş sosyal gelişim açısından önemlidir. Üç yaşından başlayarak sosyal kişilik kazanmaya başlayan çocuk, kendi yaş grubunda olanları çevresinde aramaya başlar. Bu dönemin en önemli gelişimsel aşamalarından birisi de çocuğu kendi yaş grubunun kabul etmesidir. Üç yaş çocuğu daha çok kendi yaş grubundaki çocuklar ile uyum ve işbirliğine dayalı oyunları tercih eder (Gülay ve Akman ,2009).

Üç yaşında olan çocuk kendi akranları ile oynarken dört yaşındaki çocuk ise ,arkadaşları ile oynarken sabırlı olmayı ve beklemeyi öğrenir.

Dört yaş grubundaki çocuk, kendi yaşında olan çocuklarla daha fazla zaman geçirirken yetişkin insanlarla olan ilişkilerini de olumlu yönde devam ettirir. (Metin, 1999).

5-6 Yaş:

İlk çocukluk evresinin düğüm noktasını, aile ve çocuk için “altın yaş” olarak nitelendirilen beş yaş oluşturur. Daha bilgili ve olgun bir birey görünümünde olan beş yaş çocuğu, çevresine karşı ılımlı ve pozitif bir yaklaşım içindedir. En belirgin özellikleri arasında yeterli ve dengeli oluşu gelmektedir. Beş yaşındaki çocuk, yeteneklerinden en iyi biçimde yararlanmak ister; hak ettiği sorumluluk ve ödüllere sahip olmaktan hoşlanır. Bu yaş çocuğu, yaşadığı kültür çevresine uyum gösterirken zorlanmaz. Kısaca, bu üstün özellikleri ile beş yaş çocuğu, yüksek derecede toplumsallaşmış bir birey görünümündedir (Yavuzer, 1993; Akt. Işık, 2006). Altı yaş, okul öncesi dönemin sonu, okul döneminin başlangıcı ve gelişimin en kritik dönemlerinden biridir. Beş yaşında rahat ve uyumlu görünen çocuğun, beş yaşın ortalarına doğru değiştiği, biraz daha hareketli olması ile birlikte uyumsuz bir görünüm sergilediği dikkat çeker .Bu dönemde çocuk sosyal yönden hala anne-babasına bağımlı olmakla beraber, öğretmeninin ve arkadaşlarının önemi de gittikçe artmaya başlar ve yalnız başına oynamaktan hoşlanmaz. Oyun oynadığı gruplar genişlemekle birlikte oyundaki kuralları çocuklar koyar (Oktay, 2000).

2.1.3. 0-6 Yaş Arasında Duygusal Uyum

0-2 Yaş:

Bebeğin insan yüzüne gülümsemesi etkileşim içerikli ilk tepkisidir. Bebeğin beş aylık olduğu zaman annesi ile özel bir bağ kurmaya başladığını ,kurulan bu bağın kademeli olarak arttığını ve geliştiğini belirtmektedir (Cüceloğlu,1998). Bebek ilk altı aylık dönemde karşısında bulunan insanın verdiği tepkinin ne olduğu ayrımını yapmadan gülümser. Fakat altıncı aydan sonraki dönemde bebek, karşısındaki insanın ses tonundan ve yüzündeki ifadeden sevecen ya da sert olduğu yönünde gösterdiği tepkilere uygun karşılık verebilmektedir. Bebek, ebeveyn dışında olan kişilere farklı tepkiler verebilir yalnız vereceği tepkinin derecesi her bebekte aynı değildir (Avcı, 2003). Dikkat edilmesi gereken nokta, ilk altı aylık dönemde bebek ile kurulacak olan sosyal ilişki çocuğun sonraki yaşamı için önem arz etmekle birlikte kritik dönem olarak görülmektedir (Ünsal, 2010). İki yaşına doğru bağımsız olma isteği güçlenir ve kafasını yukarı kaldırarak ‘hayır’ ifadesini kullanır. Çocuk, bu ifadeyi çok sevdiği için sürekli yapmaya başlar. Çocuk, bir buçuk-üç yaş arası farklı olan duygularını söyleyebilir. Ayrıca çocuk bir yandan olumlu olmayan davranışlar sergileyerek ebeveyn ya da ailedeki diğer kişilerin sabrını ölçerken diğer yandan da bu kişilerin düşüncelerini ve neler hissettiklerini anlayabilme yetisini geliştirir (Landers,1999).

3-4 Yaş:

Bu yaştaki çocuklar, bağımsız olmakla birlikte inatçıdırlar. Kendi istekleri ile hareket etmeyi severler. Oyuncakları ile oynadıktan sonra oyuncaklarını toplamayabilir, resim yapar ama resmini bitirmeyebilir bunları yaparken de huzursuz olmaz. Üç yaşındaki çocuk, yavaş yavaş daha olumlu birey olma ile birlikte bu dönemde görülen ani öfke belirtilerini daha çok çevresinde bulunan eşyalara yöneltmektedir. Bu dönemde çocuk, okulda yaşadığı olayların, oynadığı oyunların ve oyuncakların (daha çok dolgu oyuncak), anne ve babasının sesine benzemeyen çevresindeki farklı seslerin etkisinde kalabildiği gibi bu durum onun uykusuna

yansır. Çocuk, korku içerikli rüyalar görebilir (Yavuzer, 2005). Ayrıca karanlıktan ,yalnız kalmaktan ve kendi gölgesinden de korkabilir. Bu yaş çocuğunun korkularının olabileceği noktasında onunla alay edilmemeli, eleştiri içeren konuşmalar yapılmamalı tam tersi ona güven duygusu verilmelidir. Çocuğun korktuğu şey ile karşı karşıya gelmesine izin verilmemeli ve araya mesafe koyması sağlanmalıdır (Yavuzer, 1999).

5-6 Yaş:

Bu dönem, ilk çocukluk döneminin hem aile hem de çocuk için ‘’altın yaş’’ diye anlamlandırılan dönemidir. Beş yaşındaki çocuk genellikle neşeli ve canlı olmakla birlikte bazen tedirgin ve küsme davranışları gösterebilir (Oktay,2000). Tedirgin ve küsme davranışları çocuğun hastalanması , uykusuz ya da yorgun olması durumunda görülmektedir (Oktay,2000). Çocuğun zihinsel, duygusal ve toplum içerisindeki başarı- başarısızlık deneyimleri çocukta olumlu veya olumsuz etkiler bırakır. Çocuğun öncelikle aile içerisinde daha sonra okul ortamında yaşadığı sevgi ve ona değer verilmesi çocuğun duygusal yaşamını geliştirir. Aile ortamında alınacak olan kararlarda çocuğun düşüncesi sorulabileceği gibi onun değerli bir birey olduğu hissettirilmelidir. Beş yaş çocuğu ebeveynlere karar alırken yardım etmeyi çok severler ve her olumlu davranış onların özgüveninin artmasını sağlar. (Binbaşıoğlu, 1975).Beş yaşındaki çocuk, içinde bulunduğu çevreye uyum gösterirken bunu başarılı bir şekilde gerçekleştirir. Bunu yaparken daha bilgili ,olgun bir birey görünümünde olmakla birlikte çevresindekilere karşı da olumlu ve ılımlı bir tutum sergiler. Beş yaşındaki çocuk, kendi yeteneklerinin farkına varır, bu yeteneklerinden en iyi şekilde faydalanmak istediği gibi sorumluluk sahibi olmayı gerektirecek davranışları çok sever. Ayrıca ödül almaktan ve ödül sahibi olmaktan çok hoşlanır. Yeterli ve dengeli olması ile birlikte tüm bu özelliklere sahip olan beş yaşındaki çocuk, üst düzeyde toplumsallaşmış bir insan doğasına sahiptir (Yavuzer, 1993).

2.1.4. Sosyal-Duygusal Gelişimi Etkileyen Faktörler

2.1.4.1.Çevresel Etmenler

2.1.4.1.1.Aile

Birey ile yaşadığı toplum arasında olan ilişkiler aile aracılığı ile kurulabildiği için aile, toplumun en değerli kurumudur. Ailenin çocuk üzerindeki etkisi annenin sağlıklı bir hamilelik geçirmesi, kullandığı ilaç, eşiyle olan iletişimi, maddi durumu vb. durumlar doğum öncesinde başlamakla birlikte doğumdan sonra da devam etmektedir. Ailenin çekirdek ya da geniş aile olması ,kültür yapısı, sosyoekonomik düzeyi çocuğun sosyal deneyimlerini, duygusal ve toplumsal gelişimi ile birlikte kişilik gelişimini de etkilemektedir (Taşdelen vd.,2013).Anne ve babanın birbirine olan sevgisini ve güvenini görerek ,hissederek büyüyen çocuğun kendine olan güveni artar, yaşadığı ya da yaşayacağı olaylar onu korkutmaz tam tersi olaylara karşı daha olumlu bakmasını sağlar. Bu durum çocuğun olaylara ve durumlara bakış açısında farklılık yaratabileceği gibi daha sonraki dönemlerinde karşılaşacağı sorunları çözerken de hata payının az olmasını sağlar.

Sadece anne ve babanın birbiriyle değil ailede yaşayan dede, baba anne ,anneanne, dayı ,teyze gibi diğer bireylerin birbirleriyle ve çocuk ile kurdukları iletişim ve etkileşim çocuğun aile içerisindeki yerini belirler. Çocuk aile içerisinde kurduğu iletişim ve etkileşim sayesinde hem ait olmayı hem de sahiplenmeyi öğrenir. Çocuk öğrenirken aile bireylerinin davranışlarını gözlemler ve model alır. Aile bireylerinin herhangi birinin olumsuz nitelendirilebilecek karakter yapısının olması, olumsuz olan böyle bir davranışın çocuk üzerindeki etkisinin daha fazla olacağını göstermektedir. Bu durum çocuğun olaylara ve durumlara bakış açısında farklılık yaratabileceği gibi daha sonraki dönemlerinde karşılaşacağı sorunları çözerken de hata payının az olmasını sağlar.

Ayrıca kalıtım ile getirilen özelliklerin ne kadar gelişeceği, nasıl şekilleneceği ve sonraki dönemler üzerindeki etkisi, ailede yaşayan kişilerin birbirleriyle ,çocuk ya da çocuklarıyla olan ilişkileri ,kurdukları sözel iletişimleri,

çocuk yetiştirmeye yönelik tutumları, ailenin sosyokültürel yapısı ile sosyoekonomik durumunun çocuğa sunduğu olanaklar, beslenme, gelişim, sağlık ve eğitim konularını içeren bilgiler vb. aileyi içeren birden çok değişken ile alakalıdır (Sevinç,2003).

Bunun dışında anne babanın ayrılması veya boşanması gibi durumlarda çocuk ya da çocuklar çoğu zaman anne ile kalmaktadır. Annenin bir yandan çocuğunun ya da çocuklarının bakım ,beslenme ve barınma gibi ihtiyaçlarını karşılayabilmesi bir yandan da bunları yapabilmesi için çalışması gerekmektedir. Anne, ayrılma veya boşanma sonrasında eşinden herhangi bir destek almaz ise; hem çocuk ya da çocukların bakım, beslenme gibi temel ihtiyaçlarını karşılama zorunluluğu hem de bir yandan çalışma zorunluluğu arasında sıkışabilir. Yardımsız ve tek başına mücadele etmeye başlayan anne, çocuklarıyla iyi ve sağlıklı bir iletişim kuramadığı gibi kaliteli vakit geçiremez. Özellikle Türk toplumunda evde babanın otoriter olması, babanın olmadığı durumlarda anne bu rolü üstlenir ve otoriter tutum sergileyebilir. Ayrıca babanın çocuk ya da çocuklarına yaklaşmaması, ilgilenmemesi, onları yok sayması çocukların kişiliğini kötü yönde etkilediği gibi bu tür ayrılık ya da boşanmalarda çocuklar kendilerini sorumlu tutarlar.

2.1.4.1.2. Anne-Babanın Etkisi

Çocuğun ilk iletişim kurduğu kişi annesidir. Annenin çocuğuna olan sevgisinin geri çekilmesi çocuk açısından çok büyük ceza olarak algılanır. Anne sevgisi ile büyüyen çocuk içinde bulunduğu toplumla bir bağ kurmayı ve kendisi dışında bireylerin olduğunu düşünerek davranmayı öğrenir (Şentürk, 2008).

Bağlanma kuramcılar, bebeğin veya küçük çocuğun kendisine bakan birey ile olan yakınlığı, çocuğa bakan bireyin ise çocuğa duyarlı olmasının çocuğun çevresini keşfetmesinde güven içeren bir öneme sahip olduğunu vurgulamışlardır. (Ainsworth,1963,1976; Bowlby, 1969,1982,1973, Akt . Kağıtçıbaşı, 2012 :186). Ayrıca annenin duyarlı olması ile bağlanma güvenliği arasındaki ilişkinin sosyoekonomik durum ile ilişkili olduğunu, aradaki bu ilişkinin sosyoekonomik

açından gelir düzeyi düşük olan ailelerde çok zayıf olduğunu belirtmişlerdir (De Wolff ve Van Jizendoorn,1997 ,Akt. Kağıtçıbaşı,2012:187).

Ebeveynin çocuğuna sevgisi, çocuğun beslenme ve bakımında birbiriyle olan iletişimi, kullanmış oldukları dil vb. durumları gözlemleyen çocuk çevresindeki insanlara karşı anne-babanın davranışlarına benzer davranışlar sergilemeyi öğrenir. Olumlu olan sosyal ilişkiler ile çocuğu mutlu eden sosyal deneyimler çocuğun bu deneyimleri tekrarlaması yönünde olumlu etki eder. Ailesi dışındaki kişiler ile olan ilişkilerinde olumsuzluk ve reddedilmişlik yaşayan çocuk ise bu şekildeki sosyal ilişkileri devam ettirmeyecektir.(Kulaksızoğlu, 2001).

Aile içerisinde düşüncelerine ve bunu ifade etmesine fırsat verilen çocuk edinmiş olduğu olumlu deneyimler sayesinde çevresinde bulunan insanlar ile iletişim kurmakta zorlanmadığı gibi sosyal ilişkilerinde de istenilen birey olur.

Horney ,bireyin çevresindeki ilişkilerine değer vermektedir. Horney'e göre çocuk, çevrenin özellikle de aile çevresinin ve kültür normlarının etkisi altında gelişmektedir.

Sevildiğini hisseden ve değer gören çocuk, çevresindeki insanlara yaklaşabildiği için sağlıklı ilişkiler kurabilir (Geçtan,1993) .Çocukluk döneminde anne-baba ile kurulan iletişim yetişkinlik dönemindeki ilişkilere yansıdığı için ebeveyn ve çocuk arasında kurulan ilişkinin kalitesi hakkında bilgi sahibi olunmasının önemli olabileceği düşünülmektedir. Ebeveynine karşı güven duygusu zayıf olan çocuk ya da çocuklar ilköğretim döneminde arkadaş olabilmek ve birlikte oyun oynama gibi konularda sıkıntı yaşamakla beraber okulda derslere karşı akranları kadar ilgili değildir (Cüceloğlu, 1999).

Çocuğu ile oyun oynamayan, yürüyüş yapmayan, alışverişe gitmeyen ,söz verdiği halde defalarca sözünü yerine getirmeyen hatta onunla sürekli yarış halinde olup başarısızlıkları ile mutlu olan ,şımarık olmasın diye çocuğunun saçını okşamayan ama çocuğunun maddi yönden mutlu olduğunu düşünen ebeveynlere sahip çocuk içe dönük olabileceği gibi kendisini değersiz görüp çevresinde bulunan kişiler ile kaliteli ilişkiler kuramayabilir.

Çocukluk yıllarında anne-baba ile kurulan iletişimin etkisi bireylerin yetişkinlik yıllarında ki ilişkilerine etki etmektedir. Yetişkinlik yıllarında insanlar ile kurulan bağı ifade edebilmek için çocukluk yıllarında anne-baba ile kurulan iletişimin kalitesinin ve içeriğinin bilinmesinin önemi düşünülmektedir (Gander ve Gardiner, 2001).

Anne ile babanın birlikte zaman geçirirken keyif alması ve bunu çocuğuna hissettirmesi, birlikte plan- program yapma ve bunu uygulayabilme fırsatını çocuğu ile paylaşması bunları yaparken de cinsiyet ayrımı yapmama konusunda hem fikir olmaları çocuğun sosyal gelişimi için önemli bir yere sahiptir.

Babası olan ve olmayan erkek çocukların karşılaştırılması yapıldığında babası olmayan çocukların babası olan çocuklara göre çekingen, içine kapanık, birilerine bağımlı hareket eden, arkadaş ilişkilerinin zayıf ve ahlaki gelişimlerinin az olması ile birlikte okuldaki akademik başarı düzeylerinin düşük olduğu vurgulanmıştır (Güngörmüş, 1990).

Kimi ebeveynlerin küçüklükte ailelerinden baskıcı ve otoriter bir tutum görmeleri , anne-babalarının ayrı yaşaması veya boşanması, evdeki huzursuz ortamdan uzaklaşmak adına küçük yaşta yaptıkları evlilikler ve bu evliliklerde fazla beklenti içine girdikleri için mutlu olamamaları , küçük yaşta anne-baba olmaları, sosyoekonomik açıdan sıkıntı yaşamaları gibi nedenlerden dolayı çocuklarına yönelik farklı yaklaşımlar ve tutumlar sergilemelerine sebep olabilir (Çağdaş,1997). Özellikle erkek çocuğu için baba bir kahraman, güçlü olmanın simgesidir. Babanın ilgisi, sahiplenmesi, birlikte zaman geçirmek için fırsatlar yaratması ve çocukları (kız ve erkek) arasında ayrımcılık yapmaması çocuğun kişilik gelişimini sağlam temeller üzerine oturtur. Kişilik gelişimi sağlam temeller üzerine oturtulan çocuğun, sosyal ilişkileri daha uyumlu ve empati gücü gelişmiştir. Çocuğuyla az ilgilenen ve otoriter tutum içerisine giren babaların çocukları içine kapanık, utangaç ve arkadaşları ile ilişkileri zayıftır. Sürekli kavga ve tartışma ortamında büyüyen çocukların ise, sağlıklı ve sevgi dolu ortamda büyüyen çocuklara göre daha çabuk ve sık

hastalandıkları özellikle kemik hastalığı ve kansere karşı dirençlerinin çok düşük olduğu görülmüştür.

Kişisel ilişkilerin sık olması, aile üyeleri ile çocuk arasında kurulan sağlıklı ve dengeli ilişkiler, dil gelişimi yönünden önemli bir yere sahiptir. Ailenin çekirdek ya da geniş aile olmasının payı büyüktür. Aile içerisinde tek olan çocuk, annenin ilgi odağıdır. Aile içerisinde tek olan çocuk, daha iyi, daha hızlı ve düzgün konuşabilme imkanına sahipken kardeş sayısının artması ile ilgi azalır ve çocuk bundan olumsuz yönde etkilenebilir. (Yavuzer, 1993).

Tek çocuğa sahip ailelerin çocuğuyla paylaştığı zaman dilimi ve ilgilenme süresi iki ya da üç çocuklu ailelere nazaran daha fazladır. Çocuğa gösterilen ilgi çocuğun dil gelişimi ile birlikte diğer gelişim alanlarını da olumlu etkilemektedir.

Kardeş sayısının fazla olması, çocuğun dil ve kelime gelişimini olumsuz etkileyebileceği gibi, olumsuz ana baba tutumları da çocukların dil gelişimlerini olumsuz etkileyebilir(Yılmaz, 2010)

2.1.4.1.3.Kardeşler

Kardeşler, sosyal etkileşimleri sayesinde sevginin ve paylaşımın gerçekleşmesinde rol oynadıkları gibi birbirleri için de özdeşim kurarlar. İlk çocukta kardeşin doğumu, büyük bir ilgi ve koruyuculuk duygusu uyandırmak ile birlikte ,az da olsa sıkıntı ve birbiriyle çelişen duyguları da beraberinde getirir (Yavuzer, 1986). Gander ve Gardiner (1998)'e göre ise; yeni bir kardeşin aileye katılması dil öğrenme, bilişsel gelişim ve 1,5-3 yaş aralığında yapmaya başladığı her şey ile meşgul olan iki yaş çocuğunun kaldıramayacağı bir yük olabilir. Tek çocukların sosyal duygusal gelişim düzeyleri iki-üç çocuğu olan aileler ile çocuk sayısı daha fazla olan ailelere oranla daha fazladır. Sosyal duygusal uyum düzeyi çocuk sayısının artması ile azalmaktadır. Aile içerisinde çocuk sayısının artması ile bu çocukların sosyal duygusal uyum düzeylerinin azaldığı görülmektedir (Özgülük, 2006).

İlk çocuklarında tecrübesiz olan anne-baba çocuklarını çok sevip korurlar. İkinci çocuk olduğunda ise, birinci çocuktaki ilgi ve sevgi azalır. Anne - baba ilk çocuk ile ikinci çocuk arasındaki dengeyi sağlamalıdır. Denge sağlanmadığı takdirde kıskançlıklar ilk çocukta ilkel davranışlar denilen altını ıslatma, parmak emme, emzikle süt içme, beşikte uyumak için sebepsiz ağlamalar vb görülebilir. Üçüncü çocuğun dünyaya gelmesi halk arasında tekne kazıntısı ya da son beşik diye nitelendirilir. Son çocuk olması nedeniyle özellikle geniş ailelerde aile büyüklerinin gözbebeği olur, laf söylenmez. Çocuklar arasında dengeleme yapılmaz ise, ileride kardeşler arasındaki ilişkiler zedelenebilir. Kardeşleri birbirini sevmesi, birbirine güven duyması, duygu paylaşımında bulunması kişilik gelişimini etkileyebileceği gibi sosyal ilişkilerini de sağlamlaştırır. Ayrıca kardeşler birbirlerinin davranışlarını model alarak sosyal davranışlarını geliştirebilirler. Bu şekilde büyüyen çocuklar, özgüveni yüksek , kendini rahat ifade edebilen bireyler olurlar.

2.1.4.1.4.Arkadaşlar

Bebeğin ilk akran etkileşimi, çevresindeki yeni doğan bebeklerin sesini duyup tepki vermesi yani ağlaması olarak nitelendirilmektedir (Şen,2009). Iwanaga; çocukların sosyal davranışlarının gelişmesinin akranlarıyla oyun ortamlarında bulunma isteklerini arttırdığını belirtmektedir (Şen,2009). Çocuklar, ilk yıllarda konuşma becerisi iletişim kurmak için yeterli düzeyde olmadığından benmerkezci tutum sergilerler ve beraber oynamazlar. Bu dönemde çocuklar çoğu zaman ayrı ayrı oynadıkları gibi yan yana da oynayabilirler. Çocuğun duygusal ve sosyal etkileşimi, anne-baba ve aile içerisinde olan bireylere yönelik olmakla birlikte birebir ilişkilerde sosyal etkileşimleri çok az olmaktadır. Fakat üç yaş içerisinde , akranları ile aynı ortamda bulunma ,kurulan oyunlarda oynayabilme ihtiyacını hisseder. Üçüncü yastan itibaren sosyalleşmeye başlayan çocuk, oyuncaklar ile oynamaktan çok arkadaşlarına ve oyun etkinliklerine yönelmeye başlar. Arkadaşlarına zaman ayırmaya başlayan çocuğun çevresinde bulunan yetişkinlere olan bağımlılığı gittikçe azalır (Çağdaş, 1997).

Çocuklar büyüdükçe duygularını nerede, ne zaman, nasıl ifade edebileceklerini öğrenirler.

2.1.4.1.5.Okul

Okul, çocuğun ailesinden sonra kişisel gelişiminin, sosyal ilişkilerinin ve sosyal becerilerinin güçlendiği ilk yerdir. Okul, çocuğun ailesi, çevresi ve mahallesi dışında kalan kendi yaşında ve boyunda olan kişilerin olduğu farklı bir dünyadır. Ailesinde iletişim halinde bulunan çocuk, onun için farklı insan figürü olan arkadaş ve öğretmeni ile de iletişim kurabilir. Erken çocukluk yıllarında görülen sosyalleşme, okul öncesi eğitim ortamındaki uyum ile önemli bir deneyim kazanmaktadır. Okul öncesi dönem, çocuğun hem sosyal hem de duygusal gelişimini desteklemektedir. Çocuk, ebeveyni olmadan çatal-kaşık kullanarak yemek yemeği, diş fırçalayabilmeyi, pandif- ayakkabı giyebilmeyi, giyeceklerini asabilmeyi, yetişkinlerle iletişim kurabilmeyi, hikaye oluşturabilmeyi, resim yapıp anlatabilmeyi, paylaşmayı, yardımlaşmayı ve alışkanlık edinmeyi öğrenir. Bunları yaparken kendine olan özgüveni artar. Olumlu olan her davranış ile birlikte alışkanlıkları artar, yavaş yavaş kişiliği şekillenmeye başlar. Bu noktada öğretmen, çocuğa rehber olmalı, çocuğun gelişimini ailesi ile paylaşmalı, ebeveyn ile çocuk arasında köprü oluşturabilecek aile katılımları sağlayabilmelidir. Yapılan araştırmalarda çocuğu ile ilgilenen ve aile katılımı gerçekleştiren ebeveynlerin çocuklarının akademik başarılarının yüksek olduğu görülmüştür.

Sosyalleşme, doğumla birlikte başlayan bir süreç olmakla birlikte çocuklar okula başlayıncaya kadar çoğu sosyal beceriyi annesinden ve babasından öğrenebildiği gibi çevresinde bulunan farklı bireylerden de öğrenebilirler. Çocuk ya da çocuklar ilk defa okul öncesi dönemde ailesi dışındaki kişilerle özellikle de kendi yaşında olan arkadaşları ile nasıl hareket edeceğini ,nasıl davranacağını bir nevi prova yapmayı öğrenmeye başlarlar. Bu çocuğun sosyal gelişimine katkıda bulunarak içinde yaşadığı topluma uyum sağlamasında kolaylık sağlar. Okul öncesi eğitim, çocuklar için önemli olan bilişsel ve sosyal uyarı fırsatını vermektedir. Hem akademik ortamlarda hem de günlük yaşamda başarılı olabilmek için gerekli olan zihinsel becerilere sahip olmanın gerekliliği kaçınılmazdır. Ayrıca okul öncesi eğitim, çocuklar için gerekli hale gelen bilişsel ve sosyal uyarı ortamını sunmaktadır (Arslan, 2007).

2.2. Sosyal- Duygusal Gelişim İle İlgili Kuramlar

2.2.1. Psikanalitik Kuram

Freud' a göre, 5 psiko-sosyal gelişim dönem olduğu belirtilen evreler şu şekildedir:

a. Oral Dönem: Bebeğin ilk sevgi nesnesi onun açlığını gideren annesidir. Bebek annesi ile kurmuş olduğu ilişki ve bağ sebebiyle çevresinde bulunan diğer insanlara karşı güvende olmayı, onlara bağlanmayı ya da bağlanmamayı öğrenir. Bu dönemin başlarında bebeğin ihtiyaçları karşılanmakta ve çok az engelleme ile karşı karşıya gelmektedir. Oral dönemde ağız bölgesi yoluyla aranan ve yaşanan haz duygusunun aşırı derecede olması ya da engellenmesi durumunda yetişkinlikte oral edilgen kişiliğe sahip olma görülebilir. Bebeklikte oral hazzın eksik olması sonucunda oral saplantılar oluşur. Bununla beraber başkalarının sevgisini istememek, kişisel ve birebir ilişkilerden kaçmak ve korkmak, çevresinde bulunan insanlara güvenemediği için yakın ilişkiler kuramamak ,içine kapanmak ve yalnız kalmayı seçmek gibi kişilik özellikleri görülebilir (Corey ,2008, Akt. Gökçe, 2013:20).

b. Anal Dönem : Bir buçuk ile üç yaş arasını kapsayan bu dönemde haz kaynağı anüs ve çevresidir. Çocuk, dışkısını tutmaktan ve bırakmaktan, henüz kazandığı bu yeteneğini istediği biçimde kullanmaktan haz almaktadır (İnanc ve Yerlikaya, 2012: 31). Bu yaştaki çocuklar sürekli tuvalete gitmekten ve el yıkamaktan çok hoşlanırlar. Tuvalet ihtiyacı olduğu halde tuvalete gitmeyen çocuklarda olabilir.

Freud, çocuğa verilen tuvalet eğitiminin niteliğinin kişiliğin oluşmasında önemli olduğunu dile getirmektedir. Tuvalet eğitimi konusunda ebeveynin fazla beklenti içerisine girmesi, katı ve zorlayıcı tutumu karşısında çocukta düzenlilik ,inatçılık ,aşırı titizlik ,cimrilik gibi kişilik özelliklerini içeren olumsuz bir kişiliğin oluşmasına neden olur (Hjelle ve Ziegler,1992: İnanc ve Yerlikaya, 2012: 31-33).

c. **Fallik Dönem:** Üç-altı yaşları kapsayan bu dönemde, çocuğun haz kaynağı cinsel organdır. Kızlarda ve erkeklerde kaşı cins ve kendinden yaşça büyük olan kişilere karşı tutumları fallik dönemde yaşanan odipus ve elektra karmaşasının gelişimine ve çözülmesine bağlı olarak oluşmaktadır. Fallik döneme takılı kalan erkek çocukları özellikle yetişkin olduğu dönemlerde kendini beğenen ,patavatsız davranış sergileme gibi olumlu olmayan kişilik özelliklerine sahip olurlar. Ayrıca bu kişilik özelliklerine sahip erkekler, erkekliklerini ispatlama çabasına giren, baştan çıkartıcı kişiler olabilirler. Bu döneme takılı kalan kız çocukların da kadınsı özelliklerini vurgulama, baştan çıkarıcı olma gibi özelliklerin yanı sıra cinsel ilişki konusunda ayırım gözetmeme gibi davranışlar görülebilir (İnanç ve Yerlikaya, 2012:33).

d. **Latent Dönem:** Bu dönem, altı yaşından başlayarak ergenliğin başına kadar devam eden bir dönem olmakla beraber cinsel isteklerin bastırıldığı ve sakin geçirildiği dönemdir. Çocuk ilgisini ve dikkatini akranlarına, okulda yapılan etkinliklere ve kurduğu oyunlara yöneltir. Ayrıca çocuklar arkadaş seçiminde karşı cinsle karşı ilgisiz davranırken hemcinslerini tercih ederler.

e. **Ergenlik Dönemi:** Ergenlik döneminde cinsel olgunluğa erişen çocuk, karşı cinsle ilgi duymaya başladığı gibi karşı cinsle samimi ve yakın ilişkiler kurmak için çaba harcamaktadır (Özkalp, 2003). Karşı cinsin sevdiği veya sevmediği şeyleri öğrenmeye çalışır, ortamlar yaratarak tesadüfi karşılaşmalarla ilgi duyduğunu , hoşlandığını jest ve mimikleriyle hatta vücut diliyle hissettirmek için uğraş verir.

Cinsel istek kaynaklı davranış ve hareket, benliğin gelişmiş olan bölümleriyle birlikte baskılanarak denetim altına alınmaya çalışılır ve gücü azaltılır. Kişi toplumsal nesnelere, insanlara yönelmeye başladığı için kişinin toplumsallaşma adımı atılmış olur. Ayrıca gençlik dönemine kadar süren bu dönemde cinsel roller daha iyi oturur ve pekişir. (Köknel, 2005).

2.2.2.Erik Erikson'un Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı

Erik Erikson , kişilik gelişiminin yaşam boyu devam ettiğini ve bu gelişimin çocukluğun ilk dönemlerinde olmadığını vurgulamaktadır (İnanç ve Yerlikaya, 2012: 162). Kişilik gelişiminde doğuştan gelen potansiyel ile sosyal ve tarihi

unsurların değerli olduğunu vurgulamakla birlikte kişiliğin şekillenmesinde bu faktörlerin etkilerinin çok önemli olduğunu dile getirmektedir. Birbirinden farklı olan toplumlar, uyguladıkları çocuk yetiştirme tutumlarıyla toplum içerisinde bulunan bireyleri kendi değerlerine, ihtiyaçlarına, kùltürlerine göre şekillendirmektedir. Ruhsal açıdan sağlıklı karakter oluşumu için bir dönemde görùlen çatışmanın ya da krizin başarılı olarak atlatılması daha sonraki dönemler açısından sağlam zemin oluşturur. Tam tersi durumda yani kriz ya da çatışma atlatılamadığı durumda kişi bulunduğu evreye takılmaz, fakat daha sonraki yıllarda bu durum devam eder, sonuçlanıncaya kadar sorun teşkil eder (Senemoğlu, 2003).

Temel Güvene Karşı Güvensizlik (0-2 Yaş):

Annenin bebeği ile ilgilenmesi, onu sevmesi bebeğe güven içerisinde olduğunu hissettirir. Güven duygusu oluşan çocuklarda çevresindeki insanlara daha açık, ne istediğini bilen durumlar görùlürken güven duygusu ile yetişmeyen çocuklarda ise, çevresinde bulunan insanlara yönelik güvensizlik görùlür.

Güvensiz olan çocuklar içine kapanık, söylediği şeylerin doğruluğundan emin olsa da cevap veremeyen bireyler olabilirler.

Özerkliğe Karşı Kuşku Ve Utanç (2-4 Yaş):

Erikson'a göre psikososyal dönemin ikincisi olarak , Freud'un ise, anal dönem diye adlandırdığı yıllara denk gelen ilk çocukluk dönemidir (İnanç ve Yerlikaya, 2012:167) . Bu dönem çocuğunun yürümeye ve konuşmaya başlaması sonucunda annesine olan bağımlılığının yavaş yavaş azaldığı görùlür. Yürüeyebilen ocuk, nesneleri ya da oyuncakları eline alıp bırakabilir, koşabilir. Konuřan, yürüyen ve koşan ocuk kimseye bağımlı kalmadan yaptığı bu tür davranışlardan büyük zevk duyar. Çocuğa kendi başına yaptıklarını kontrol etme fırsatını sunmak çocukta bağımsız olma duygusunun gelişmesinde etkin rol oynar. Tam tersi durumda ise, ebeveynin kontrolünün ve baskısının artması sonucunda ocuk yaptığı

davranışların doğruluğu konusunda kuşku duyabildiği gibi utanç duyacaktır. Bu tür davranışları kimseye bağımlı kalmadan yapan çocuk, zevk duyar.

Girişimciliğe Karşı Suçluluk Duygusu (4-6 Yaş):

Bu dönem, Freud'un fallik döneminin karşılığıdır. Bundan önceki iki dönemde çocukta güven ve bağımsız olma duygularının zemini hazırlanmıştı . Bu yaş döneminde bağımsız hareket eden çocuk, çevresini keşfedebilme ve sahiplenme düşüncesiyle girişimci duygusunun temelleri atılmaktadır. Çocuk ,çevresindeki olayları, durumları anlayabilmek ve merakını gidermek için çok soru sorar. Soru sorup cevap almaya çalışan çocuğun dil gelişimi ile sosyal becerilerinde önemli bir gelişme görülür. Çocuğu yönlendirmiş olduğu sorular karşısında engelleme, bağırma ,susturma ya da çok fazla koruma çocuğun aktif olmasını yani girişimcilik duygusunu olumsuz etkiler. Girişkenliği kısıtlanan çocuklar, çekimser ve ürkek davranış içerisinde olurlar (Kılıç, 2007).

Başarıya Karşılık Aşağılık Duygusu (6-12 Yaş):

Bu dönem, altı yaşından başlayarak On iki yaşına kadar olan süreyi kapsar. Erikson, kişilik gelişiminin önemini birinci basamakta 'bana ne verildiyse ben oyum', ikinci basamakta 'ne yaparsam oyum' ,üçüncü basamakta 'hayal ettiğim şeyi olacak kişiyim', dördüncü basamakta ise, 'ne öğrenirsem oyum' yönünde görüşe sahiptir. Çocuğun okula gitmesi ile birlikte sosyalleşmesinde değişim ve genişleme görülür. Çocuğun çevresinin genişlemesi ile birlikte çocuk üzerinde öğretmen ve arkadaşlarının etkisi artarken anne babanın etkisi yavaş yavaş azalır. Çocuklar ebeveynlerinin kullandığı alet ve materyalleri kullanmayı ve bu alet ve materyaller ile bir şeyler yapmaya ürün ortaya çıkarmaya çalışırlar. Eğer çocukların çalışma istekleri köreltilmez desteklenir ve cesaretlendirilirse çalışma ve başarılı olma yönündeki davranışlarında gelişme görülür (Kılıç, 2007).

Çocuk yaptığı çalışmalarda başarılı oldukça kendine olan özgüveni her geçen gün artmakla birlikte bireysel farkındalığını ortaya koyan etkinliklerde gönüllü olur.

Çocukta yeterlilik duygusu gelişimi oluşturulmuş olur. Tam tersi durumda ise çocuk içinde bulunduğu gelişim döneminin özelliklerini yansıtmayan, yaratıcılığını ortaya koymayan oyunlar oynar, hayaller kurar (İnanç ve Yerlikaya, 2012:169).

Kimlik Kazanmaya Karşı Kimlik Karmaşası (12-18 Yaş):

Ergen, 12 yaşından başlayıp 18 yaşına kadar olan bu dönemde kimlik bulma yönünde bir arayış içerisindedir. Vücudunda hız kazanan fiziksel değişimlere alışmaya çalışan ergen ,daha sonraki dönemlerde eğitimi ve kariyeri ile ilgili kararları verme pozisyonundadır. Bu dönemde ben kimim? sorusu ile karşı karşıya gelen ergenin karar vermesine ebeveyninden çok akranları etki eder (Kılıç ,2007).

Anne-- babanın çocuk üzerindeki etkisi yavaş yavaş azaldığı gibi çocuğun yaşadığı mahalledeki ve okuldaki arkadaşlarının düşüncesi daha çok ön plana çıkar.

Erikson' a göre ergenlik dönemi değişme zamanı, ergenlik ise bir askıya alma dönemidir. Ergen olan kişi, çocukluk yıllarında edindiği farklı rolleri, değer ve becerileri yakın çevresinde bulunan ,özdeşim kurduğu bireylerin rol ,değer ve becerileri ile kıyaslama yapabilmektedir (İnanç ve Yerlikaya,2012:171). Ergen olan birey, içinde bulunduğu dönemde başarılı olup olmayacağını, daha sonraki süreçte aile kurup kurmayacağını, mutlu olup olmayacağını vb. merak ettiği sorulara cevap bulmaya çalışır. Bu sorulara cevap arayan ergenin sağlıklı kimlik kazanımı için yakın çevresinde olan ve ergene iyi bir model oluşturabilen bireylerin bulunması çok önemli bir yere sahiptir. Kimlik kazanımında başarı kazanabilen ergen, kendine özgüveni olan , ne yaptığını bilen ve adımlarını daha sağlam atabilen bireyler olur.

Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık (18-30 Yaş):

Bu dönemde kişinin çevresinde bulunan diğer kişilerle yakınlık kurma beklentisi oluşur. Yakınlık kurma yeteneğini geliştirebilen kişi, karşı cinsle olan ilişkilerini güçlendirir. İlişkilerini güçlendiren kişi, aile kurmaya yönelir. Ancak bu dönemde çevresindeki insanlarla yakın ilişkilerinde başarısız olan kişi, sorumluluk ve görev almaktan kaçınan davranışlar içerisine girer.

Üretkenliğe Karşı Durgunluk (30-60 Yaş):

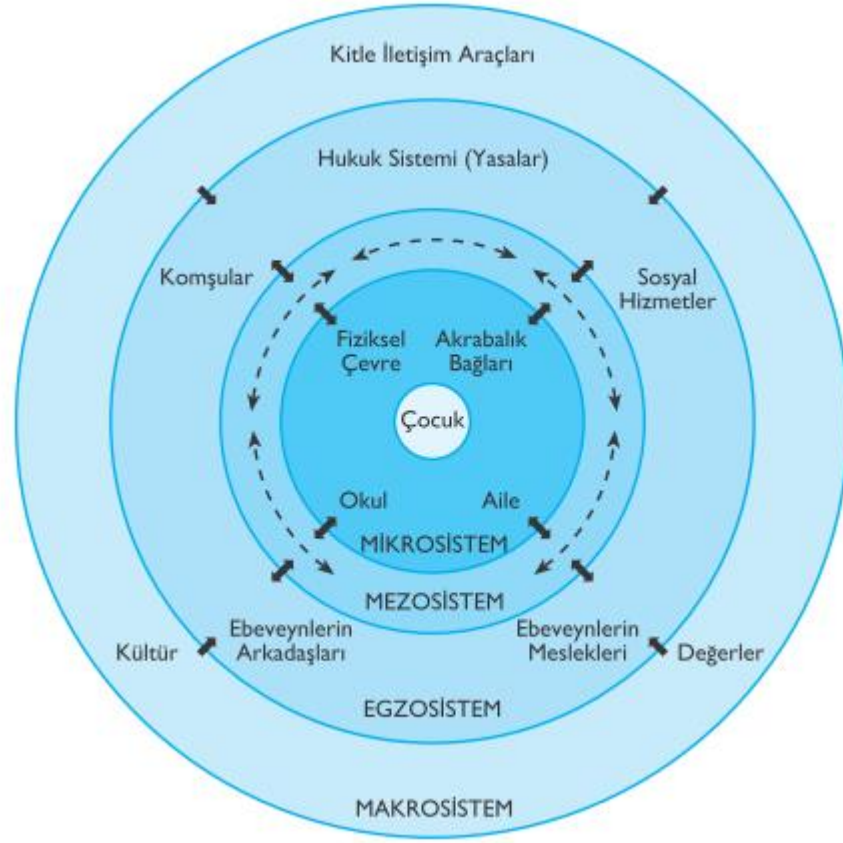
Yetişkinlik yıllarında kişi yalnızca kendi çocuklarının bakımı ve yetiştirilmesinden değil aynı zamanda kültürün bir sonraki kuşağa aktarılmasından da sorumludur. Orta yetişkinlik dönemine gelen kişi, kendinden sonra gelecek kuşağın yaratıcılığını ve üretken olmasını ortaya çıkarma yönünde rehberlik etmelidir (İnanç ve Yerlikaya, 2012 :173).Ayrıca bu dönemde kişi, önceki dönemlerde yaşadığı olumlu tecrübeler sonucunda benliğini tamamlayabildiği gibi sağlıklı olmayan tecrübeleri sonucunda da umutsuz olmaktadır (Gürses ve Kılavuz,2011).

2.2.3. Ekolojik Yaklaşım

Ekolojik Yaklaşım, Urie Bronfenbrenner tarafından 1970’li yıllarda zemini hazırlanan bir yaklaşımdır. İnsan gelişimini anlamak için büyümenin meydana geldiği bütün ekolojik sistemi göz önünde bulundurmamız gerektiğini savunmaktadır. İnsanın tüm yaşamı boyunca insani gelişim büyük ölçüde daha karmaşık bir yapı almakta ve gelişen yapıyla beraber insanı biyolojik organizmalar, nesneler ve insanın yakın çevresi simgeler. Daha açık olmak gerekirse etkileşim uzun bir süre boyunca düzenli olarak yürütülmelidir. Yakın çevreye etkileşim gibi kalıcı formlar proximal process olarak adlandırılmaktadır. Proximal sürece örnek olarak ebeveyn-çocuk ve çocuk-çocuk etkileşimleri, grup ya da tek bir oyuncu kitlesi, okumak, yazmak, yeni yönler keşfetmek, çalışmak vb. şeyler verilebilir. Başka bir ifade ile; çocuk ve çevresi arasında çift yönlü ilişki sürece, çocuğun bireysel farklılıklarına ve yakınında yer alan insanlar ile olan ilişkinin önemine yoğunlaşmıştır. Ekolojik modeller insanın var olduğu ve hayatı boyunca insanı yöneten şartların ve durumların teorisini ve araştırmalarını kapsamaktadır. Bu teorinin var olması ve yapısının çoğu Bronfenbrenner tarafından oluşturulmuş ve geliştirilmiş olmasına rağmen, onun bu eseri 1870’te Berlin’de başlayan çocukların bir mahalledeki gelişimiyle ilgili yapılan çalışmaya ve ayrıca farklı araştırmacıların on yıllar boyu süregelen deneysel çalışmalarının sonuçlarına dayanmaktadır. Bu giriş Bronfenbrenner’in teorik sistemini açıklamış ve ayrıca araştırma bulgularını temsil edici yapıların açıklanmasında kullanılmıştır. Sistem, insan gelişimine yardım ve rehberlik eden beş alt sistemden oluşmaktadır. Bunlar gelişen bir kişinin ve şimdiki

çevrenin arasındaki ilişkinin oluşturmuş olduğu mikrosistem alanına girer örneğin okul ve aile gibi. Mezosistem, gelişmekte olan bir insanın iki veya daha fazla olgu arasında yapmış olduğu etkileşimdir. Diğer bir deyişle mezosistem, çocuğun iletişim kurduğu iki ya da ikiden fazla mikrosistem arasındaki bağlantıyı ifade etmektedir. Ekzosistem gelişmekte olan bir insanı kapsamayan, en az iki kişi ve daha fazla insan arasındaki etkileşimi içeren bir sistemdir. Yani ekzosistem, çocuğun direkt içerisine girmediği ancak gelişiminde dolaylı etki yaratan etkileşimlerin hepsini bünyesinde barındıran bir sistem özelliğine sahiptir. Makrosistem ise kültürün kurumsal modeli anlamına gelmektedir örneğin ekonomi, gelenek ve bilginin bedenleridir .Aile - okul yönetimi ,aile - arkadaş çevresi, aile - öğretmenler, öğretmenler - okul yönetimi arasında kurulan bağlar, ilişkiler bu sistem içerisinde bulunur. Ayrıca zamanla kültürel, tarihsel, sosyal ve çevresel şartların değişmesi ile birlikte bu değişimin kişinin yaşamına yansması, edindiği tecrübelerle etki etmesi kronosistem şeklinde düşünülmüştür. Bir kronosistem sadece kişinin özelliklerini değil aynı zamanda da kişinin yaşadığı çevreyi açıklamaya çalışır örneğin sosyoekonomik durum, yaşanılan yer, iş ve günlük yaşama yeteneği vb .

Ekolojik yaklaşımının merkezini çocuk oluşturmaktadır. Çocuk, çevresinde bulunan ve ilişki kurduğu kişileri etkileyebildiği gibi kendisi de etkilenebilir. Doğrudan içinde bulunmadığı sistemler de çocuğun gelişiminde etkin bir yere sahiptir. Ayrıca sistemler arasındaki iletişimin sık ,nitelikli ve tutarlı olması da çocuğun sağlıklı gelişimi için çok önemli yere sahiptir.

Şekil 1. Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistemler Kuramı (Doğan,2010).

Mikrosistem

Mikrosistem, etkinlikler ve sosyal rolleri içerisine alır. Fiziksel, sosyal ve gelişen bir kişinin insanlarla yüz yüze etkileşim kurduğu ve sembolik özellikleri ile açıklanabilen kavramlardır. Kişinin gelişiminde en fazla etkiyi bünyesinde bulunduran sistem; aileyi, okulu, işi ve arkadaş gruplarını içermektedir. Bu yakın çevre içerisinde proximal processlerde üretmeyi ve kalkınmayı sürdürmek bunların mümkün olması için mikrosistemlerin içeriği ve yapısı önemli bir faktördür.

Mezosistem

Mezosistem, gelişmekte olan bir insanın iki veya daha fazla olgu arasında yapmış olduğu etkileşimdir. Diğer bir deyişle mezosistem, çocuğun iletişim kurduğu iki ya da ikiden fazla mikrosistem arasındaki bağlantıyı ifade

etmektedir. Örneğin ev ve okul arasındaki ilişki, okul ve işyeri arasındaki ilişki, vb. Okul süreçleri ve ailenin etkileri öğrencilerin sosyoekonomik durumuna daha fazla etki vermektedir.

Ekzosistem

Ekzosistem gelişmekte olan bir insanı kapsamayan, en az iki kişi ve daha fazla insan arasındaki etkileşimi içeren bir sistemdir. Fakat dolaylı olarak gelişmekte olan insanları da kapsamaktadır. Örneğin bir çocuk için yaşadığı ev ve ebeveynlerinin çalıştığı iş yeri, bir ebeveyn için okulun ve mahallenin arasındaki ilişki vb. Özellikle 1980'lerin başlarında, araştırmalar direkt olarak çocuk ve gençlerin gelişiminde, dolaylı olarak ise ailelerinin, okullarının ve ailelerin üzerindeki etkileri için üç farklı ekzosistem üzerinde yoğunlaşmıştır. Bunlar ailelerin iş yerleri, onların sosyal ağları ,çevreleri ve mahalle-iletişim bağlamı vb. Yani ekzosistem, çocuğun direkt içerisine girmediği ancak gelişiminde dolaylı etki yaratan etkileşimlerin hepsini bünyesinde barındıran bir sistem özelliğine sahiptir.

Makrosistemler

Makrosistem micro- ve maso- terimlerini kapsayıcı bir terim olmakla birlikte ekzosistemler ise üst kültür ve alt kültür sağlayan ve hayat tarzını kapsayan bir karakteristiktir. Kısacası toplumun kültürel değerlerini, inançlarını, bireylerin yaşam biçimlerini, sosyo-ekonomik durumlarını, uyguladıkları tutumları içerisine almakta olan bir sistemdir. Bu formülasyon noktalarında, sınıf ve kültürün ötesinde daha önemlisi bireylerin sosyal ve psikolojik özelliklerini belirlemek için, mikrosistemde meydana gelen belirli koşulları ve süreçleri etkileyen makrosistemler vardır.

2.2.4. Sosyal-Bilişsel Öğrenme Kuramı:

İlk çalışmalarının çoğu klinik psikoloji olan Albert Bandura tarafından geliştirilen ve diğer adı gözlem yoluyla öğrenme şeklinde ifade edilen bu kuram, bir insanın başka bir insanın yaptığı çalışmaları taklit etmesi ile sınırlı olmadığı aynı

zamanda çevresinde oluşan olayları zihinsel olarak anlamlandırması şeklinde tanımlanır (Senemoğlu,2003 :224).

Sosyal bilişsel öğrenme kuramında yer alan ana kavramlar:

Dolaylı Pekiştirme: Gözlem yapılan modelin olumlu sonuçlanan, pekiştirilen davranışları daha fazla tekrar ve taklit edilir. Çevresinde bulunan insanların davranışlarının olumlu yönde sonuçlarına tanık olan gözlemci aynı şekilde davranışta bulunma olasılığını sıkılaştırır. Ödüllendirme yapılan tepkilerde tekrarlanma sıklığı fazla olurken ödüllendirme yapılmayan tam tersi cezalandırılan tepkiler azalma gösterir ve gittikçe ortadan kalkmaya başlar (İnanç ve Yerlikaya ,2012:217).

Dolaylı Ceza: Gözlemci olan kişi çevresinde bulunan insanların davranışlarının olumsuz sonuçlanmasına tanık olduğu zaman aynı şekilde davranma eğilimini azaltır. Albert Bandura, topluma ait değerlerin sonraki nesillere aktarılmasında dolaylı ceza ile dolaylı pekiştirmenin önemli bir yeri olduğunu vurgulamaktadır (İnanç ve Yerlikaya ,2012:218).

Dolaylı Güdülenme: Çevresinde bulunan insanların başarılarını veya başarısızlıklarını gözlemek, davranışı yapma yönünde kişinin sahip olduğu yeteneğini değerlendirmesine katkıda bulunur (Senemoğlu, 2003:225-226).

Başarılı olan insanlar model alındığı gibi bu bireylerin davranışları daha çok tekrar edilir. Model alınabilen bireyler güçlü olan bireylerden seçilir.

Pekiştirme davranışa dolaylı güdüleyici etkisi ettiği için dolaylı pekiştirme de dolaylı güdülenmeye zemin hazırlar (İnanç ve Yerlikaya ,2012:218).

Dolaylı Duygu: Bireyler hoş olan veya hoş olmayan yaşantıları sonucu duygusal olarak tepkide bulunurken gözlem yapan kişi bu duygusal tepkiden rahatlıkla etkilenebilmektedir. Duygusal dışa vurum ile birlikte bireyler, acı ve zevk veren şeylerin neler olduğunu empati kurarak öğrenirler. Birçok kişi kendisi yaşamasa bile gözlemlediği model ya da modellerin olumlu olmayan yaşamlarına birden fazla tanık olduğu olaydan, durumdan veya bireyden korkmayı da öğrenebilmektedir (İnanç ve Yerlikaya,2012:218).

Model Özellikleri: Model ile gözlemcinin özelliklerinin benzer olması gözlemcinin modelin davranışına benzeyen davranış gösterme sıklığı artar. Gözlemci üzerinde düşük mevkiye sahip modelden ziyade yüksek mevki ve güce sahip model daha etkili olmaktadır (Senemoğlu , 2003:226).

Sosyal bilişsel kuramın dayandığı 6 temel ilke vardır. Bunlar:

Karşılıklı Belirleyicilik: Bu ilkeye göre, davranış ,çevre ve kişinin yer aldığı bu üç değişkenin birbiriyle etkileşiminin sonucu insan davranışdır. Bu üç değişken birbirine etki ederek insan davranışını oluşturmuş olsa da her zaman aynı oranda etkili olmamaktadır. Bu farklılığın sebebi ise, üç değişkenden hangisinin daha baskın olduğudur. Albert Bandura ;çevre, bireyin davranışı ve kişisel değişkenler olan inançların, düşüncelerin, beklentilerin karşılıklı biçimde birbirlerini etkilediğini vurgulamıştır ((İnanç ve Yerlikaya,2012).

Sembolleştirme Kapasitesi: Bandura'ya göre insan, düşünebilme ve dilini kullanabilme gücünü elinde bulundurur. Böylece geçmiş ile ilgili olanları kafasında taşıyabilmekte ve geleceğe yönelik çıkarımda bulunabilmektedir. Gelecek ile ilgili olası davranışlar zihinde sembolik şekilde yapılır , merak edilir ve sonrasında teste tabi tutulur. Geçmiş ve geleceğin sembolü olan düşünceler, arkasından gelen davranışları etkiler veya davranışların oluşmasına sebep olurlar (Senemoğlu 2003: 229).

Öngörü Kapasitesi: Sosyal öğrenme kuramında birey davranışı amaca yönelik olmakla birlikte öngörü ile düzenlenir. Öngörü ,bireyin kendisini motive edebilmesi, tahmin etme ve çıkarımda bulunarak davranışlarını yön verebilme ölçüsüdür (Senemoğlu,2003: 230).

Önceden yaşananlar, davranış gerçekleştirilmeden, o davranışın sonunda ne olacağına ilişkin beklentiler ortaya koyar .Bireyler, gelecekte çevresinde bulunan kişilerin davranışları hakkında tahmin yürütebilmeli, amaçlarını bu yönde belirleyerek gelecek ile ilgili planlar yapabilmelidir (Senemoğlu,2003:230).

Dolaylı Öğrenme Kapasitesi: Dolaylı öğrenme ilkesi, bireyin yaşantı yoluyla öğrenebildiği gibi çevresinde bulunan insanları gözlemleyerek de öğrenebileceğini vurgular. Dolaylı öğrenme ,deneme-yanılma yaparken oluşan zaman kaybı ve telafisi güç olan hataların önüne geçerek davranış ile ilgili kalıpların öğrenilmesi noktasında bireylere büyük kolaylık sağlar. Bunun yanı sıra yer, kaynak ve süre gibi nedenlerden ulaşması zor olan bilgileri elde etmek için farklı durumları keşfetmesini sağlar. Mesela, televizyon bireyin her gün etkileşim halinde olduğu model ve davranışların düzeyinde artış sağlayarak bireyin içinde bulunduğu çevrenin sınırlarını zorlamıştır (Brown, 1999).

Öz Düzenleme Kapasitesi: Bireyler kendi davranışlarını kontrol edebildikleri yetisine sahip oldukları gibi birey konuşma süresini, ne yiyip ne yemeyeceğini, ne kadar çalışacağını, ne kadar uyuyacağını ve topluluk içerisinde hangi davranışı sergileyeceğini kendisi kontrol edebilir. Bireylerin gösterdiği davranışlar çoğu zaman kendi iç dünyalarına ve kendilerini motive etmelerine bağlıdır. Bunun dışında bireyler, başkalarının olaylar karşısında gösterdiği tepkilerden olumlu ya da olumsuz şekilde etkilenebilmektedir .Başkalarından etkilenen birey, ancak kendi davranışlarından sorumlu olmaktadır (Senemoğlu, 2003:230).

Öz Yeterlilik: Öz-yeterlik algısı, çocukluk döneminden başlar ve farklı değişkenlerin etkisi altında gelişmeye başlar. İnsanlar kendilerine ait olan düşüncelerini, duygularını biriktirirler. Yapmış oldukları etkinliklerin sonuçlarına dayalı olarak düşüncelerinin yeterli olup olmadığı konusunda çıkarımda bulunurlar. Çıkarımda bulunan birey, bir iş yaparken o iş hakkında ne kadar yeterli, donanımlı ve kabiliyetli olduğunun farkına varır (Bandura, 1977).

Birey yeterli olduğu veya olmadığı durumların karşılaştırmasını yapabildiği gibi yaratıcılığını ortaya koyabilecek etkinliklerde bulunmak için fırsatlar yaratır. Bandura, öz-yeterliğin , en fazla başarı ve başarısızlık tecrübelerinden etkilendiğini belirtmiştir. Bu nedenle sonucu iyi ve başarılı olan tecrübelerin öz-yeterlik algısını arttırdığını ,kötü ve başarısız olan tecrübelerin ise, öz-yeterlik algısını azalttığını göstermektedir (Bandura ,1986 ;Akt. Senemoğlu,2003: 230). Öz yeterlilik inancı düşük olan bireyler, durum ve olayların çok güç olduğunu düşünürler. Bu nedenle

karşılarına çıkan sorunları ve yapacakları etkinlikleri gözlerinde çok büyütürler. Gözlerinde büyüttükleri sorunların çözümü çok basit olsa bile başarı elde edemezler.

Öz Yargılama Kapasitesi: İnsan kendisine ait olan düşüncelerini biriktirir ve çalışmalarının neticesine dayalı olarak düşüncelerinin yeterli olup olmaması hakkında çıkarım yapabilir. Yapılan bu çıkarımlar sonucunda kişi, herhangi bir işi yaparken ne kadar kabiliyetli ,donanımlı olduğunu ve başarılı bir şekilde bitirme yönünde olan bakış açısını geliştirir (Senemoğlu, 2003:230).

2.3. İlgili Araştırmalar

2.3.1.Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

(Ogelman vd.,2013). 5-6 yaşındaki çocukların sosyal becerileri ve okula uyum sağlamalarında anne tutumlarının yordayıcı etkisini açıklamak amacıyla yapılan çalışma, Denizli ili merkez ilçesinde bulunan ilköğretim okullarının anasınıflarında eğitim gören 85 çocuk ve annelerine uygulanmıştır. Araştırma sonucunda 5-6 yaşındaki çocukların sosyal beceri ve okula uyum düzeyleri ile çocukların annelerinin otoriter ve izin verici tutumları arasında ilişki düzeyi olduğu tespit edilmiştir. Yetkeci tutum, sosyal beceri ve okula uyum düzeyleri ile olumlu bir anlam ilişkisi kurarken otoriter ve izin verici olan tutumlar, sosyal beceri ve okula uyum ile ilgili faktörler ile olumsuz bir anlam ilişkisi kurar.

(Kızıltepe vd.,2013). Anne görüşlerine göre 5-6 yaş aralığındaki çocukların demokratik tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılan çalışma, Afyonkarahisar il merkezinde okul öncesi kurumunda çocuğu eğitim gören 240 anne, merkeze bağlı köylerdeki okul öncesi eğitim kurumlarında çocuğu eğitim gören 240 anne olmak üzere toplam 480 anneye uygulanmıştır. Çalışmada “Demokratik Tutum ve Davranışları Değerlendirme Formu” kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, il merkezinde yer alan okul öncesi kurumunda eğitim gören çocukların merkeze bağlı köylerdeki okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören çocuklara nazaran demokratik tutum ve davranışlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca iki yıl ve

üstü okul öncesi eğitim kurumunda eğitim gören çocukların, ailede tek olan çocukların ,annesi memur olan ve serbest meslek ile uğraşan, anne ve babasının eğitim düzeyi yüksek olan çocukların diğer çocuklara nazaran demokratik tutum ve davranışlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Derman ve Başal (2013). 60-72 aylık çocuklarda gözlenen davranış problemlerini ve ebeveyn tutumları ile sorunlu olan davranışlar arasındaki ilişkiyi açıklamak amacıyla yapılan çalışma, anaokulunda eğitim gören 532'si kız 580'i erkek olmak üzere toplam 1112 çocuğa uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, çocuklarda görülen davranış problemlerinin sıklık derecesi incelendiğinde , birinci olarak içe kapanıklık, ikinci olarak aşırı hareketlilik ve hiperaktivite bozukluğu, üçüncü olarak iştahsızlık görüldüğü tespit edilmiştir. İçine kapanık, iştahsız ,hiperaktif ve kıskançlık davranışı gösteren çocukların ailelerinin orta düzeyde ev kadınlığını reddedici tutuma sahip olduğu ; aşırı inatçı, vurma ve saldırganlık davranışı göstermekle birlikte tırnak yeme alışkanlığı olan çocukların ailelerinin ev kadınlığını reddedici tutumlarının düşük düzeyde oldukları belirtilmiştir. İçe kapanık olma, aşırı inatçı olma, hayvanlara karşı korku duyma ile aşırı koruyucu ebeveyn tutumu arasında; içe kapanma, parmak emme ve korkular ile demokratik tutum arasında; hayvan korkusu ile ev kadınlığını reddedici tutum arasında; hayvandan korkma, tükürme ve yalan söyleme ile sıkı disiplinli tutum arasında anlamlı düzeyde ilişki kurulduğu tespit edilmiştir.

Şanlı ve Öztürk (2012), Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına hangi etmenlerin etki ettiğinin incelendiği araştırma, 390 çocuğun annesi ile yapılmıştır. Araştırma sonucunda annenin içinde bulunduğu yaş, eğitim düzeyi ve herhangi bir işte çalışma durumu, aylık gelir durumu, ailede bulunan bireyler vb. değişkenlerin annelerin tutumlarında farklılık oluşturduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yaşı küçük ve eğitim düzeyi düşük olan ,çalışmayan annelerin aşırı koruyucu tutum sergilediği ve bununla beraber disiplin konusunda katı olan tutumlarında da artış olduğu belirlenmiştir. Annenin çocuk yetiştirme ile ilgili bilgilendirilmesi, bu konuda kendini donanımlı hissetmesi durumunda demokratik tutumunun artması ile birlikte diğer tutumların azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Altınay (2012) ,Herhangi bir işte çalışan anneler ile çalışmayan annelerin çocuk yetiştirme tutumları ve başa çıkma becerileri arasında ne tür farklılıklar olduğunu inceleyen çalışma, örneklem olarak seçilen 297 çalışmayan ve 790 çalışan anneye uygulanmıştır. Annelerin çocuk yetiştirme becerileri, annelerin doldurduğu PARI (Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği) ile baş etme COPE (Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği) ile değerlendirilmiştir. Araştırmada ,annelerin çalışıp çalışmama durumlarının, çocuk yetiştirme tutumlarına ve başa çıkma tutumlarına etkisi olduğunu, ayrıca annenin çalışma durumunun genel olarak başa çıkma becerilerine ve çocuk yetiştirme tutumlarına olumlu etkisinin olduğu sonucuna varmıştır.

(Tatlı vd., 2012), Okul öncesinde eğitim gören çocukların annelerinin aile hayatı ile çocuk yetiştirme tutumlarını incelemek amacıyla iştir. Bu araştırmanın örneklemi Sivas merkez, ilçeler ve köylerde yaşayan toplam 334 aile oluşturmuştur. Veri toplamada genel bilgi formu ile Aile Hayatı Ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; annelerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumlarının annenin yaşından, mesleğinden ve eğitim düzeyinden; babanın mesleğinden ve eğitim durumundan; çocuğun yaşından; aile tipinden ve yaşanan yerleşim biriminden etkilendiği saptanmıştır.

Gülay ve Önder (2011), 60-72 Aylık çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerine anne tutumunun etkisini incelemek amacıyla Denizli'nin merkez ilçesindeki ilköğretim okullarının anasınıflarında eğitime devam eden 143 çocuk ve anneleri ile çalışılmıştır. Çalışmada Anne-Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği (Anne formu) ile Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda annelerin tutumlarına göre çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerinin farklılaştığı bulunmuştur. Ayrıca yetkeci tutum sergileyen annelerin çocuklarının sosyal duygusal uyum düzeylerinin, yetkeci olmayan annelere göre düşük olduğunu, otoriter ve izin verici olmayan annelerin çocuklarının sosyal-duygusal uyum düzeylerinin otoriter ve izin verici tutum sergileyen annelerin çocuklarına göre yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz (2011), 60-72 Ay aralığında çocuğu olan ebeveynlere, çocukların gelişim bilişsel, psikomotor, sosyal- duygusal gibi gelişim alanları, davranış özellikleri, ebeveynin çocuğuna yönelik tutum ve davranışları ve ebeveyn-çocuk iletişimi ile ilgili konularda eğitim verilmiş ,sunulan ve uygulanan eğitim programının ebeveynlerin tutum ve davranışlarına nasıl yansıdığını incelemek amacıyla 2008-2009 eğitim -öğretim yılında Adana il merkezindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız anaokullarında eğitim gören 60-72 aylık çocukların anne ve babalarına uygulanmıştır. Araştırmada ebeveyn eğitiminin 60-72 aylık çocuğa sahip anne-babaların çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarına etkisini ortaya çıkarmak amacıyla ön test-son test-kalıcılık testi kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Deney grubundaki ebeveynlerin eğitim ihtiyaçları belirlendikten sonraki 12 hafta boyunca, haftada bir gün olmak üzere 1-2 saat süreyle ebeveyn eğitimi verilmiştir.

Ünsal (2010), Okul öncesi eğitim kurumunda eğitim gören 5-6 yaş arası çocukların sosyal duygusal uyumları ile davranış sorunları arasındaki ilişkiyi açıklamak amacıyla yapmış olduğu çalışmada, İstanbul ilindeki 8 devlet ve özel okul öncesi eğitim kurumunda eğitim gören 432 çocuğa ve çocukların annelerine “Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği (OÖDSTÖ)”, “60–72 Aylık Çocuklar İçin Marmara Sosyal-Duygusal Uyum Ölçeği (MASDU)” ölçekleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda çocukların her iki ölçekten aldıkları toplam puanlar arasında istatistiksel olarak negatif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çocukların sosyal duygusal uyum düzeylerinin azalması ile çocuklarda gözlenen davranış sorunlarında artış olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Obalar (2009), İlköğretim birinci sınıfta eğitim gören öğrencilerin sosyal duygusal uyum , zekâ düzeyleri ve ilk okuma -yazma arasındaki ilişkileri inceleyen çalışma, 304 öğrenciye uygulanmıştır. Çalışmada birinci sınıf öğrencilerinin , okuma yazma becerisi ölçeklerinden almış oldukları puanlar erkek öğrenciler aleyhine, kız öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık göstermekle birlikte öğrencilerin ebeveynlerinin eğitim seviyesinin armasıyla birlikte okuma yazma becerisi ölçeklerinden aldıkları puanların da artma gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca

öğrencilerin sosyal-duygusal uyum ile zekâ düzeyleri ve okuma yazma becerileri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Karayılmaz (2008), Okul öncesinde eğitim gören çocukların duygusal zekâ ile sosyal uyum becerileri arasında nasıl bir ilişki olduğunu incelemek amacıyla yaptığı araştırmada sosyoekonomik düzeyi farklı olan ilköğretim okullarında anasınıfında eğitim gören çocuklar içerisinde tesadüfen seçilen 266 çocuk, çocukların anne veya babası ve öğretmenleri ile çalışılmıştır. Çalışma sonucunda, çocukların duygusal zekâ ve sosyal uyum becerileri arasında pozitif yönlü ilişki olduğu vurgulanmıştır.

Günindi (2008), Ebeveynlerin empatik becerileri ile okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören 72 aylık çocukların sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışma, Ankara il merkezi Yenimahalle ilçesindeki anasınıflarında eğitim gören 180 çocuğa ve çocukların ebeveynlerine uygulanmıştır .Araştırmada ebeveynlerinin empatik becerilerine ait puanların yükselmesi ile birlikte okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören 72 aylık çocukların sosyal uyum beceri puanlarının da yükseldiği belirtilmiştir. Bununla birlikte çocukların sosyal uyum becerilerini ; ebeveynlerin eğitim düzeylerinin yüksek olması, çocukların okul öncesi eğitim kurumunda eğitime devam etme süresi vb. faktörlerin olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Balat (2007), İlköğretimde eğitim görmeye başlayan çocukların ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi eğitimden yararlanma düzeylerine göre incelemeyi amaçlayan çalışma, ilköğretime başlayan 183 çocuk ve çocukların aileleri ile yapılmıştır. Çalışmada Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) ve Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmada okul öncesi eğitim kurumunda eğitim görmeyen çocukların anne babalarının aşırı koruyucu ve sıkı disiplin tutumunu çok fazla sergiledikleri , benimsedikleri ve okul öncesi eğitimden yararlanma süreleri ile bu iki tutum arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Çocukların okul öncesi eğitimden yararlanma düzeyleri ile ebeveynlerin demokratik tutumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ; ama okul öncesi eğitimde eğitim görme süresi arttıkça, anne ve babaların demokratik

tutumlarında da yükselme olduğu ve çocukların kız ya da erkek oluşuna göre ebeveyn tutumları arasında bir fark bulunmadığı yönünde sonuçlar elde edilmiştir.

Şentürk (2007), 5-6 yaşındaki çocukların çalışan ve çalışmayan annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerine etkisini belirlemek amacıyla yapılan çalışma, İstanbul İli Küçükçekmece ilçesinde yer alan 5 ilköğretim okulu bünyesinde bulunan anasınıfı ve 5 anaokulundan oluşan 10 resmi okul öncesi eğitim kurumunda eğitim gören 480 öğrenci ve öğrencilerin annelerine uygulanmıştır. Annenin koruyucu çocuk yetiştirme tutumu, baskıcı çocuk yetiştirme tutumu demokratik çocuk yetiştirme tutumuna nazaran istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekle birlikte karı-koca geçimsizliği ile ev kadınlığı rolünü reddetmeye göre ise, anlamlı bir farklılık göstermediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Sarı (2007), Okul öncesi eğitim kurumunda eğitim gören 60-72 aylık çocukların annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının, çocuğun sosyal uyum ve becerilerine etkisini incelediği araştırma 700 anne ile çalışılmıştır. Genel Bilgi Formu , Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) ve Sosyal Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği'nin ;annenin-babanın eğitim durumu ve babanın statüsü, annenin yaşı ile annenin çalışıp çalışmaması gibi değişkenlerden etkilendiği sonucuna varılmıştır.

Işık (2006), 5-6 yaş çocukların sosyal duygusal uyum düzeyine ailenin örgütsel ve yapısal özelliğinin etkisini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada araştırmacı tarafından 5-6 yaş çocuklarına uyarlanan “Marmara Sosyal-Duygusal Uyum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma İstanbul İl merkezinde 16 resmi okul öncesi eğitim kurumunda eğitim gören 524 öğrenciye ve onların anne-babalarına uygulanmıştır. Araştırmanın sonunda 5-6 yaş çocukların sosyal duygusal uyum düzeyi ile ailelerin yapısal ve örgütsel özelliği arasında negatif yönde ilişki saptandığı vurgulanmıştır. Ayrıca ailelerin fonksiyonlarının sağlıklılaşması sonucu çocukların sosyal ve duygusal uyum düzeyinde anlamlı düzeyde azalma olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özgülük (2006), Eğitim programlarına göre okul öncesi eğitim kurumunda tam ve yarım gün eğitim gören 60-72 aylık çocukların sosyo-duygusal gelişiminin incelendiği çalışmada İstanbul ili sınırları içinde bulunan 200 çocuk ile çalışılmıştır. Araştırmada yarım günlük eğitim programına devam eden çocukların tam günlük eğitim programına devam eden çocuklardan sosyal duygusal açıdan daha az gelişmiş oldukları, çocukların kız ya da erkek oluşlarının sosyal ve duygusal gelişimlerini etkilemediği tespit edilmiştir. Ayrıca çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerinde sosyo- ekonomik düzeyin olumlu yönde etki ettiği sonucuna varılmıştır.

Özyürek ve Şahin (2005), 60-72 aylık çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumlarını inceledikleri araştırma, Karabük'te yaşayan 381 anne-babaya uygulanmıştır. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) ve Aile Bilgi Formu kullanılan çalışmada annelerin çocuklarına yönelik tutumlarının babaların tutumlarından daha demokratik olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca anne - babanın eğitim seviyesi, statüsü, çocuk ya da çocukların doğum sırası, kardeş sayısı ve ailede yaşayan dede, babaanne, hala gibi bireylerden etkilendiği vurgulanmıştır.

Balkaya (1998), Okul öncesi eğitim kurumuna ilk kez başlayan çocuklar ve onların okula uyum süreçlerini etkileyen faktörlerin neler olduğunu araştırmak amacıyla yapılan çalışma, 36-72 aylık olan 200 çocuk ile yapılmıştır. Çalışmada Araştırma sonucunda 36-48 aylık olan çocukların diğer çocuklardan , kız çocukların erkeklerden, kardeşi olmayan çocukların kardeşi olan çocuklardan daha kaygılı oldukları tespit edilmiştir. Aşırı koruyucu tutuma sahip olan anne-babaların çocuklarının kaygı düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ayyıldız (2005), 0-6 yaş aralığında çocuğu olan 382 annenin çocuk yetiştirme tutumlarını incelendiği çalışmada annenin eğitim durumunun artması ile birlikte demokratik tutum seviyesinin yükseldiği görülmüştür. Ayrıca bir işte çalışan annelerin otoriter ve aşırı koruyucu olması ile birlikte ilgisiz tutumlarının ise daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Annenin yaşının küçülmesi ile ailedeki çocuk sayısının artması sonucunda annelerin otoriter tutumlarının yükseldiği belirlenmiştir.

Bununla birlikte annenin yetiştirilme tarzının çocuk yetiştirme tutumunda etkin bir rol oynadığı sonucuna varılmıştır.

Er-Gazeloğlu (2000), Anne ve baba tutumunun ilkokul 4.sınıfta eğitim gören öğrencilerin psiko-sosyal gelişimine etkisinin incelendiği çalışma ,300 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırmada kız öğrencilerin psiko-sosyal gelişim puanlarının erkek öğrencilerin psiko-sosyal gelişim puanlarından daha fazla olduğu belirlenmiştir. Ebeveynlerin eğitim durumunun yükselmesi ile öğrencilerin psiko-sosyal gelişim ölçeğinde başarı seviyesinin yükseldiği; ebeveynlerin eğitim seviyesinin artması sonucunda ise demokratik tutumun arttığı görülmüştür. Çocuk sayısının artması ile anne ve babaların otoriter tutumlarının arttığı belirlenmekle birlikte demokratik tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarının otoriter tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarına nazaran yetişkin yardımı olmadan kendini yönetebilme ve kişiler arası iletişim kurmada daha başarılı oldukları yönünde sonuçlara ulaşılmıştır.

Tortumluoğlu (1999), Çalışma, Erzurum Büyükşehir Belediyesine bağlı olan Yenişehir, Dadaşkent, Yakutiye ve Kazım Karabekir belde sınırları içerisinde yaşayan 5-19 yaş grubu çocuğa sahip 766 anneye uygulanmıştır. Çalışmada Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği ile Anket Formu kullanılmıştır. Çalışma sonucunda annenin yaşının çocuk yetiştirme tutumunda etkili olmadığı, annenin kendi yetiştirilme tarzının ise, çocuğunu yetiştirmede etkili olduğu görülmüştür. Ayrıca çalışan ,sosyoekonomik düzeyi ve eğitim seviyesi yüksek olan annelerin aşırı koruyucu tutumlarının daha fazla olduğu sonucu elde edilmiştir.

Öğretir (1999), Sosyo- ekonomik seviyesi farklı 72 aylık çocukların sosyal oyun davranışları ile ebeveyn tutumları arasında nasıl bir ilişki olduğunu inceleyen çalışma,64 çocuğa uygulanmıştır. Çalışmada Aile Tutum Testi (Family Attitudes Test), Aile Hayatı ve Yetiştirme Tutum Ölçeği ile Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Çalışma sonucunda çocukların sosyal oyun davranışları ile ebeveyn tutumlarını çocukların kız ya da erkek oluşu, çocuk sayısı, annenin çalışması ve sosyo-ekonomik durum gibi etkenlerin önemli olduğu tespit edilmiştir.

2.3.2.Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

(Kolburan vd.,2012), Cinsiyete bağlı yetişkinlikte ailesel yaklaşım algısını inceledikleri çalışma, 2010-2011 akademik yılında İstanbul’da yaşayan 15-25 yaş arası olan lise ve üniversite öğrencilerinde 180 öğrenci üzerinde yaş ve cinsiyet değişkenlerinde yetişkin algılarını saptama amaçlı yapılmıştır. Araştırmada, Kuzgun ve Eldeleklioğlu tarafından uygulanan “Aile Yaklaşımları Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; erkekler annelerini daha otoriter ve koruyucu bulmaktadır ancak kızlar babalarını daha demokratik ve diğer erkeklere göre daha koruyucu bulmaktadır. Yaş artışı ile yetişkinler annelerini daha demokratik bulurken babalarını ise, otoriter bulmaktadır.

Tichovolsky (2011), Çocuk davranış problemlerinde değişimlerdeki ailesel uygulamalar ve ailesel belirleyiciler adlı çalışmasında şunlara değinmiştir. Erken çocukluk evresinde davranışsal sorunlar yaygındır ve pek çok çocuk, o sorunları atlattır diğerleri sürekli zorluk çekmeyi sürdürür. Ne yazık ki, sürekli olarak zorluk çekecek çocuklar hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır bu sayede, uyumsuzluk davranışları geliştirilmeden girişimlerde bulunulamamaktadır. Aile davranışları ve ailesel karakteristikler verimsiz disiplinler dahil, annelik depresyonları, ailesel sıkıntılar ve sınırlı sosyal destek genç çocuklarda sorunların göz ardı edilmesine yol açmaktadır. Bu sorunlar sürekli davranış bozukluklarına yol açarsa, zamanla dışlayıcı davranış kalıplarının gelişimini saptamada çok az bilgi sahibiyiz. Araştırma, çocuk davranış bozukluklarında çeşitli aile ve ailesel belirleyici, aşırı tepki ve dikkatsizlik yalnız aile durumu ve ailesel depresyon gibi faktörleri incelemektedir. Çalışma sonucunda, çocuklarda cinsiyetin ve etnikliğin davranış bozukluklarında bu değişkenler ve değişimler arasında ilişkileri şiddetlendirdiğini analiz etmektedir. Tekli ailesel yapı örneklem tamamında tek önemli belirleyici unsurdu ve aile depresyonu kızlarda önemli bir belirleyici unsurdur. Çeşitli önemli etnik farklılık aile uygulamaları ve dış sallayıcı davranışlarda kültürel yapıları analiz önemini ispat etmektedir.

Berg (2011), Aile tutumlarının okul öncesi yaştaki çocuklarda sosyal duygu gelişimi üzerindeki etkilerini incelediği çalışmada, okul öncesi çocukların sosyal his gelişimi ile üç tanımlanan aile tutumu tarzlarını, otoriter, otoriterlik ve toleranslılık şeklinde etkileşimlerini kıyaslamaktadır. Okul öncesi çağ ilgili davranışlarının sosyal his gelişimi aydınlatılmıştır, ancak bununla yetinilmemiştir: oynama durumu, öz güven gelişimi, sinirlilik, bireysel gelişim, eğilimler, davranışlar ve gelişimler çocukta duygu durumlarının gelişimlerini değerlendirme amaçlı kullanılmıştır. Kapsamlı bir literatür çalışması yapılmak suretiyle, genç yaş çocuklarında sosyal his gelişimi, aile tutumları ve ikisi arasındaki etkileşimler incelenmiştir. Ayrıca, 14 aile bireyinden oluşan bir gruba Eau Claire Bölgesinde Aile Araştırmaları Merkezinde aile tutumlarını analiz amaçlı iki analiz yapıldı. Araştırma sonucunda, otoriter tutumda olan ailelerin çocuklarının sosyal his gelişimi tarama uygulamalarında en yüksek puana sahip olduklarını belirtmiştir. Bu çalışma ile hem gelecekteki çalışmalara yönelik hem de pozitif aile tutumlarında pozitif eğilimler alanlarında öneriler sunmuştur.

Kordi ve Baharudin (2010), Aile davranış kalıbının ve stiline çocukların okul başarısındaki etkileri adlı çalışmalarında İran aile örneğinde ailelerin davranış kalıplarının ve çocuklardaki mükemmeliyetçiliğin etkileşimlerini incelemiştir. Çalışma 213'si kız - 187'si erkek olan lise öğrencileri ile bu öğrencilerin anne ve babası (342 baba ve 364 anne) ile yürütüldü. Öğrencilerden ve ailelerinden, sırayla, Tehran Çok Boyutlu Mükemmellik Ölçeği (TMPS; Besharat 2007) ve Soru Formu ile Aile Otoriterliği Soru Formu'nu (PAQ; Buri, 1991) doldurmaları istenmiştir. Araştırma sonucunda ise, sadece babaların otoriter davranış kalıplarının çocuklarda mükemmeliyetçilik boyutuna yol açtığı belirtilmiştir. Ayrıca aile davranışlarında otoriter davranış kalıbının çocuklarda mükemmeliyetçi karakteristik yapı gelişimine yol açtığı sonucuna ulaşmışlardır.

(Bae vd.,2010), Göçmen evli kadınların aile başarısı ve çocuk yetiştirme uygulamalarını içeren araştırma, bireysel soru raporlarını kullanan tanımlayıcı çalışma yapısındaydı. Araştırma verileri, Mayıs - Aralık ayları arasında toplandı. Çalışma, evli ve göçmen olan 186 anne ile yürütüldü. Ailesel etkilerin ortalama

puanı 67.67 ± 12.14 şeklindeydi ve yaş, ulus, evlenme dönemi ilk çocuğun yaşı ve Kore dil becerileri farkları önem içermekteydi. Çocuk yetiştirme uygulamaları arasında ve aile etkileri arasında pozitif korelasyon mevcuttu ($r=.227$, $p=.002$). Araştırma sonucunda, evli göçmen kadınlar orta derecede çocuk yetiştirme becerisine ve ailesel etkiye sahip olduğu, çocuk yetiştirmede annenin ailesel rolüne bilgi yaklaşımına bağlı olduğu için annenin ailesel etkisi çocuk yetiştirme uygulamalarına etki ettiği ve çocuk sağlığı üzerinde etki yarattığı sonucuna varmışlardır. Böylece, çocuk yetiştirme eğitim programı evli göçmen kadınlarda annenin çocuk yetiştirme ve ailesel etkilerini güçlendirdiğini belirtmişlerdir.

Brodeski ve Hembrough (2007), Okul öncesi eğitim kurumunda eğitim gören 347 çocuğa problem durumları ve başa çıkma yöntemleri ile ilgili örnek olay durumları vermiş ve daha sonra verilen bu durumlar karşısında nasıl davranmaları gerektiği ile ilgili farklı sorular sormuşlardır. Araştırma sonunda çocukların maruz kaldıkları (itme ve vurma vb.) olumsuz davranışlar karşısında %35 oranında olumsuz olan çözüm yöntemlerini tercih ettiklerini tespit etmişlerdir.

Işık ve Güven (2007), Bu çalışma, okul öncesi çocuklarının ailesel fonksiyonlarını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç bağlamında, annelerin yaklaşım ve karakteristikleri (ör., eğitim seviyesi, yaş, çocuk sayısı, İstanbul'da geçen süre, akraba ilişkileri, çalışma durumu, aynı evde yaşayan akrabalar ve algılanan ekonomik düzey) değerlendirilmiştir. Bu çalışma örneklemi, 5 yaşında (60-72 aylık) İstanbul'da 16 okul öncesi okula devam eden 416 kız ve 481 erkek çocuğunun annelerinden ($n=897$) oluşmaktadır. Araştırma sonucunda, genç annelerde yaşlı annelere göre daha yüksek sağlıklı ailesel işlevleri olduğunu; daha eğitilmiş annelere göre ilk okul mezunu anneler; daha az sayıda annelere göre üç çocuklu anneler; daha uzun süre yaşayan annelere göre İstanbul'da 20-29 seneden beri yaşayan anneler; yalnız yaşayan annelere göre diğer akrabalara sahip olan anneler; çalışanlara göre işsiz anneler; ve iş yaşantılarında çok mutlu olan annelere göre işlerinde bir derece mutlu olan veya aza oranda mutlu olan anneler olduğunu belirtmişlerdir. Daha sağlıklı annelerin akraba ilişkilerinde mutlu ve ailesel ekonomik durumu daha iyi olan anneler olduğudur. Ayrıca aile içinde bir arada

yaşayan aile fert sayısı arttıkça annelik işlevlerinin kötüleşme eğiliminde devam ettiği sonucuna varmışlardır.

(Mc Gillicuddy vd., 2007), Anne ve babaların farklı ailesel tutum yansıttıklarında aile ilişkilerinin algılarını inceledikleri çalışmayı, 125 kolej öğrencisi ile yürütmüşler v 5 farklı ailesel tutuma ilişkin algılarını raporlamışlardır. Katılımcılar ailesel yaklaşımların, ailelerin otoriter ve yumuşak tavır sergilediklerinde en olumlu geliştiğini ve en olumsuz algılarının ailelerde ihmalkar ve ilgisiz tavır takındıklarında geliştiğini saptamışlardır. Öğrenci cinsiyeti ve ailesel cinsiyet etkileri bu bulguları etkilemektedir. Kız öğrenciler erkeklere göre daha fazla oranda, ailelerin alakasız ve ilgisiz davrandıklarında verimsizleştiğini ve erkeklere göre daha fazla oranda aileler yumuşak eğilim içinde olduklarında ailesel ilişkilerin daha olumlu geliştiğini beyan etmektedirler. Katılımcılar, annelerin babalara göre daha yumuşak davrandıklarında ve babaların annelerden daha otoriter olduklarında aile ilişkilerinin olumlu geliştiğini belirtmektedir.

Turiel (2005), Ana-babaların çocuklarına karşı gösterdikleri otoriter tutumlarının, davranış ve tutumları (katılacakları aktiviteler, kıyafet seçimi, grup birliktelikleri vb) ile ilgili olmaktan daha çok, kendine veya diğer insanlara zarar verebilecek hareketlerine yönelik olduğunu belirtmektedir. Kontrolcü,baskıcı tutumun çocuk veya gençlerde ana-babaların istemediği davranışları doğurabileceğini, örneğin Josephson Institute of Ethics tarafından 2000 yılında yapılan ve 8000 lise öğrencisini içeren bir ankette çocuklara ailelerine 12 ay içinde yalan söyleyip söylemedikleri sorulduğunu ve öğrencilerin %92'sinin bu soruya "evet" dediğinin ortaya çıktığı örneğini vermektedir. Turiel' e göre ana-babalar kontrolcü tutum göstermediklerini ifade etmelerine rağmen ergenlerin ana-babalarını aşırı kontrolcü buldukları ve bundan rahatsızlık duydukları sonucuna ulaşmıştır.

Volling ve Belsky (1992), Ebeveyn ve çocuk ile kardeşlerin karşılıklı ilişkilerinin araştırıldığı çalışma, iki çocuk sahibi olan 30 ebeveyn ile yapılmıştır. Çocukların birincisi 72 aylık iken küçük olan çocuğun yaşı 72 aylıktan daha azdır. Anne ve baba büyük olan çocuğu 12-13 aylık iken ebeveyn ile çocuk ilişkisi

gözlenmiş ve çocuğun 3 yaşına gelmesi ile birlikte tekrar değerlendirme yapılmıştır. Araştırma sonucunda kardeşler arasında olan çatışmaya ve gerginliğe büyük oranda anne ile bebek arasındaki ilişkinin neden olduğu belirlenmiştir. Ayrıca kardeşler arasındaki sosyal iletişimdeki kolaylık ve şefkat duygularının ise babalıkla birleştirilmiştir. Ailelerin ilk doğan çocuklarıyla olan erken iletişim deneyimlerinin kardeşler arasındaki iletişimin kalitesini arttırdığı bulunmuştur.

(Mc Nally vd., 1991), Annelerin çocuk yetiştirme deneyimleri ile değerlerinde tutarlılık ve değişim gösterip göstermediklerini incelemeyi amaçladıkları çalışmayı 32 anne ile yürütmüşlerdir. Çalışmada annelerin özgürlük ve olumlu - olumsuz olan etkileşimlerin yer aldığı ifade ve disiplin tecrübelerinin yer aldığı Çocuk Yetiştirme Deneyimleri Raporu 8 yılı içeren bir zaman dilimi süresince, çocuklar yedi-sekiz yaşından başlayarak on beş-on altı yaşına gelinceye dek beş defa uygulanmıştır. Anne kontrolünün yaşa bağımlı olarak arttığı ,sekiz yaş içerisinde davranış ve davranış değerlerinde gözle görülebilecek düzeyde denge gözlenmiştir. Ayrıca çocuğun yaşıyla birlikte olumlu etkileşimlerde azalma olduğu, anneler erkek çocuklarının yaşı büyüdükçe olumsuz etkileşimlerin arttığını belirtmişlerdir.

(Peery vd., 2001) ,Çocuk yetiştirilmesinde aile fertlerinin aralarındaki ilişkileri ve okul öncesi çocukları sosyometrik yapısını inceledikleri çalışmada 120 (60 erkek 60 kadın) Okul öncesi çocukta Sosyo Ekonometrik Analiz ve Aile Yaklaşım Araştırması Donanımı (PARI; Shaefer & Bell, 1958) uygulandı. Soru formları, dört gruptan birine dahil olan sosyo ekonometrik yapılara göre popüler, izole edilmiş, dışlanmış olan aile örneklemelerinden oluşturuldu. Araştırmada ayrımcılık fonksiyonu analizi sonucunda, akranları tarafından reddedilen veya dışlanmış kabul edilen çocukların ailelerinin çocuk yetiştirilmesinde yaklaşımlarının ailesel yapılarının yüksek zümre aile yapısında, öz güven eksikliği olan, çocuk sahibi olmayı pek istemeyen, fazla çocuklarını onere etmeyen, bağımsız davranışları fazla desteklemeyen, disiplinsiz davranan (anne) ve aynı zamanda çocuk yetiştirilmesinde annelik görevinin çocuk davranışlarında kesin beklentileri olmasına kanaat getiren, çocuk yetiştirilmesinde sorumluluk alınmasını destekleyen, çocuğu yönlendirmekten kaçınan, fazla tehdite başvurmeyen çocuğun girişimci müdahalelerini desteklemeyen (babalık) yapıda olduklarını tespit etmişlerdir. Ayrıca dört sosyo ekonomik

kategori, çocuk eğitimi yaklaşımlarında annelerde %42 ve babalarda %62 oranında fark olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Annelik işlevi, % 49 oranda ve babanın %44 oranda çocuklar ile uygun kategoride sınıflandırılmıştır. Bu sonuçlar, ailelerin çocuk yetiştirme konusunda rollerinin önemini algılamada ve erken çocuklukta akran etkileşimlerinde aile bireylerinin önemli sorumluluk sahibi olduklarını ortaya koymaktadır.

2.4. Anne-Baba Tutumu

2.4.1.Tutum ve Tanımı

Tutum, kişiye özel bir eğilim olmakla birlikte eğilimin en alt düzeydeki koşulu bilişsel olan değerlendirmelerdir. Kişinin bilişsel olan değerlendirmeleri göstermiş olduğu davranışlar ile gözlemlenebildiği gibi bireylerin geliştirmiş oldukları tutumlarda duygusal ve davranışsal faktörlerde yer almaktadır (Kağıtçıbaşı, 1999).

2.4.2.Tutumların Oluşumu

Tutumların oluşmasında etkisi bulunan faktörler aşağıda sıralanmıştır;

1. Hastalık, uyuşturucu veya alkol alışkanlığı vb. biyolojik faktörler
2. Genetik faktörler
3. Tutumla alakalı edinilen tecrübeler ,
4. Kişilik faktörü,
5. Toplumsallaşma süreci,
6. Gruba ait olma,
7. Sosyal yönden sınıf farklılığı (Hanyaloğlu,1995).

Tutumun oluşmasını etkileyen biyolojik ve genetik faktörler, tutum ile ilgili doğrudan tecrübeler ve kişilik gibi faktörler kişinin yapısı ile ilgili özellikleri oluştururken grup üyeliği, sosyal sınıf ve toplumsallaşma süreci faktörleri ise, kişinin sosyal yaşamı ve sosyo-psikolojik özellikleri ile ilişkilidir. Tutumların oluşmasını etkileyen faktörler şöyledir:

1. **Kitle İletişim Araçları:** Kitle iletişim araçları içerisinde televizyon, radyo ve gazete önemli bir yer tutmaktadır. Kişiler bu araçlar sayesinde yazı dizileri, haberler, reklamlar ve bazı programlar ile hiç işitmedikleri veya görmedikleri olaylara, nesnelere yönelik olumlu veya olumsuz tutum sergileyebildikleri gibi mevcut olan tutumlarını değiştirebilirler.
2. **Tutum Nesnesi ile olan Kişisel Deneyimler:** Bireyin tutum nesnesi ile olan kişisel yaşamı ve deneyimleri tutumların gelişmesinde önemli bir etkidir. Mesela, belli bir ulusun insanları ile farklı deneyimler yaşamış olan bir insanın o ulusun insanlarıyla bağlantılı olumlu veya olumsuz tutumları olabilecektir.
3. **Akran Etkisi:** Bireyin belli bir arkadaş çevresinde bulunması ile olaylara veya nesnelere karşı birbirine benzeyen tutumları geliştirme meyli görülmektedir. Bu noktada yeni ve farklı tutumların oluşmasında veya var olan tutumun değişiminde kişinin akranlarının , arkadaş çevresinin etkisi olabilmektedir.
4. **Anne-baba Etkisi:** Aile, tutumların şekillenmesinde ve oluşmasında önemli bir yere sahiptir. Çocukluğun ilk yıllarından başlayarak ilkokul dönemine kadar anne-baba çocuk açısından var olan tek otorite olarak kabul edilmektedir.
5. **Öğretmen Etkisi:** Annenin ve babanın etkisi özellikle ilkokula kadar devam ederken bundan sonra diğer önemli bir otorite olan öğretmen devreye girer. Öğretmen çocuklara bir yandan gerekli olan eğitimi verirken bir yandan da çocukların tutum ve davranışlarının değişmesinde güçlü bir rol üstlenmektedir (Aydın,1987).

2.4.3.Tutumların İşlevleri

Tutumların dört ana işlevi bulunmaktadır. Bunlar;

Araçsal (uyumsal yarar) İşlev: Bazı tutumların birey için içerdiği öncelikli anlam, sağladığı yarardır. Bu tür tutumlar bireye yarar sağlayan araçsallıkları bakımından, içinde yaşadıkları toplumsal koşullar ile bireyi belirli bir uyum içinde tutma özelliğine sahiptirler. İnsan, toplumsallaşma sürecinin başından itibaren, kendi ihtiyaçlarını gidermeyi temel amaç olarak görür ve bu doyumunu sağlayıcı nitelikteki şeylere karşı olumlu tutumlar oluşturur. Uyumlu tutumlar geliştiren birey daha üst düzeydeki amaçlarına ulaşmada tutumlarını araç olarak kullanır. Birey ödüllendirici ya da ödül içeren durumlara, nesnelere veya kişilere karşı olumlu, cezalandırıcı ya da ceza içerenlere -yasal veya sosyal- karşı ise olumsuz tutum ortaya koyar (İnceoğlu,2010: 33-34).

Ego Savunmacı İşlev: Tutum, bir savunma mekanizması olarak ego'yu koruma altında tutan işleve sahip olmakla birlikte bireyin kişiliğini korumaya çalışan ,temel değerlerini içeren ve bütün sorunu çözmeye yönelik bir yapıyı bünyesinde tutan özelliktedir. Ego savunmada işlev, kişinin bilmek ya da tanımak istemediği öz-algılamalarından kendisini koruma altında tutma düşüncesidir (İnceoğlu, 2010: 35-36).

Değer İfade Edici İşlev: Kişinin kendisini değerlerine uygun şekilde anlatabilmesi ve görmek istediği tutumların bir araya getirilerek algılanmasıdır. Tutumlar ,psikolojik kimlik ile alakalı değerlerin açıklanmasında önemli bir yer teşkil ederler (Tabak, 2007).

Bilgi İşlevi: Kişi bir şey hakkında hiçbir bilgiye sahip değilse farklı materyaller kullanıp ulaşmak istediği konu ile alakalı negatif ya da pozitif yönde tutum geliştirebilir. Bu şekilde tutumların mutlak bilgi ile ortaya çıkması çok nadir görülmektedir .Fakat kişinin belirli bir duruma veya olayla alakalı bilgisinin

artması ile birlikte durum veya olay ile ilişkili daha öncesinden edindiği tutumlarda farklılık görülebilir (İnceoğlu, 2010:37-40).

2.4.4.Ailenin Tanımı ve Aile Tutumunun Çocuk Üzerindeki Etkileri

Aile, temelinde duygusal bağlılık olan başka bireylere aktarılamayan yaşamsal faktörlere ve dayanışma bütünlüğüne sahip toplumun en küçük ve en önemli kurumu olarak ifade edilmekle birlikte çocuğun kişilik gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Öyle ki, çocuk ya da çocuklarda görülen davranış bozukluğuna sebep olan birçok duruma çocuğun ailesi ile etkileşim kurduğu ilk yaşantıların etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Aydın, 1997). Bu yüzden çocukların sağlıklı bir kişilik gelişimi için ebeveynlerin yerine getirmeleri gereken sorumluluklar şu şekilde :

Koşul belirtmeksizin sevgide bulunmak,

1. Eğitsel ,duygusal, toplum içerikli, açıklaması olan ve yaratıcılığı ortaya çıkarabilecek ihtiyaçlara cevap verebilmek.
2. Çocuklarını etkin bir şekilde dinlemek ve onlarla etkili bir şekilde onlara değer vererek vakit geçirmek.
3. Çocuklarına ve aile üyelerine karşı sabırlı ve anlayışlı olmak.
4. Disiplinsiz ve yanlış bir davranış yaptığında özür dileyebilmek. Anne babaların da hata yapabileceğini, ancak insanların hatalarını düzeltmesi gerektiğini göstermek.
5. Çocuklarıyla oynamak.
6. Kendi gereksinim, istek ve ihtiyaçlarını çocuklara karşı dayatmamak.
7. Çocukların dünyayı algıladıkları benzersiz ve farklı yollarını keşfetmeye ve çocuklarını anlamaya çalışmak.
8. Yanlışlardan, başarısızlıklardan ders alıp hatalarını düzeltmek ve başarıyı örnek almalarını sağlamak.

9. Çocukların öğretme çabalarını takdir etmek ve onlarla bu konuda alay etmemek. istenmeyen davranışları çocukları örselemeden, onların psikolojik açıdan zarar görmemesini sağlayarak düzeltmek.
10. Çocukların sorumluluklarını yerine getirdiklerinden emin olmak (Humphreys, 1998. Akt. Yılmaz,2010: 51- 52).

2.5.Anne-Baba Tutumları

Anne-babanın vermiş oldukları kararların, yapmış oldukları tercihlerin çocuk ya da çocukların davranışlarını yönlendirmesi ile tutum arasında önemli bir bağ olduğunu gözler önüne sermektedir. Çocuğun yaşadığı ortam, içinde bulunduğu çevre ve anne-baba tutumları çocukta kişilik gelişiminin şekil almasında rol oynar. Anne-baba tutumları birbiriyle çelişmeyen, çocuklar üzerinde baskı veya boşluk oluşturmayan, sözbirliği yaparak birbirini tamamlayabilen , birbirine değer verdiğini davranışlarıyla gösteren ve bireysel farklılıkları göz önünde bulunduran özelliklere sahip olmalıdır. Bu özellikleri barındıran anne-babanın yetiştirdiği çocuklar özgüveni gelişmiş ,ne istediğini bilen bireyler olurlar (Megep ,2007).

2.5.1.Baskıcı ve Otoriter Anne -Baba Tutumu

Ebeveyn tutumunun birincisi, kontrol ile kural koymanın anne-babada , bakışların ise çocukta olduğu tutumdur. Kukla sahnesinde kukla oynatan kişi pozisyonunda olan anne-baba her kuralı kendisi belirler, isteklerinden taviz vermez ve her durumda haklı pozisyonundadır. Çocuk konulan kuralları sorgulayamadığı gibi evde en küçük şey bile kurallara ve belirtilen saat aralığına bağlıdır. Toplumda öyle anne-babalar vardır ki konuşmadan kaş-göz işaretiyle bile çocuğunu yönlendirir, arkadaş seçimine etki eder, evleneceği kişiye, çocuk sayısına, hatta alacağı arabanın markasına varıncaya kadar planlamayı kendisi yapar. Bütün kontrol ve yaptırım ebeveyndedir. Genellikle hoşgörü göstermeyen, esnek olmayan baskıcı bir tutum içindedirler. Ebeveynin gözü çocuğun üzerinde olduğu gibi yanlış yapma şansına sahip olmayan çocuk yaptığı en küçük hatada cezalandırılır (Megep 2007). Yılmaz (1999)'a göre, Baumrind'in yaptığı çalışmalarda, anne- baba tutumları

açısından incelendiğinde otoriter anne-babaya sahip olan çocukların kurduğu ilişkilerde güvensiz, mutsuz, isteksiz, kendini ifade edemeyen, ürkek ve saldırgan davranışlarının fazla oldukları vurgulanmıştır. Otoriter ailede bulunan çocuğun duygu ve düşünceleri değersiz olmakla birlikte otorite sahibi kimse onun onayını almasıyla duygu ve düşünceleri değeri kazanır. Çocuk, kendisine ait olan duygu ve düşüncelere güvenmez, kendisine güvenmeyen çocuk, kararsız olduğu için sürekli değişim içerisinde girer ve kendisini anlatamaz. Böyle ailelerde büyüyen çocuklar karşı çıkarak, boyun eğmeyerek ve saldırgan davranışlar sergileyerek kendilerini kabul ettirmek istemekle birlikte kendi iç dünyalarını açıklamakta güç duruma düşmektedirler (Yalın,1979:21; Akt. Poyraz, 2007 :27).

Ayrıca tek çocuklu olan aileler çoğu zaman aşırı dikkatli ve tedbirli davranış içerisinde girerler. Böyle anne-babalar için yaşam çok büyük tehlikeye ve çocuğa gereğinden fazla yardım edilmelidir. Bu şekilde büyüyen çocuk, anne-babanın ilgisinden, dikkatinden ve uyarılarından bunalır .Çocuk ,bütün bunları fazladan yüklenmiş baskılar olarak algılar (Adler, 1994; Çev.Yörük:32-33).

2.5.2. Demokratik Anne - Baba Tutumu

Anne-baba tutumlarının ikincisi ve çocuğun özgür düşünebildiği, söz verildiği, kişiliğine saygı gösterildiği tutumdur. Böyle ortamda büyüyen bir çocuk, kendisi dinlendiği ve değer verildiği için çevresindeki insanların duygu ve düşüncelerini dinler. Ev içerisinde kabul gören veya görülmeyen davranışların hatları çizilmiştir. Sınırlarının ve haklarının ne olduğunu farkındadır. Çocuğun kararları ve kişiliğine değer verilip saygı gösterildiği için yaşının üstünde herhangi bir davranış beklentisi olmaz. Çocuğun duygu ve düşünceleri ebeveynler tarafından dinlenir, saygı duyulur, teşvik edilir. Bu şekilde herhangi bir kısıtlama olmadan büyüyen çocuk, özgüven kazanır, tek başına karar verip sorumluluk sahibi olmayı öğrenir (Yavuzer, 1994).

2.5.3. Aşırı Hoşgörülü Anne-Baba Tutumu

Üçüncü ve hoşgörünün fazla olduğu bir tutumdur. Yemek yaparken tuz, karabiber, yağ vb malzemelerin ölçüsü biraz kaçtığına nasıl ki o yemekte bir lezzet olmazsa hoşgörünün fazlasında da cazibe aranmaz. Bu tür ailelerde çocuklar anne ve babalarına hükmeder ve onlara çok az saygı gösterirler. Bu çocuklar anne ve babalarıyla yetinmeyip zamanla evin dışında bulunan insanlara da üstünlük kurmanın yollarını arayan bir birey haline dönüşürler. Böyle ortamlarda çocuğun çoğu olumsuz davranışları hoşgörüyle karşılanır, çocuğun sayısız hakları vardır ve çocuğun davranışlarına sınır getirilmez. Ailede öncelik sahibi tek kişidir ve onun istekleri aile bireyleri tarafından sorgusuz sualsiz kabul edilir. Bu şekilde yetişen çocuklar yetişkin olduklarında da toplum tarafından verilmeyen hakları kendilerine tanımaya kalkışır (Yavuzer, 1994) .

2.5.4. Koruyucu Anne-Baba Tutumu

Anne-baba tutumları içerisinde dördüncü tutumdur. Çocuğun konuşmasına, bir şeyleri dile getirmesine imkân verilmez. Toplumda ‘leb demeden leblebi anlar’ sözü bu tutum için biçilmiş kaftandır. Anne-baba çocuğunu o kadar korur ki çocuk ayağa kalkmak istese, anne-baba ondan önce kalkar, belli bir yaşa gelmiş çocuğunun karşıdan karşıya geçmesinde öncü olur, ev işlerinde, okulda hatta üniversite hayatında bile çocuğunu kollar, gözetir, onun yerine kararlar alır, uygular. Koruyucu ebeveynler çocuklarına bebek muamelesi yapar ve beraber olmak için çaba sarf ederler. Bu tutumun çocuk üzerinde oluşturacağı etki çocuğun bağımlı bir kişilik gelişimine neden olmasıdır (Cüceloğlu ,1991). Bu tutum ana-babanın çocuğa gerektiğinden fazla kontrol ve özen göstermesi şeklinde tanımlanmıştır.

2.5.5.Tutarsız Anne-Baba Tutumu

Anne-baba tutumlarının beşincisi olan tutarsız anne-baba davranışlarında ikili bir yaklaşım görülür. Böyle ailelerde karı-koca arasında, çocuk yetiştirme ile ilgili davranış veya düşünce yönünden dengeli ve birbirini tutmayan tutumlar görülür.

Çocuklar arasında kız-erkek ayrımı yapılarak erkek çocuk her zaman baş tacıdır. Aradaki bu tutarsızlık çocuklar arasında sürekli bir rekabet ve sürtüşme sorunu haline gelir. Ebeveynin çocuk yanlarında olduğu zaman birbirini eleştirmeleri, annenin hayır dediğine babanın evet demesi ve bir tarafın sürekli haklı çıkma yönündeki davranış çok sık karşılaşılan tutarsız tutumlardır. Bir başka kararlılık göstermeyen davranış ise, çocuğuna sözünü dinletmeye çalışan anne, önce sıcak ve samimi bir ses tonuyla konuşur, yavaş yavaş ses tonunu yükseltmeye başlar. Çocuk annenin isteğini yerine getirmediği zaman annenin kaba kuvvete başvurduğu arkasından da dizlerinin üzerine çöküp özür dilediği görülebilir (Yavuzer ,1994).

Anne-babalar bir yere gidilecekse evden çıkmadan konuşup dışarıda iken bir şey alma yönünde ısrar edilmemesini çocuklarına tembih ederler. İsteddiği şey alınmadığı zaman çocuk, içinde bulunduğu toplumun değer yargılarını da kullanarak bağırmaya ve ağlamaya başlar. Anne ve baba çocuğunun ağlamasını duymazdan gelir. Belli bir süreden sonra bıkkınlık yaşayan anne-baba, çocuğunun istediğini yapar. Çocuk, bu şekilde tutarsız davranan ebeveyni kendi istekleri doğrultusunda istediği yönde kullanmayı öğrenmiş olur.

2.5.6. İlgisiz Anne- Baba Tutumu

Anne-baba tutumlarının altıncısı olan bu tutum da anne-baba ilgisiz davranır. Okul öncesinden başlayarak daha sonraki yıllarda da anne-baba ve çocuk arasında iletişim açısından kopukluk oluşur. Pasif olan anne-baba, çocuğun uygun görülmeyen davranışlarını görmezden gelir, evde her şeyi çocuğuna göre ayarlar, çocuğun bütün isteklerini karşılar ve çocuğuna sınırsız haklar tanır. Anne-baba çocuğun nerede duracağı çizgisini belirlemediği gibi hoşgörülü olma ile boş vermenin ayrımını yapamazlar. Bu şekilde olan ailelerde gözlenen ebeveyn ile çocuk arasındaki iletişim kopukluğu duygusal istismara yol açar.

Çocuğa sınırları belirlenmeyen ortam yaratıldığı gibi nerede duracağının hatları çizilmemiştir (Yavuzer, 2006) .Bu durum duygusal istismara sebep olduğu için ebeveyn ve çocuk arasında iletişimsizlik görülür. İletişim kurulamayan, ilgisiz ve

sevgisiz bırakılan çocuğun kişilik gelişimi olumsuz yönde etkilenmektedir. Yapılan çalışmalar ilgisiz ve kayıtsız ebeveyn tutumunun çocukta saldırgan davranış gösterme eğilimini arttırdığını vurgulamıştır (Yavuzer ,1994). Amerika’da çocuk bir şey söylediği zaman anne ya da baba konuşmasını, telefon görüşmesini bırakır, çocuğuna dönerek onunla iletişim kurar. Almanya’da aile ve çocuk ilişkileri daha katı kurallara sahiptir. Çin Halk Cumhuriyeti’nde aileler özellikle anneler, çocuklarının yaşam koçu pozisyonunu üstlenerek ömürlerinin sonuna kadar çocuklarının düşüncelerine saygı duyup destek olurlar. Sürekli ilgili ebeveyn olurlar. Yapılan araştırmalarda çocuk birkaç kez anne-babasına seslendiği halde duymazdan gelinerek etkinliğe devam edildiği yönünde olduğudur. Çocuk, bu durum karşısında ses tonunun derecesini arttırarak ilgi çekmeğe çalışır. Davranış sonucunda bağıarak ya da şiddete başvurarak istediklerini elde edeceği yönünde düşüncelerini geliştirir. Sert tutum içerisinde olduğu ve iletişim kuramadığı için sosyal ilişkilerinde başarısız olabilir.

2.5.7. Mükemmeliyetçi Anne-Baba Tutumu

Çocuklarının yanlış yapmasını, kararsız kalmasını, aciz ve ürkek olmasını asla istemezler. Her şeyin en iyisini, en güzelini isterler hatta çocuklarının olağanüstü varlık olduğuna kendilerini inandırmışlardır. Konfüçyüs’ün dediği gibi ‘elmas yontulmadan insan yorulmadan mükemmelleşemez’. Çocuğun yanlış yapması, yanlışını doğruya çevirinceye kadar uğraşması için fırsatlar sunulmalıdır. Sürahiye fazla su doldurulduğu zaman nasıl taşıyorsa çocuğa taşıyamayacağı kadar yük yüklemekte onu yorar ve mutsuz bir birey yapar. Öyle anne-babalar vardır ki çocuklarının sınav notları en yüksek not olmalı, sıfır hata yapmalı, hep kuralcı davranmalı yönünde tutum içerisindeyler. Böylelikle çocukların kapasiteleri zorlanır ve çocuğun kaldıramayacağı yükler yüklenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.YÖNTEM

Bu kısımda araştırmanın modeli, evren ,örneklem, çalışma grubu,veri toplamada kullanılan araçlar ve bunlarla ilgili geçerlik güvenilirlik çalışmaları, verilerin toplanması, çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel tekniklere ilişkin gerekli açıklamalara yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında toplam 8 okulda okul öncesi eğitime devam eden 4-5 yaşındaki çocukların anne ve babalarının eğitim durumları ,gelir düzeyleri, çocuklarının cinsiyetleri ve çocuk yetiştirme tutumları ile çocukların sosyal-duygusal uyumu arasındaki ilişki incelenmiştir.

Tarama modeli, geçmişte olan veya şu an var olan bir durumu ,olayı olduğu şekliyle betimleyen araştırma yaklaşımıdır. Araştırmada yer alan birey, nesne ya da olay içinde bulunduğu şartlarla birlikte olduğu şekilde tanımlandığı gibi değiştirmek için uğraşı verilmez. Merak edilen ve bilinmesi istenilen durum var olmakla birlikte uygun şekilde gözlemleyip belirleyebilmektir (Karasar,1998).Tarama modeli olan bu çalışmada ,ilişkisel tarama yapılmıştır. İlişkisel tarama modelleri, iki ya da daha çok değişken arasında birlikte değişimin varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2005).

3.2. Evren, Örneklem ve Çalışma Grubu

3.2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında Kars İli merkezinde bulunan anaokulları ve resmi ilköğretim okullarının anasınıfına devam eden 4-5 yaş arasındaki anasınıfı öğrencileri ,öğrencilerin anne-babaları ve öğretmenleri oluşturmaktadır. Evrenin büyüklüğünden dolayı örneklem seçilme yoluna gidilmiş ve Tesadüfi Örnekleme Yöntemi kullanılmıştır. Örnekleme alınan okullar; Kars 80.Yıl Cumhuriyet Anaokulu, Gül Çocuk Anaokulu, Nasrettin Hoca Anaokulu, 30 Ekim

Anaokulu, Yenişehir Anaokulu, Gazi Ahmet Muhtar Paşa İlkokulu, Namık Kemal İlkokulu, Mustafa Kemal İlkokulu.

3.2.2. Çalışma Grubu

Bu çalışma Kars İli merkezindeki 5 resmi anaokulu ve 3 resmi ilköğretim okullarının anasınıflarından seçilen 287 anasınıfı öğrencisi ve öğrencilerin anne-babasından oluşmaktadır. Çalışma grubunun 133'ü kız öğrenci ,154'ü erkek öğrenci; 264'ü anne ,260'ı babadır .

3.2.2.1. Çalışma Grubunun Genel Yapısına ve Özelliklerine İlişkin Bazı Frekans ve Yüzdelere

Aşağıda örneklem grubunun cinsiyet, yaş, gelir düzeyi, öğrenim durumu değişkenlerine göre yüzde ve frekanslarına, çalışmada kullanılan ölçeklerin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri gibi örnekleme tanımlayıcı bazı istatistiklere yer verilmiştir.

Tablo 1'de öğrencilerin, anne-babaların cinsiyetine yönelik yüzde ve frekansları yer almaktadır. Araştırmanın örnekleme ilişkin demografik bilgiler **Tablo 1**'de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Örnekleme İlişkin Demografik Bilgiler

Değişkenler	f	%
Cinsiyet		
Kadın	264	50,4
Erkek	260	49,6
Toplam	524	100
Çocukların cinsiyeti		
Kız	133	46,3
Erkek	154	53,7
Toplam	287	100
Aile gelir düzeyi		
500 TL altında	15	5,9

500-1000 TL arası	32	12.6
1000-1500 TL arası	39	15.4
1500-2000 TL arası	29	11.4
2000-2500 TL arası	44	17.3
2500 TL üzerinde	96	37.8
Toplam	255	100

Anne eğitim düzeyi

Okuma yazma bilmiyor	11	4.2
İlkokul	46	17.6
Ortaokul	37	14.1
Lise	83	31.7
Üniversite	85	32.4
Toplam	262	100

Baba eğitim düzeyi

İlkokul	29	11.2
Ortaokul	30	11.7
Lise	93	36.2
Üniversite	105	40.9
Toplam	257	100

Araştırmaya katılan velilerin % 50,4'ü kadın, % 49,6'sı ise erkektir. Ailelerin çocuklarının cinsiyeti 53,7 erkek, % 46,3 ise kızdır. Ailelerin % 5,9'u 500 TL altında, % 12,6'sı 500-1000 TL arasında, % 15,4'ü 1000-1500 TL arasında, % 11,4'ü 1500-2000 TL arasında, % 17,3'ü 2000-2500 TL arasında ve % 37,8'i ise 2500 TL'nin üzerinde aylık gelire sahiptir. Annelerin % 4,2'si okuma-yazma bilmiyor, % 17,6'sı ilkokul, % 14,1'i ortaokul, % 31,7'si lise ve % 32,4'ü ise üniversite mezunudur. Babaların ise % 11,2'si ilkokul, % 11,7'si ortaokul, % 36,2'si lise ve % 40,9'u ise üniversite mezunudur.

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği-PARI

Aile Hayatı ve Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI), ABD'de Schaefer ve Bell tarafından 1958 yılında geliştirilmiştir. Ölçek, annelerin çocuklarına ve aile hayatına

yönelik duygularını değerlendirmek düşüncesi ile 150 maddeden oluşmaktadır. Madde sayısı, anlam kaybına sebep olabilecek maddelerin çıkarımı yapıldıktan sonra 60 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin ülkemize uyarlama çalışmaları ise,1978 yılında Le Compte, Le Compte ve arkadaşları tarafından yapılmış ve üç farklı sosyoekonomik grubun yer aldığı 179 anneye uygulanmıştır. Annelere uygulanan ölçeğin faktör analizi yapılmıştır.

Aşırı koruyuculuk , demokratik tutum, ev kadınlığı rolünü reddetme, aile içi geçimsizlik ve çatışma, baskı ve sıkı disiplinden oluşan beş faktör ortaya çıkmıştır (Öner,1997).

PARI ölçeği 60 madde ve 5 alt testi olan 4'lü likert tipte bir ölçektir. Her bir soru için (4) çok uygun buluyorum, (3) oldukça uygun buluyorum, (2) biraz uygun buluyorum ve (1) hiç uygun bulmuyorum şeklinde yanıtlama sistemi bulunmaktadır.

1. Faktör: Aşırı Koruyuculuk : Annelerin aşırı koruma ve müdahale etme , çocuğun çalışkan, aktif ve bağımlı olmasını isteme ,çocuğun bunu anlaması gerektiğine inanma vb. özelliklerin yer aldığı toplam 16 madde bulunmaktadır.

2. Faktör: Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma : Çocuğa eşit haklar sunma, çocuğuyla arkadaşlık etme, onunla birçok şeyi paylaşabilme, çocuğunun düşüncelerini açıkça belirtmesini desteklemeyi içeren özelliklerin yer aldığı toplam 9 madde bulunmaktadır.

3. Faktör: Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme : Yeni doğan bebeğin bakımından korkma, sinirli olma, çocuklarla uzun süre kalmaktan hoşnut olmama gibi konuları içeren toplam 13 madde bulunmaktadır.

4. Faktör: Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma : Karı-koca geçimsizliğinin çocuk yetiştirme üzerindeki etkisi, kocanın düşüncesiz oluşu, eşine yardım etmeyişi gibi konuların yer aldığı toplam 6 madde bulunmaktadır.

5. **Faktör: Baskı ve Disiplin (16 madde):** Olumsuz çocuk yetiştirme tutumunu yansıtan baskıcı ve sıkı disipline inanma, çocuğu istemediği şeye zorlama, ebeveynin mutlak hakimiyetinin olmasına inanma gibi maddelerin yer aldığı toplam 16 madde bulunmaktadır.

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Ölçeği'nin (PARI) alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları **Tablo 2**'de gösterilmiştir.

Tablo 2.

PARI'nin Alt Boyutlarına İlişkin Cronbach Alfa Katsayıları

Boyutlar	Cronbach Alfa Katsayıları
Aşırı Koruyuculuk	.79
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	.75
Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme	.76
Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma	.71
Baskı ve Disiplin	.76

PARI'nin alt boyutlarından elde edilen ölçümlerin Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları **0,71** ile **0,79** arasında değişmektedir. Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği'ne (MASDU) ilişkin Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları **Tablo 3**'te gösterilmiştir.

3.3.2. 60-72 Aylık Çocuklar İçin Marmara Sosyal-Duygusal Uyum Ölçeği-MASDU

Marmara Üniversitesi'nin 9 kişilik bir uzman grubunun 2002-2003 yılında geliştirilmiş olduğu ölçek, 5-6 yaş aralığında olan çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerini ölçmeyi hedeflemektedir. Başlangıç aşamasında uzmanlar tarafından oluşturulan 46 madde öğrenciye uygulanmış, madde-toplam ve madde kalan analizlerinin yer aldığı madde analizi uygulanarak , madde analizleri sonucunda ise ölçek, 36 maddeye indirgenmiştir. Madde-toplam ve madde-kalan analizi yapılmış ve

analiz sonucunda , Faktör 7 dışında kalan bütün boyutların korelasyon değerlerinin .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Alt boyutlar ve madde sayıları aşağıda belirtilmiştir ;

Akranlarla etkileşim-12 maddeden oluşan Faktör 1

Sosyal duruma uygun tepki gösterme- 9 maddeden oluşan Faktör 2

Kişisel doyumu erteleme-2 maddeden oluşan Faktör 3

Sosyal yaşamın gereklerine uygun davranma-6 maddeden oluşan Faktör 4

Sosyal çevreye pozitif yaklaşım-3 maddeden oluşan Faktör 5

Olumsuz sosyal durumlara uygun tepki verme-3 maddeden oluşan Faktör 6

Bağımsız davranabilme-1 maddeden oluşan Faktör 7

Bir maddeden oluşan Faktör 7, yapılan istatistiksel analizlerde dikkate alınmamıştır (Önder ve diğ., 2004).

Tablo 3.

MASDU'ya İlişkin Cronbach Alfa Katsayıları

Boyutlar	Cronbach Alfa Katsayıları
Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma	.86
Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme	.71
Akranlarla Etkileşim	.78
Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma	.71
Ölçeğin Geneli	.90

MASDU'dan elde edilen ölçümlerin Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları **0,71** ile **0,90** arasında değişmektedir. Güvenirlik katsayısının kabul edilebilir olması için genellikle istenen kritik alfa değeri **70** ve üzeridir (Cronbach, 1951). Buna göre, hem PARI hem de MASDU'dan elde edilen ölçümlerin güvenilir olduğu söylenebilir.

3.3.3.Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 4-5 yaş çocuğu olan ailelerin kişisel bilgilerini tespit etmek ve çeşitli değişkenlere göre durumlarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır

3.4.Verilerin Toplanması

Araştırmacı Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne dilekçe vererek 20.10.2014 tarihinde çalışmayı yapmak için gerekli izinleri almıştır. Araştırmacı tarafından çalışmanın yapılacağı okullara gidilip okul müdürlerinden gerekli izinler alınmış ve çalışmanın nasıl yürütüleceği hakkında bilgi verilmiştir. Kişisel Bilgi Formu, PARI ve MASDU kullanılmıştır. Kimlik bilgileri saklı tutulması için gerekli olan hassasiyet gösterilmiş olup , öğretmenlere ve öğrenci velilerine ölçeklerin nasıl doldurulacağı konusunda açıklayıcı bilgi verilmiştir. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) ve Kişisel Bilgi Formu anneler ve babalar tarafından doldurulurken, Marmara Sosyal- Duygusal Uyum Ölçeği (MASDU), sınıf öğretmenleri tarafından doldurulmuştur. Araştırmacı tarafından 500 adet ölçek çoğaltılmış olup eksik, yarım bırakılmış ve hatalı doldurulan ölçekler çıkarıldıktan sonra 287 ölçek kullanılmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Analizlerde hangi testlerin kullanılacağına belirlenmesi için normallik varsayımları sınanmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine ilişkin olarak merkezi eğilim ölçüleri ve çarpıklık-basıklık katsayıları hesaplanmıştır. PARI Ölçeği'ne ilişkin dağılımın merkezi eğilim ölçüleri ve çarpıklık-basıklık katsayılarına ilişkin değerler **Tablo 4**'te gösterilmiştir.

Tablo 4.

PARI Ölçeği'Ne İlişkin Dağılımın Merkezi Eğilim Ölçüleri Ve Çarpıklık-Basıklık Katsayıları

Boyutlar	N= 524	
Aşırı Koruyuculuk	Ortalama	2.88
	Ortanca	2.88
	Çarpıklık	-.175
	Çarpıklığın standart hatası	.107
	Basıklık	-.442
	Basıklığın standart hatası	.213
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	Ortalama	3.03
	Ortanca	3.04
	Çarpıklık	-.164
	Çarpıklığın standart hatası	.107
	Basıklık	-.304
	Basıklığın standart hatası	.213
Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme	Ortalama	2.26
	Ortanca	2.16
	Çarpıklık	.543
	Çarpıklığın standart hatası	.107
	Basıklık	.251
	Basıklığın standart hatası	.213
Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma	Ortalama	2.26
	Ortanca	2.17
	Çarpıklık	.272
	Çarpıklığın standart hatası	.107
	Basıklık	-.585
	Basıklığın standart hatası	.213
Baskı ve Disiplin	Ortalama	2.38
	Ortanca	2.33
	Çarpıklık	.433
	Çarpıklığın standart hatası	.107
	Basıklık	.088
	Basıklığın standart hatası	.213

Tablo 4, incelendiğinde ölçeğin her bir boyutu için dağılımın ortalama ve ortanca değerleri birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bu değerler birbirine ne kadar yakınsa dağılım o derece normal dağılım özellikleri sergiliyor demektir (Can, 2013).

Ölçeğin her bir boyutu için dağılımın çarpıklık katsayıları $-1,175$ ile $1,543$ arasında, basıklık katsayıları ise $-0,585$ ile $0,251$ arasında değişmektedir. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ve $+1$ aralığında olması normal dağılımın bir ölçütü olarak kabul edilmektedir. Buna göre PARI Ölçeği`nden elde edilen verilerin normal dağılım özelliklerine uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

MASDU Ölçeği`ne ilişkin dağılımın merkezi eğilim ölçüleri ve çarpıklık-basıklık katsayılarına ilişkin değerler **Tablo 5**`te gösterilmiştir.

Tablo 5.

MASDU Ölçeği'ne İlişkin Dağılımın Merkez Eğilim Ölçüleri Ve Çarpıklık-Basıklık Katsayıları

Boyutlar	n= 287	
Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma	Ortalama	2.69
	Ortanca	2.78
	Çarpıklık	-.979
	Çarpıklığın standart hatası	.142
	Basıklık	.585
	Basıklığın standart hatası	.283
Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme	Ortalama	2.63
	Ortanca	2.75
	Çarpıklık	-.900
	Çarpıklığın standart hatası	.142
	Basıklık	.155
	Basıklığın standart hatası	.283
Akranlarla Etkileşim	Ortalama	2.68
	Ortanca	3.00
	Çarpıklık	-.881
	Çarpıklığın standart hatası	.142
	Basıklık	-.491
	Basıklığın standart hatası	.283
Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma	Ortalama	2.68
	Ortanca	3.00
	Çarpıklık	-.837
	Çarpıklığın standart hatası	.142
	Basıklık	-.488
	Basıklığın standart hatası	.283
Toplam	Ortalama	2.67
	Ortanca	2.74
	Çarpıklık	-.906
	Çarpıklığın standart hatası	.142
	Basıklık	-.013
	Basıklığın standart hatası	.283

Tablo 5, incelendiğinde ölçeğin her bir boyutu ve geneli için dağılımın ortalama ve ortanca değerleri birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bu değerler birbirine ne kadar yakınsa dağılım o derece normal dağılım özellikleri sergiliyor demektir (Can,

2013). Ölçeğin her bir boyutu için dağılımın çarpıklık katsayıları $-0,837$ ile $-0,979$ arasında, basıklık katsayıları ise $-0,491$ ile $0,585$ arasında değişmektedir. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ve $+1$ aralığında olması normal dağılımın bir ölçütü olarak kabul edilmektedir. Buna göre MASDU Ölçeği'nden elde edilen verilerin normal dağılım özelliklerine uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın amaçlarına ve değişkenlerine göre aşağıdaki veri analiz teknikleri kullanılmıştır:

1.Öncelikli olarak PARI ve MASDU'ya yönelik olarak aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır.

2. PARI ve MASDU'dan elde edilen aritmetik ortalamalar arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t testi yapılmıştır.Bağımsız gruplar için t testi, iki grubun bir sürekli değişken üzerinden aldıkları değerlerin karşılaştırılması amacıyla kullanılmaktadır (Pallant, 2005).

3. PARI ve MASDU'dan elde edilen aritmetik ortalamalar arasında aile gelir düzeyi, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (oneway ANOVA) yapılmıştır.Tek yönlü varyans analizi, ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalaması arasındaki farkın sıfırdan anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığını test etmek üzere uygulanır (Büyüköztürk, 2010, s.48).

4. Varyans analizinde aritmetik ortalamalar arasında fark bulunması halinde farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla varyansların homojenliği sayıltısı da karşılandığı için çoklu karşılaştırma (Post Hoc) testlerinden Scheffe kullanılmıştır.Scheffe testi gruplar arası belirlenen farkı ve bu farkın anlamlılık seviyesini kararlı ve I. ve II. Tip hata tiplerinden maksimum arınık bir şekilde sonuçlandırabilmektedir (Miller, 1969, Scheffe, 1953, 1959; Akt: Kayri, 2009).

5. MASDU'nun toplam ve alt boyutlarının PARI'nin alt boyutları olan Aşırı Koruyuculuk, Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma, Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme,

Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma ile Baskı ve Disiplin boyutları tarafından hangi düzeyde yordandığını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Çoklu regresyon analizi, bağımlı değişkenle ilişkili olan iki ya da daha çok bağımsız değişkene (yordayıcı değişkenlere) dayalı olarak, bağımlı değişkenin tahmin edilmesine yönelik bir analiz türüdür (Büyüköztürk, Ş. 2010).

6. Çoklu regresyon analizinden önce regresyon analizine yönelik varsayımların karşılanıp karşılanmadığı incelenmiştir. PARI ve MASDU'nun normallik varsayımlarına ilişkin çarpıklık ve basıklık katsayıları ile merkezi eğilim ölçüleri hesaplanmış ve ilgili değerler **Tablo 4** ve **Tablo 5**'te gösterilmiştir. Dağılımların uç değerlere sahip olup olmadığı Mahalanobis uzaklığı değerine göre hesaplanmış ve 5 kişinin uç değere sahip olduğu belirlenerek veri setinden çıkarılmıştır. Doğrusallık varsayımı için ise PARI ve MASDU boyutlarının birbirleri ile olan korelasyonları Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi ile incelenmiştir. Her iki ölçeğinde kendi içindeki korelasyon değerleri ,90 üzerinde bulunmamıştır. Pallant'a (2005) göre çoklu regresyon yapabilmek için yordayan değişkenler arasında yüksek korelasyon katsayılarının bulunmaması gerekmektedir. Varsayımların karşılanmasının ardından çoklu regresyon analizinin yapılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada, tüm istatistiksel işlemler çift yönlü olarak sınanmış ve anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir. Bunun dışında .01 ile .001 düzeyindeki anlamlılıklar da ayrıca belirtilmiş ve bulgular araştırmanın amaçlarına uygun olarak tablolar halinde sunulmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. PARI ve MASDU`ya İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

4.1.1. PARI`ye İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

PARI Ölçeği`nden elde edilen verilere ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri **Tablo 6`**da gösterilmiştir.

Tablo 6.

PARI Ölçeği`ne İlişkin Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

Boyutlar	n	$\bar{X}$	Ss
Aşırı Koruyuculuk	524	2.88	.55
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	524	3.03	.39
Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme	524	2.26	.54
Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma	524	2.26	.70
Baskı ve Disiplin	524	2.38	.55

Tablo 6`ya göre anne ve babaların çocuk yetiştirmeye yönelik tutumlarının en yüksek olduğu boyut “Demokratik tutum ve Eşitlik Tanıma” ($\bar{X}=3,03$) iken en düşük olduğu boyut ise “Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme” ($\bar{X}=2,26$) ve “Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma” ($\bar{X}=2,26$) boyutlarıdır.

4.1.2. MASDU`ya İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

MASDU Ölçeği`nden elde edilen verilere ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri **Tablo 7`**de gösterilmiştir.

Tablo 7.

MASDU Ölçeği'Ne İlişkin Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

Boyutlar	n	$\bar{X}$	Ss
Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma	294	2.69	.36
Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme	294	2.63	.38
Akranlarla Etkileşim	294	2.68	.40
Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma	294	2.68	.37
Toplam	294	2.67	.30

Tablo 7'ye göre çocukların uyum düzeylerinin en yüksek olduğu boyut “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” ($\bar{X}$ =2,69) iken en düşük olduğu boyut ise “Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme” ($\bar{X}$ =2,63) boyutudur. Ölçeğin geneline göre ise çocukların sosyal-duygusal uyum düzeyi ortalaması 2,67'dir. Ölçeğin geneli ve tüm boyutları için uyum düzeyi ortalamalarının birbirine çok yakın olduğu söylenebilir.

4.2. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) İle Demografik Bilgi Formundan Elde Edilen Bilgilere Ait Bulgular

4.2.1. Çocukların Cinsiyetine Göre PARI Ölçeği'nden Elde Edilen Bulgular

Çocuklarının cinsiyetine göre anne ve babaların aile hayatı ve çocuk yetiştirmeye yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t-testi yapılmış olup sonuçlar **Tablo 8**'de gösterilmiştir.

Tablo 8.*Çocukların Cinsiyeti Değişkenine Göre PARI Ölçeği'Ne İlişkin T Testi Sonuçları*

Boyutlar	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Aşırı Koruyuculuk	Kız	264	2.94	.55	522	2.183	.029*
	Erkek	260	2.83	.54			
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	Kız	264	3.05	.40	522	.825	.410
	Erkek	260	3.02	.39			
Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme	Kız	264	2.31	.56	522	1.930	.054
	Erkek	260	2.22	.50			
Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma	Kız	264	2.34	.69	522	2.524	.012*
	Erkek	260	2.18	.70			
Baskı ve Disiplin	Kız	264	2.45	.56	522	2.929	.004*
	Erkek	260	2.31	.53			

*p<0.05

Tablo 8'e göre anne-babaların aile hayatı ve çocuk yetiştirmeye yönelik tutumları çocuklarının cinsiyetine göre “Aşırı Koruyuculuk” boyutunda anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($t_{(509)}=2,183$; $p<0,05$). Kız çocuğuna sahip olan anne-babaların ($X=2,94$) erkek çocuğuna sahip anne-babalara ($X=2,83$) göre anlamlı ölçüde aşırı korumacı bir tutuma sahip oldukları söylenebilir.

“Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutunda ise anne-baba tutumları arasında çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı bir farklılığa ulaşılmamıştır ($t_{(509)}=.823$; $p>0,05$).

“Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme” boyutunda da anne-baba tutumları arasında çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı bir farklılığa ulaşılmamıştır ($t_{(509)}=1,930$; $p>0,05$).

“Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma” boyutunda ise anne-baba tutumları arasında çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı farklılığa ulaşılmıştır ($t_{(509)}=2,524$; $p<0,05$). Kız çocuğuna sahip olan anne-babaların ($X=2,34$) erkek çocuğuna sahip anne-babalara ($X=2,18$) göre aile içi geçimsizlik ve çatışmanın anlamlı ölçüde daha az

yaşandığı söylenebilir. Ölçeğin bu boyutunda ortalamanın yüksek olması aile içi geçimsizlik ve çatışmanın daha az yaşandığını göstermektedir.

“Baskı ve Disiplin” boyutunda da anne-baba tutumları arasında çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı farklılığa ulaşılmıştır ($t_{(509)}=2,929$; $p<0,05$). Buna göre kız çocuğuna sahip olan anne-babaların ($X=2,45$) erkek çocuğuna sahip anne-babalara ($X=2,31$) göre anlamlı ölçüde baskıcı bir disiplin anlayışına sahip oldukları söylenebilir.

Yapılan araştırmada PARI alt testlerinin cinsiyete göre kız çocuğuna sahip olan anne-babaların erkek çocuğuna sahip anne-babalara göre anlamlı ölçüde aşırı korumacı bir tutuma sahip oldukları söylenebilir.

Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma alt testi açısından; gelir düzeyine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma boyutunda en yüksek ortalama 2500 TL üzerinde aylık gelire sahip ailelerin, en düşük ortalama 500 TL altında aylık gelire sahip ailelerin sahip olduğu görülmektedir.

Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma alt testi açısından, gelir düzeyi 500 TL’nin altında olan ebeveynlerin Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma ortalamalarının en fazla olmasının nedeni; bu gelir düzeyinin olduğu ailelerde çocuk sayısının ,çocuk bakım ve ihtiyaçları konusunda eşler arasında fikir ayrılığının oluşması, anne-babanın maddi yönden düzenli ve tatmin edici bir işe sahip olmamaları, eğitim oranının düşük olması ,aile içerisinde büyükanne ya da büyükbabanın bulunması ve çocuk ile ilgili konularda çok fazla hoşgörü gösterme gibi nedenler olabilir.

4.2.2. Gelir Düzeyine Göre PARI’den Elde Edilen Bulgular

Gelir düzeyi değişkenine göre anne ve babaların aile hayatı ve çocuk yetiştirmeye yönelik tutumlarına ilişkin betimleyici istatistikler **Tablo 9**’da gösterilmiştir.

Tablo 9.

Gelir Düzeyi Değişkenine Göre PARI'Ye İlişkin Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

Boyutlar	Gelir düzeyi	n	$\bar{X}$	Ss
Aşırı Koruyuculuk	500 TL altında	15	3.12	.09
	500-1000 TL arası	32	3.15	.06
	1000-1500 TL arası	39	3.07	.06
	Toplam	254	2.88	.02
Aşırı Koruyuculuk	500 TL altında	15	3.12	.09
	500-1000 TL arası	32	3.15	.06
	1000-1500 TL arası	39	3.07	.06
	1500-2000 TL arası	29	2.91	.07
	2000-2500 TL arası	44	3.06	.05
	2500 TL üzerinde	96	2.58	.04
	Toplam	254	2.88	.02
	Toplam	254	2.88	.02
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	500 TL altında	15	2.92	.08
	500-1000 TL arası	32	2.95	.05
	1000-1500 TL arası	39	3.04	.05
	1500-2000 TL arası	29	2.98	0.5
	2000-2500 TL arası	44	3.03	.04
	2500 TL üzerinde	96	3.09	.03
	Toplam	254	3.03	.02
	Toplam	254	3.03	.02
Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme	500 TL altında	15	2.41	.12
	500-1000 TL arası	32	2.42	.06
	1000-1500 TL arası	39	2.36	.07
	1500-2000 TL arası	29	2.28	.06
	2000-2500 TL arası	44	2.33	.06
	2500 TL üzerinde	96	2.09	.04
	Toplam	254	2.25	.02
	Toplam	254	2.25	.02
Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma	500 TL altında	15	2.47	.13
	500-1000 TL arası	32	2.49	.09
	1000-1500 TL arası	39	2.35	.08
	1500-2000 TL arası	29	2.19	.09

	2000-2500 TL arası	44	2.41	.07
	2500 TL üzerinde	96	2.04	.05
	Toplam	254	2.25	.03
Baskı ve Disiplin	500 TL altında	15	2.69	.11
	500-1000 TL arası	32	2.68	.06
	1000-1500 TL arası	39	2.54	.06
	1500-2000 TL arası	29	2.47	.07
	2000-2500 TL arası	44	2.44	.05
	2500 TL üzerinde	96	2.08	.03
	Toplam	254	2.36	.02

Tablo 9`a göre “Aşırı Koruyuculuk” boyutunda en yüksek ortalamaya 500-1000 TL arası aylık gelire sahip ailelerin, en düşük ortalamaya ise 2500 TL üzerinde aylık gelire sahip ailelerin sahip olduğu görülmektedir. Buna göre ailelerin gelir düzeyi arttıkça aşırı koruyuculuk puanlarının azaldığı söylenebilir.

“Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma boyutunda en yüksek ortalamaya 2500 TL üzerinde aylık gelire sahip ailelerin, en düşük ortalamaya ise 500 TL altında aylık gelire sahip ailelerin sahip olduğu görülmektedir. Buna göre ailelerin gelir düzeyi arttıkça demokratik tutum ve eşitlik tanıma puanlarının da arttığı söylenebilir.

“Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme” boyutunda en yüksek ortalamaya 500-1000 TL arası aylık gelire sahip ailelerin, en düşük ortalamaya ise 2500 TL üzerinde aylık gelire sahip ailelerin sahip olduğu görülmektedir. Buna göre ailelerin gelir düzeyi arttıkça ev kadınlığı rolünü reddetme puanlarının azaldığı söylenebilir.

“Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma” boyutunda en yüksek ortalamaya 500-1000 TL arası aylık gelire sahip ailelerin, en düşük ortalamaya ise 2500 TL üzerinde aylık gelire sahip ailelerin sahip olduğu görülmektedir. Buna göre ailelerin gelir düzeyi arttıkça aile içi geçimsizlik ve çatışma puanlarının azaldığı söylenebilir.

“Baskı ve Disiplin” boyutunda da en yüksek ortalamaya 500 TL altında aylık gelire sahip ailelerin, en düşük ortalamaya ise 2500 TL üzerinde aylık gelire sahip ailelerin sahip olduğu görülmektedir. Buna göre ailelerin gelir düzeyi arttıkça baskı ve disiplin puanlarının azaldığı söylenebilir.

Gelir düzeyi değişkenine ilişkin aritmetik ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirlemeye yönelik tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış olup sonuçlar **Tablo 10**'da gösterilmiştir.

Tablo 10.

Gelir Düzeyi Değişkenine Göre PARI` ye İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark**
Aşırı Koruyuculuk	Gruplar arasında	27.538	5	5.508			1-6
	Gruplar içinde	123.058	489	.252	21.886	.000*	2-6
	Toplam	150.596	494				3-6
							4-6
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	Gruplar arasında	1.627	5	.325			5-6
	Gruplar içinde	74.267	489	.152	2.143	.059	
	Toplam	75.894	494				
Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme	Gruplar arasında	8.560	5	1.712			2-6
	Gruplar içinde	134.781	489	.276	6.211	.000*	3-6
	Toplam	143.341	494				5-6
Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma	Gruplar arasında	15.746	5	3.149			2-6
	Gruplar içinde	228.304	489	.467	6.745	.000*	5-6
	Toplam	244.050	494				
Baskı ve Disiplin	Gruplar arasında	27.432	5	5.486			1-6
	Gruplar içinde	122.108	489	.250	21.971	.000*	2-6
	Toplam	149.540	494				3-6
							4-6

*p<0.05 ** (1) 500 TL altında, (2) 500-1000 TL arası, (3) 1000-1500 TL arası,

(4) 1500-2000 TL arası, (5) 2000-2500 TL arası, (6) 2500 TL üzerinde

Tablo 10 incelendiğinde “Aşırı Koruyuculuk” boyutunda ailelerin gelir düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmıştır (**F=21,886; p<.05**). Aritmetik ortalamalar arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmıştır. Buna göre 2500 TL üzerinde aylık gelire sahip ailelerle diğer gruplarda aylık gelire sahip aileler arasında 2500 TL üzerinde aylık gelire sahip aileler lehinde anlamlı

farka ulaşılmıştır. Bu sonuç ailelerin aylık geliri arttıkça aşırı koruyuculuk tutumunun anlamlı ölçüde azaldığını göstermektedir.

“Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutunda ailelerin gelir düzeyine göre anlamlı bir farka ulaşılmamıştır (**F=2,143; p>05**). Aritmetik ortalamalar incelendiğinde ailelerin gelir düzeyi arttıkça demokratik tutum ve eşitlik tanıma düzeyinin de arttığı görölmektedir ancak bu durum istatistiksel açıdan anlamlı bir fark oluşturmamaktadır.

“Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme” boyutunda ailelerin gelir düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmıştır (**F=6,211; p<.05**). Aritmetik ortalamalar arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmıştır. Buna göre 2500 TL üzerinde aylık gelire sahip ailelerle 500-1000 TL arası, 1000-1500 TL arası ve 2000-2500 TL arası aylık gelire sahip aileler arasında 2500 TL üzerinde aylık gelire sahip aileler lehinde anlamlı farka ulaşılmıştır. Bu sonuç, ailelerin aylık geliri arttıkça ev kadınlığı rolünü reddetme tutumunun anlamlı ölçüde azaldığını göstermektedir.

“Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma” boyutunda ailelerin gelir düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmıştır (**F=6,745; p<.05**). Aritmetik ortalamalar arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmıştır. Buna göre 2500 TL üzerinde aylık gelire sahip ailelerle 500-1000 TL arası ve 2000-2500 TL arası aylık gelire sahip aileler arasında 2500 TL üzerinde aylık gelire sahip aileler lehinde anlamlı farka ulaşılmıştır. Bu sonuç, ailelerin aylık geliri arttıkça aile içi geçimsizlik ve çatışma ulaşılmıştır. Bu sonuç, ailelerin aylık geliri arttıkça ev kadınlığı rolünü reddetme tutumunun anlamlı ölçüde azaldığını göstermektedir.

“Baskı ve Disiplin” boyutunda ailelerin gelir düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmıştır (**F=21,971; p<.05**). Aritmetik ortalamalar arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmıştır. Buna göre 2500 TL üzerinde aylık gelire sahip ailelerle diğeri gruplarda aylık gelire sahip aileler arasında 2500 TL üzerinde aylık gelire sahip aileler lehinde anlamlı farka ulaşılmıştır. Bu sonuç ailelerin aylık geliri arttıkça baskı ve disiplin tutumunun anlamlı ölçüde azaldığını göstermektedir.

4.2.3. Anne Eğitim Düzeyine Göre PARI'den Elde Edilen Bulgular

Anne eğitim düzeyi değişkenine göre aile hayatı ve çocuk yetiştirmeye yönelik tutumlarına ilişkin betimleyici istatistikler **Tablo 11**'de gösterilmiştir.

Tablo 11.

Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre PARI'ye İlişkin Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

Boyutlar	Anne eğitim düzeyi	n	$\bar{X}$	Ss
Aşırı Koruyuculuk	Okuma yazma bilmiyor	11	2.86	.49
	İlkokul	46	3.00	.64
	Ortaokul	37	2.85	.61
	Lise	83	2.83	.56
	Üniversite	85	2.89	.47
	Toplam	262	2.89	.55
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	Okuma yazma bilmiyor	11	2.83	.64
	İlkokul	46	3.16	.34
	Ortaokul	37	2.96	.43
	Lise	83	3.05	.41
	Üniversite	85	3.06	.36
	Toplam	262	3.05	.40
Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme	Okuma yazma bilmiyor	11	2.48	.60
	İlkokul	46	2.35	.68
	Ortaokul	37	2.07	.49
	Lise	83	2.27	.47
	Üniversite	85	2.30	.53
	Toplam	262	2.27	.54
Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma	Okuma yazma bilmiyor	11	2.79	.73
	İlkokul	46	2.45	.79
	Ortaokul	37	1.99	.72
	Lise	83	2.22	.65
	Üniversite	85	2.36	.73
	Toplam	262	2.29	.73
Baskı ve Disiplin	Okuma yazma bilmiyor	11	2.44	.71

İlkokul	46	2.52	.74
Ortaokul	37	2.30	.54
Lise	83	2.30	.53
Üniversite	85	2.42	.50
Toplam	262	2.38	.57

Tablo 11'e göre “Aşırı Koruyuculuk” boyutunda en yüksek ortalamaya ilkokul mezunu annelerin, en düşük ortalamaya ise lise mezunu annelerin sahip olduğu görülmektedir.

“Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma boyutunda en yüksek ortalamaya ilkokul mezunu annelerin, en düşük ortalamaya ise okuma-yazma bilmeyen annelerin sahip olduğu görülmektedir.

“Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme” boyutunda en yüksek ortalamaya okuma-yazma bilmeyen annelerin, en düşük ortalamaya ise ortaokul mezunu annelerin sahip olduğu görülmektedir.

“Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma” boyutunda en yüksek ortalamaya üniversite mezunu anne-babaların, en düşük ortalamaya ise okuma-yazma bilmeyen anne-babaların sahip olduğu görülmektedir.

“Baskı ve Disiplin” boyutunda en yüksek ortalamaya okuma-yazma bilmeyen annelerin, en düşük ortalamaya ise ortaokul mezunu annelerin sahip olduğu görülmektedir.

Anne eğitim düzeyi değişkenine ilişkin aritmetik ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirlemeye yönelik tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış olup sonuçlar **Tablo 12**'de gösterilmiştir.

Tablo 12.*Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre PARI'Ye İlişkin Varyans Analizi Sonuçları*

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark**
Aşırı Koruyuculuk	Gruplar arasında	.924	4	.231			
	Gruplar içinde	79.039	257	.308	.751	.558	
	Toplam	79.963	261				
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	Gruplar arasında	1.415	4	.354			
	Gruplar içinde	40.604	257	.158	2.239	.065	
	Toplam	42.019	261				
Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme	Gruplar arasında	2.282	4	.571			
	Gruplar içinde	74.779	257	.291	1.961	.101	
	Toplam	77.061	261				
Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma	Gruplar arasında	8.093	4	2.023			1-3
	Gruplar içinde	130.598	257	.508	3.982	.004*	
	Toplam	138.691	261				
Baskı ve Disiplin	Gruplar arasında	1.918	4	.479			
	Gruplar içinde	84.005	257	.327	1.467	.213	
	Toplam	85.923	261				

*p<0.05 ** (1) okuma-yazma bilmiyor, (2) ilkököl mezunu, (3) ortaokul mezunu, (4) lise mezunu, (5) üniversite mezunu

Tablo 12 incelendiğinde “Aşırı Koruyuculuk” boyutunda anne eğitim düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmamıştır (**F=,751; p>.05**). “Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutunda anne eğitim düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmamıştır (**F=2,239; p>.05**). “Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme” boyutunda anne eğitim düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmamıştır (**F=1,961; p>.05**).

“Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma” boyutunda anne eğitim düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmıştır (**F=3,982; p<.05**). Aritmetik ortalamalar arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmıştır. Buna göre ortaokul mezunu annelerle okuma-yazma bilmeyen anneler arasında ortaokul mezunu anneler lehinde anlamlı farka ulaşılmıştır. “Baskı ve Disiplin” boyutunda anne eğitim düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmamıştır (**F=1,467; p>.05**). Bu sonuç

aile hayatı ve çocuk yetiştirmeye yönelik tutum açısından anne eğitim düzeyinin önemli bir faktör olmadığını göstermektedir.

4.2.4. PARI İle Gelir Düzeyi Değişkeninin Değerlendirilmesi

Araştırmada Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği- PARI ile gelir durumuna yönelik sonuçlara bakıldığında gelir durumu az olan ailelerin aşırı koruyucu, aile içi geçimsizlik ve çatışma, baskı ve sıkı disiplin düzeylerinin daha fazla olduğu görülmüştür.

Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma alt testi açısından; gelir düzeyine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma boyutunda en yüksek ortalamaya 2500 TL üzerinde aylık gelire sahip ailelerin, en düşük ortalamaya ise 500 TL altında aylık gelire sahip ailelerin sahip olduğu görülmektedir.

Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma alt testi açısından, gelir düzeyi 2500 TL'den fazla olan ailelerin gelir düzeyi 500 TL 'den az olan ailelere nazaran çatışma düzeylerinin daha az olduğu belirlenmiştir. Gelir düzeyi 500 TL'den az olan ailelerde aile içi geçimsizliğin ve çatışmanın olmasına sebep ; çocuk sayısının, çocuk bakım ve ihtiyaçları konusunda eşler arasında fikir ayrılığının oluşması, anne-babanın maddi yönden düzenli ve tatmin edici bir işe sahip olmamaları, eğitim oranının düşük olması ,aile içerisinde büyükanne ya da büyükbabanın bulunması ve çocuk ile ilgili konularda çok fazla hoşgörü gösterme gibi nedenler olabilir.

Baskı ve Disiplin Alt Testi açısından; gelir grubu olarak 500TL'nin altında ve 500TL-1000TL arasında olanların, geliri 1500TL-2000 TL arasında olanlar ve 2000TL ve üzerinde olanlardan ortalamalarının daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir.

Düşük gelire sahip olan ailelerin disiplin ve baskı ortalamasının fazla olmasında kendi ailelerinden gördükleri baskıcı ve otoriter tutum, yetiştikleri köy, ilçe ya da şehir merkezi ortamı, yaşanan ev ortamı, çocuk yetiştirirken ne yapacağını

bilmemekten kaynaklanan durum, eğitim seviyesinin düşük olması, eşlerin anlaşamaması ve sürtüşmeler, çocuğun cinsiyeti gibi konular olabilir.

4.2.5. PARI İle Annenin Eğitim Düzeyi Değişkeninin Değerlendirilmesi

Demokratiklik ve Eşitlik Tanıma alt testinde ilkokul düzeyinde ve ilkokul düzeyinin altında olan annelerle üniversite mezunu anneler arasındaki farklılaşma, üniversite mezunu olan annelerin aleyhine olmuştur. Üniversite okuyan kadınlar geç evlilik yapabilirler. İleri dönemde yapılan evlilik, çocuk yetiştirmede izlenen yol ve takınılan tutum farklı olabilir. Bu dönemde çocuğa fazla özgürlük verme, fazla beklenti içine girme ve İleriye yönelik planlar yapılabilir. Bunun gibi nedenler bu sonucu oluşturabilir.

Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme alt testinde ; en yüksek ortalamaya okuma-yazma bilmeyen annelerin, en düşük ortalamaya ise ortaokul mezunu annelerin sahip olduğu görülmektedir. Bunun nedeni okuma-yazma bilmeyen annelerin küçük yaşta evlendirilmeleri, ev işi , çocuk sayısı, çocuk ya da çocukların bakımı, kalabalık aile ortamları, meslek sahibi olmamaları, eşin destek olmaması, maddi yönden eşine sürekli bağımlı kalması ve daha az söz hakkı verilmesi, yaşadığı sosyo-kültürel konuma göre erkek çocuk sayısının artmasını isteme, kız çocuk sayısının artmasını istememe olabilir. Eğitim düzeyinin yükselmesi ile birlikte Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme rolü puanlarının azaldığı söylenebilir.

Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma” boyutunda en yüksek ortalamaya üniversite mezunu anne-babaların, en düşük ortalamaya ise okuma-yazma bilmeyen anne-babaların sahip olduğu görülmektedir. Bunun nedeni eğitim düzeyi düşük olan annelerin eşleriyle olan iletişimlerinin zayıf olması, çocuk ile ilgili konularda yeterli bilgiye sahip olmaması, ailenin geçimini sadece babanın sağlaması ve tek kişinin çalışması sonucu gelirin düşük olması söylenebilir.

4.2.6. Baba Eğitim Düzeyine Göre PARI'den Elde Edilen Bulgular

Baba eğitim düzeyi değişkenine göre aile hayatı ve çocuk yetiştirmeye yönelik tutumlarına ilişkin betimleyici istatistikler **Tablo 13**'te gösterilmiştir.

Tablo 13.

Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre PARI'ye İlişkin Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

Boyutlar	Baba eğitim düzeyi	n	$\bar{x}$	Ss
Aşırı Koruyuculuk	İlkokul	29	2.84	.62
	Ortaokul	30	2.91	.50
	Lise	93	2.86	.57
	Üniversite	105	2.89	.54
	Toplam	257	2.88	.55
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	İlkokul	29	3.08	.46
	Ortaokul	30	3.07	.42
	Lise	93	3.01	.38
	Üniversite	105	3.08	.40
	Toplam	257	3.05	.40
Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme	İlkokul	29	2.09	.51
	Ortaokul	30	2.29	.51
	Lise	93	2.31	.57
	Üniversite	105	2.27	.54
	Toplam	257	2.27	.54
Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma	İlkokul	29	2.10	.75
	Ortaokul	30	2.31	.66
	Lise	93	2.36	.73
	Üniversite	105	2.29	.75
	Toplam	257	2.30	.73
Baskı ve Disiplin	İlkokul	29	2.29	.61
	Ortaokul	30	2.20	.44
	Lise	93	2.46	.60

Tablo 13'e göre “Aşırı Koruyuculuk” boyutunda en yüksek ortalamaya ortaokul mezunu babaların, en düşük ortalamaya ise ilkokul mezunu babaların sahip olduğu görülmektedir. “Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma boyutunda en yüksek ortalamaya üniversite mezunu anne-babaların, en düşük ortalamaya ise okuma-

yazma bilmeyen anne-babaların sahip olduğu görülmektedir. Buna göre anne-babaların eğitim düzeyi arttıkça demokratik tutum ve eşitlik tanıma puanlarının da arttığı söylenebilir. “Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme” boyutunda en yüksek ortalamaya üniversite ve ilkokul mezunu babaların, en düşük ortalamaya ise lise mezunu babaların sahip olduğu görülmektedir. “Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma” boyutunda en yüksek ortalamaya lise mezunu babaların, en düşük ortalamaya ise ilkokul mezunu babaların sahip olduğu görülmektedir. “Baskı ve Disiplin” boyutunda ise en yüksek ortalamaya lise mezunu babaların, en düşük ortalamaya ise ortaokul mezunu babaların sahip olduğu görülmektedir.

Baba eğitim düzeyi değişkenine ilişkin aritmetik ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirlemeye yönelik tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış olup sonuçlar **Tablo 14**'te gösterilmiştir.

Tablo 14.

Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre PARI'ye İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Aşırı Koruyuculuk	Gruplar arasında	.102	3	.034		
	Gruplar içinde	78.381	253	.310	.110	.954
	Toplam	78.483	256			
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	Gruplar arasında	.280	3	.093		
	Gruplar içinde	40.691	253	.161	.580	.629
	Toplam	40.971	256			
Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme	Gruplar arasında	1.110	3	.370		
	Gruplar içinde	74.630	253	.295	1.254	.291
	Toplam	75.739	256			
Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma	Gruplar arasında	1.436	3	.479		
	Gruplar içinde	135.037	253	.534	.897	.443
	Toplam	136.473	256			
Baskı ve Disiplin	Gruplar arasında	1.815	3	.605		
	Gruplar içinde	83.975	253	.332	1.823	.143
	Toplam	85.791	256			

Tablo 14 incelendiğinde “Aşırı Koruyuculuk” boyutunda baba eğitim düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmamıştır ($F=,110$; $p>.05$). “Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutunda baba eğitim düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmamıştır ($F=,580$; $p>.05$). “Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme” boyutunda baba eğitim düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmamıştır ($F=1,254$; $p>.05$). “Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma” boyutunda baba eğitim düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmıştır ($F=,897$; $p>.05$). “Baskı ve Disiplin” boyutunda baba eğitim düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmıştır ($F=1,823$; $p>.05$). Bu sonuç aile hayatı ve çocuk yetiştirmeye yönelik tutum açısından baba eğitim düzeyinin önemli bir faktör olmadığını göstermektedir.

4.3. Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği (MASDU) İle Demografik Bilgi Formundan Elde Edilen Bilgiler

Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği (MASDU) puanları yönünden sosyal çevreye pozitif yaklaşma alt testi dışında diğer alt testlerde kızlar lehine anlamlı düzeyde farklılaşma tespit edilmiştir. Yapılan t testi neticesinde cinsiyetin, çocukların sosyal yaşamın gereklerine uygun davranma, akranlarla etkileşim ve sosyal duruma uygun tepki verme alt boyutlarında en önemli yordayıcı olduğu görülmüştür.

4.4. MASDU İle Demografik Bilgi Formundan Elde Edilen Bilgilere Ait Bulgular

4.4.1. Çocukların Cinsiyetine Göre Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği’nden Elde Edilen Bulgular

Çocukların cinsiyetine göre sosyal duygusal uyum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t-testi yapılmış olup sonuçlar **Tablo 15**’te gösterilmiştir.

Tablo 15.

Çocukların Cinsiyeti Değişkenine Göre MASDU'ya İlişkin T Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma	Kız	133	2.77	.03	283.501	3.777	.000*
	Erkek	154	2.61	.03			
Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme	Kız	133	2.66	.03	284.702	1.426	.155
	Erkek	154	2.59	.03			
Akranlarla Etkileşim	Kız	133	2.69	.04	285	.677	.499
	Erkek	154	2.66	.03			
Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma	Kız	133	2.68	.03	285	-.156	.876
	Erkek	154	2.69	.03			
Ölçeğin Geneli	Kız	133	2.72	.02	284.674	2.569	.011*
	Erkek	154	2.63	.03			

*p<0.05

Tablo 15'e göre çocukların sosyal-duygusal uyum düzeyleri cinsiyet değişkenine göre “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” boyutunda anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($t_{(283,501)}=3,777$; $p<0,05$). Kızların ($\bar{X}=2,77$) sosyal yaşamın gereklerine uygun davranma düzeyleri erkeklerin ($\bar{X}=2,61$) sosyal yaşamın gereklerine uygun davranma düzeylerine göre anlamlı ölçüde daha yüksektir.

“Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme” boyutunda ise çocukların sosyal-duygusal uyum düzeyleri arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılığa ulaşılmamıştır ($t_{(284,702)}=1,426$; $p>0,05$).

“Akranlarla Etkileşim” boyutunda da çocukların sosyal-duygusal uyum düzeyleri arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılığa ulaşılmamıştır ($t_{(285)}=.677$; $p>0,05$).

“Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma” boyutunda da çocukların sosyal-duygusal uyum düzeyleri arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılığa ulaşılmamıştır ($t_{(285)}=-,156$; $p>0,05$).

Ölçeğin geneline ilişkin ise çocukların sosyal-duygusal uyum düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($t_{(284,674)}=2,569$; $p<0,05$). Kızların ($\bar{X}=2,72$) sosyal-duygusal uyum düzeyleri erkeklerin ($\bar{X}=2,63$) sosyal-duygusal uyum düzeylerine göre anlamlı ölçüde daha yüksektir.

Yapılan araştırmada PARI alt testlerinin cinsiyete göre kız çocuğuna sahip olan anne-babaların erkek çocuğuna sahip anne-babalara göre anlamlı ölçüde aşırı korumacı bir tutuma sahip oldukları söylenebilir.

Bunun nedeni geleneksel yöntem ile yetiştirme, toplumsal değer ve önceliklerin olması, erkek çocuklarının yaşam ya da yaşlılık sigortası olarak görülmesi, erkek çocuğun ailenin soyunu devam ettirmesi gibi yaklaşımlar olabilir.

4.4.2. Gelir Düzeyine Göre MASDU`dan Elde Edilen Bulgular

Gelir düzeyi değişkenine göre çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerine ilişkin betimleyici istatistikler **Tablo 16`**da gösterilmiştir.

Tablo 16.

Gelir Düzeyi Değişkenine Göre MASDU`ya İlişkin Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

Boyutlar	Gelir düzeyi	n	$\bar{X}$	Ss
Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma	500 TL altında	15	2.72	.35
	500-1000 TL arası	32	2.73	.35
	1000-1500 TL arası	39	2.74	.28
	1500-2000 TL arası	29	2.71	.34
	2000-2500 TL arası	44	2.70	.41
	2500 TL üzerinde	96	2.70	.34
	Toplam	254	2.71	.34
Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme	500 TL altında	15	2.57	.36
	500-1000 TL arası	32	2.68	.35
	1000-1500 TL arası	39	2.71	.33
	1500-2000 TL arası	29	2.56	.46
	2000-2500 TL arası	44	2.72	.35

	2500 TL üzerinde	96	2.53	.41
	Toplam	254	2.62	.39
Akranlarla Etkileşim	500 TL altında	15	2.60	.40
	500-1000 TL arası	32	2.82	.62
	1000-1500 TL arası	39	2.74	.39
	1500-2000 TL arası	29	2.70	.42
	2000-2500 TL arası	44	2.67	.41
	2500 TL üzerinde	96	2.65	.38
	Toplam	254	2.69	.39
Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma	500 TL altında	15	2.55	.36
	500-1000 TL arası	32	2.70	.43
	1000-1500 TL arası	39	2.66	.37
	1500-2000 TL arası	29	2.78	.30
	2000-2500 TL arası	44	2.76	.34
	2500 TL üzerinde	96	2.67	.37
	Toplam	254	2.69	.37
Ölçeğin Geneli	500 TL altında	15	2.64	.31
	500-1000 TL arası	32	2.73	.28
	1000-1500 TL arası	39	2.72	.26
	1500-2000 TL arası	29	2.69	.31
	2000-2500 TL arası	44	2.71	.34
	2500 TL üzerinde	96	2.65	.29
	Toplam	254	2.69	.30

Tablo 16`ya göre “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” boyutunda en yüksek ortalamaya 1000-1500 TL arası aylık gelire sahip ailelerin, en düşük ortalamaya ise 2000-2500 TL arası aylık gelire sahip ailelerin sahip olduğu görülmektedir.

“Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme” boyutunda en yüksek 2000-2500 TL arası aylık gelire sahip ailelerin, en düşük ortalamaya ise 2500 TL üzerinde aylık gelire sahip ailelerin sahip olduğu görülmektedir.

“Akranlarla Etkileşim” boyutunda en yüksek ortalama 500-1000 TL arası aylık gelire sahip ailelerin, en düşük ortalama 500 TL altında aylık gelire sahip ailelerin sahip olduğu görülmektedir.

“Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma” boyutunda en yüksek ortalama 1500-2000 TL arası aylık gelire sahip ailelerin, en düşük ortalama 500 TL altında aylık gelire sahip ailelerin sahip olduğu görülmektedir.

“Ölçeğin Geneli”nde ise en yüksek ortalama 500-1000 TL arasında aylık gelire sahip ailelerin, en düşük ortalama 500 TL altında aylık gelire sahip ailelerin sahip olduğu görülmektedir.

Gelir düzeyi değişkenine ilişkin aritmetik ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirlemeye yönelik tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış olup sonuçlar **Tablo 17**’de gösterilmiştir.

Tablo 17.

Gelir Düzeyi Değişkenine Göre MASDU’ya İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma	Gruplar arasında	.073	5	.015		
	Gruplar içinde	29.875	248	.120	.121	.988
	Toplam	29.948	253			
Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme	Gruplar arasında	1.690	5	.338		
	Gruplar içinde	36.508	248	.147	2.297	.056
	Toplam	38.199	253			
Akranlarla Etkileşim	Gruplar arasında	.957	5	.191		
	Gruplar içinde	36.902	248	.149	1.286	.270
	Toplam	37.858	253			
Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma	Gruplar arasında	.821	5	.164		
	Gruplar içinde	33.132	248	.134	1.230	.296
	Toplam	33.953	253			
Ölçeğin Geneli	Gruplar arasında	.267	5	.053		
	Gruplar içinde	21.885	248	.088	.605	.696
	Toplam	22.152	253			

Tablo 17 incelendiğinde “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” boyutunda ailelerin gelir düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmamıştır ($F=,121$; $p>.05$). “Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme” boyutunda ailelerin gelir düzeyine göre anlamlı bir farka ulaşılmamıştır ($F=2,297$; $p>.05$). “Akranlarla Etkileşim” boyutunda ailelerin gelir düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmamıştır ($F=1,286$; $p>.05$). “Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma” boyutunda ailelerin gelir düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmamıştır ($F=1,230$; $p>.05$). “Ölçeğin Geneli”nde de ailelerin gelir düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmamıştır ($F=,605$; $p>.05$).

4.4.3. Anne Eğitim Düzeyine Göre MASDU`dan Elde Edilen Bulgular

Anne eğitim düzeyi değişkenine göre çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerine ilişkin betimleyici istatistikler **Tablo 18**`de gösterilmiştir.

Tablo 18.

Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre MASDU`Ya İlişkin Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

Boyutlar	Anne eğitim düzeyi	n	$\bar{X}$	Ss
Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma	Okuma yazma bilmiyor	11	2.75	.23
	İlkokul	46	2.70	.41
	Ortaokul	37	2.77	.34
	Lise	83	2.72	.33
	Üniversite	85	2.71	.33
	Toplam	262	2.72	.34
Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme	Okuma yazma bilmiyor	11	2.57	.40
	İlkokul	46	2.56	.39
	Ortaokul	37	2.66	.38
	Lise	83	2.64	.38
	Üniversite	85	2.63	.39
	Toplam	262	2.62	.39
Akranlarla Etkileşim	Okuma yazma bilmiyor	11	2.73	.47
	İlkokul	46	2.66	.39
	Ortaokul	37	2.72	.44
	Lise	83	2.69	.37

	Üniversite	85	2.71	.36
	Toplam	262	2.70	.38
Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma	Okuma yazma bilmiyor	11	2.76	.37
	İlkokul	46	2.64	.37
	Ortaokul	37	2.75	.35
	Lise	83	2.74	.36
	Üniversite	85	2.66	.38
	Toplam	262	2.70	.37
Ölçeğin Geneli	Okuma yazma bilmiyor	11	2.71	.28
	İlkokul	46	2.65	.33
	Ortaokul	37	2.74	.30
	Lise	83	2.70	.29
	Üniversite	85	2.69	.28
	Toplam	262	2.69	.29

Tablo 18'e göre “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” boyutunda en yüksek ortalamaya annesi ortaokul mezunu çocukların, en düşük ortalamaya ise annesi ilkokul mezunu çocukların sahip olduğu görülmektedir.

“Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme” boyutunda en yüksek ortalamaya annesi ortaokul mezunu çocukların, en düşük ortalamaya ise annesi ilkokul mezunu çocukların sahip olduğu görülmektedir.

“Akranlarla Etkileşim” boyutunda en yüksek ortalamaya annesi ortaokul mezunu çocukların, en düşük ortalamaya ise annesi ilkokul mezunu çocukların sahip olduğu görülmektedir.

“Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma” boyutunda en yüksek ortalamaya annesi okuma-yazma bilmeyen çocukların, en düşük ortalamaya ise annesi ilkokul mezun çocukların sahip olduğu görülmektedir.

“Ölçeğin Geneli”nde ise en yüksek ortalamaya annesi ortaokul mezunu çocukların, en düşük ortalamaya ise annesi ilkokul mezunu çocukların sahip olduğu görülmektedir.

Anne eğitim düzeyi değişkenine ilişkin aritmetik ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirlemeye yönelik tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış olup sonuçlar **Tablo 19**'da gösterilmiştir.

Tablo 19.

Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre MASDU'Ya İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma	Gruplar arasında	.133	4	.033		
	Gruplar içinde	30.353	257	.118	.281	.890
	Toplam	30.486	261			
Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme	Gruplar arasında	.306	4	.076		
	Gruplar içinde	38.537	257	.150	.510	.729
	Toplam	38.843	261			
Akranlarla Etkileşim	Gruplar arasında	.118	4	.030		
	Gruplar içinde	38.435	257	.150	.198	.939
	Toplam	38.553	261			
Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma	Gruplar arasında	.543	4	.136		
	Gruplar içinde	34.414	257	.134	1.013	.401
	Toplam	34.957	261			
Ölçeğin Geneli	Gruplar arasında	.155	4	.039		
	Gruplar içinde	22.510	257	.088	.441	.779
	Toplam	22.665	261			

Tablo 19 incelendiğinde “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” boyutunda anne eğitim düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmamıştır (**F=,281; p>.05**). “Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme” boyutunda anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farka ulaşılmamıştır (**F=,510; p>.05**). “Akranlarla Etkileşim” boyutunda anne eğitim düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmamıştır (**F=,198; p>.05**). “Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma” boyutunda anne eğitim düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmamıştır (**F=1,013; p>.05**). “Ölçeğin Geneli”nde de anne eğitim düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmamıştır (**F=,441; p>.05**).

4.4.4. Baba Eğitim Düzeyine Göre MASDU'dan Elde Edilen Bulgular

Baba eğitim düzeyi değişkenine göre çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerine ilişkin betimleyici istatistikler **Tablo 20**'de gösterilmiştir.

Tablo 20.

Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre MASDU'Ya İlişkin Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

Boyutlar	Baba eğitim düzeyi	n	$\bar{X}$	Ss
Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma	İlkokul	29	2.62	.41
	Ortaokul	30	2.64	.39
	Lise	93	2.74	.35
	Üniversite	105	2.75	.30

Tablo 20'ye göre “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” boyutunda en yüksek ortalamaya babası üniversite mezunu çocukların, en düşük ortalamaya ise babası ilkokul mezunu çocukların sahip olduğu görülmektedir.

“Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme” boyutunda en yüksek ortalamaya babası üniversite mezunu çocukların, en düşük ortalamaya ise babası ortaokul mezunu çocukların sahip olduğu görülmektedir.

“Akranlarla Etkileşim” boyutunda en yüksek ortalamaya babası üniversite mezunu çocukların, en düşük ortalamaya ise babası ilkokul mezunu çocukların sahip olduğu görülmektedir.

“Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma” boyutunda en yüksek ortalamaya babası lise mezunu çocukların, en düşük ortalamaya ise babası ilkokul mezun çocukların sahip olduğu görülmektedir.

“Ölçeğin Geneli”nde ise en yüksek ortalamaya babası üniversite mezunu çocukların, en düşük ortalamaya ise babası ilkokul mezunu çocukların sahip olduğu görülmektedir. Buna göre babaların eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerinin de yükseldiği söylenebilir.

Baba eğitim düzeyi değişkenine ilişkin aritmetik ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirlemeye yönelik tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış olup sonuçlar **Tablo 21**'de gösterilmiştir.

Tablo 21.

Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre MASDU'ya İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma	Gruplar arasında	.586	3	.195		
	Gruplar içinde	29.683	253	.117	1.666	.175
	Toplam	30.269	256			
Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme	Gruplar arasında	.545	3	.182		
	Gruplar içinde	38.092	253	.152	1.207	.308
	Toplam	38.638	256			
Akranlarla Etkileşim	Gruplar arasında	.122	3	.041		
	Gruplar içinde	38.073	253	.150	.271	.846
	Toplam	38.195	256			
Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma	Gruplar arasında	.117	3	.039		
	Gruplar içinde	34.155	253	.135	.288	.834
	Toplam	34.272	256			
Toplam	Gruplar arasında	.306	3	.102		
	Gruplar içinde	22.189	253	.088	1.161	.325
	Toplam	22.494	256			

Tablo 21 incelendiğinde “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” boyutunda baba eğitim düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmamıştır (**F=1,666; p>.05**). “Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme” boyutunda baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farka ulaşılmamıştır (**F=1,207; p>.05**). “Akranlarla Etkileşim” boyutunda baba eğitim düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmamıştır (**F=.271; p>.05**). “Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma” boyutunda baba eğitim düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmamıştır (**F=.288; p>.05**). “Ölçeğin Geneli”nde de baba eğitim düzeyine göre anlamlı farka ulaşılmamıştır (**F=1,161; p>.05**).

4.5. MASDU ile Araştırmada Kullanılan Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Öğrencilerin sosyal-duygusal uyumlarının PARI'nin aşırı koruyuculuk, demokratiklik ve eşitlik tanıma, ev kadınlığı rolünü reddetme, aile içi geçimsizlik ve çatışma, baskı ve disiplin alt boyutları tarafından ne düzeyde yordandığını belirlemek için çoklu regresyon analizi yapılmadan önce değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiş olup sonuçlar **Tablo 22**'de gösterilmiştir.

Tablo 22.

PARI Ve MASDU Arasındaki Korelasyon Sonuçları

	MASDU 1	MASDU 2	MASDU 3	MASDU4	MASDU Toplam	PARI1	PARI2	PARI3	PARI4	PARI5
MASDU1	-									
MASDU2	,589**	-								
MASDU3	,541**	,514**	-							
MASDU4	,478**	,428**	,433**	-						
MASDU Toplam	,919**	,783**	,729**	,665**	-					
PARI1	-,012	,070	,024	-,029	,012	-				
PARI2	-,093	-,022	-,041	-,020	-,069	,005	-			
PARI3	,137*	,168**	,138*	,066	,163**	,446**	,003	-		
PARI4	-,011	,075	,055	-,018	,022	,406**	-,022	,556**	-	
PARI5	,004	,109	,030	-,032	,032	,800**	-,155*	,518**	,446**	-

*

p<0.05

** p<0.01

MASDU 1: Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma

PARI 1: Aşırı Koruyuculuk

MASDU 2: Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme

PARI 2: Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma

MASDU 3: Akranlarla Etkileşim

PARI 3: Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme

MASDU 4: Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma

PARI 4: Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma

MASDU Toplam: Ölçeğin Geneli

PARI 5: Baskı ve Disiplin

Tablo 22`ye göre MASDU` nun alt boyutları arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” boyutu ile “Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme” boyutu arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.589$; $p<.01$). “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” boyutu ile “Akranlarla Etkileşim” boyutu arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.541$; $p<.01$). “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” boyutu ile “Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma” boyutu arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.478$; $p<.01$). “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” boyutu ile “Ölçeğin Geneli” arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.919$; $p<.01$). “Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme” boyutu ile “Akranlarla Etkileşim” boyutu arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.514$; $p<.01$). “Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme” boyutu ile “Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma” boyutu arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.428$; $p<.01$). “Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme” boyutu ile “Ölçeğin Geneli” arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.783$; $p<.01$). “Akranlarla Etkileşim” boyutu ile “Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma” boyutu arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.433$; $p<.01$). “Akranlarla Etkileşim” boyutu ile “Ölçeğin Geneli” arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.729$; $p<.01$). “Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma” boyutu ile “Ölçeğin Geneli” arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.665$; $p<.01$).

PARI`nin “Aşırı Koruyuculuk” boyutu ile “Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki yoktur ($r=.005$; $p>.05$). “Aşırı Koruyuculuk” boyutu ile “Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme” boyutu arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.446$; $p<.01$). “Aşırı Koruyuculuk” boyutu ile “Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma” boyutu arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.406$; $p<.01$). “Aşırı Koruyuculuk” boyutu ile “Baskı ve Disiplin” boyutu arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.800$; $p<.01$). “Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutu ile “Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme” boyutu arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($r=.003$; $p>.05$). “Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutu ile “Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma” boyutu arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($r=-.022$; $p>.05$). “Demokratik

Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutu ile “Baskı ve Disiplin” boyutu arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.070$; $p<.05$). “Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme” boyutu ile “Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma” boyutu arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.556$; $p<.01$). “Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme” boyutu ile “Baskı ve Disiplin” boyutu arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.518$; $p<.01$). “Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma” boyutu ile “Baskı ve Disiplin” boyutu arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.446$; $p<.01$).

MASDU’nun “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” boyutuyla Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Ölçeği’nin “Aşırı Koruyuculuk” boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki yoktur ($r=-.012$; $p>.05$). Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği’nin “Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme” boyutu ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Ölçeği’nin “Aşırı Koruyuculuk” boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki yoktur ($r=-.093$; $p>.05$). Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği’nin “Akranlarla Etkileşim” boyutu ile PARI’nin “Aşırı Koruyuculuk” boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki yoktur ($r=.024$; $p>.05$). Marmara Sosyal Duygusal Ölçeği’nin “Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma” boyutu ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği’nin “Aşırı Koruyuculuk” boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki yoktur ($r=-.029$; $p>.05$). MASDU’nun “Geneli” ile PARI’nin “Aşırı Koruyuculuk” boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki yoktur ($r=.012$; $p>.05$).

MASDU’nun “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” boyutu ile PARI’nin “Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki yoktur ($r=-.093$; $p>.05$). Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği’nin “Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme” boyutu ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Ölçeği’nin “Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki yoktur ($r=-.022$; $p>.05$). MASDU’nun “Akranlarla Etkileşim” boyutu ile PARI’nin “Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki yoktur ($r=-.041$; $p>.05$). Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği’nin “Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma” boyutu ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Ölçeği’nin “Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki yoktur ($r=-.020$; $p>.05$). MASDU’nun “Geneli” ile PARI’nin “Demokratik

Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki yoktur ($r=-.069$; $p>.05$).

MASDU’nun “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” boyutu ile PARI’nin “Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme” boyutu arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.137$; $p<.05$). Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği’nin “Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme” boyutu ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Ölçeği’nin “Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme” boyutu arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.168$; $p<.05$). MASDU’nun “Akranlarla Etkileşim” boyutu ile PARI’nin “Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme” boyutu arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.138$; $p<.05$). Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği’nin “Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma” boyutu ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Ölçeği’nin “Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme” boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki yoktur ($r=.066$; $p>.05$). MASDU’nun “Geneli” ile PARI’nin “Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme” boyutu arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.163$; $p<.05$).

MASDU’nun “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” boyutu ile PARI’nin “Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma” boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki yoktur ($r=-.011$; $p>.05$). Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği’nin “Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme” boyutu ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Ölçeği’nin “Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma” boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki yoktur ($r=.075$; $p>.05$). MASDU’nun “Akranlarla Etkileşim” boyutu ile PARI’nin “Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma” boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki yoktur ($r=.055$; $p>.05$). Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği’nin “Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma” boyutu ile PARI’nin “Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma” boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki yoktur ($r=-.018$; $p>.05$). MASDU’nun “Geneli” ile PARI’nin “Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma” boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki yoktur ($r=.022$; $p>.05$).

MASDU’nun “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” boyutu ile PARI’nin “Baskı ve Disiplin” boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki yoktur ($r=.004$; $p>.05$). Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği’nin “Sosyal Duruma Uygun Tepki

Verme” boyutu ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Ölçeği `nin “Baskı ve Disiplin” boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki yoktur ($r=.109$; $p>.05$). MASDU’nun “Akranlarla Etkileşim” boyutu ile PARI’nin “Baskı ve Disiplin” boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki yoktur ($r=.030$; $p>.05$). Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği’nin “Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma” boyutu ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Ölçeği `nin “Baskı ve Disiplin” boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki yoktur ($r=-.032$; $p>.05$). MASDU’nun “Geneli” ile PARI’nin “Baskı ve Disiplin” boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki yoktur ($r=.032$; $p>.05$).

4.5.1. Sosyal-Duygusal Uyumun Yordayıcılarına İlişkin Bulgular

Çocukların sosyal duygusal uyum (MASDU) toplam puanlarının PARI’nin alt boyutları tarafından hangi düzeyde yordandığını belirlemek için çoklu regresyon analizi yapılmış olup sonuçları **Tablo 23**’te gösterilmiştir.

Tablo 23.

Sosyal Duygusal Uyumun Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişkenler	B	Standart Hata	Beta	t	p
Sabit	2.725	.177		15.369	.000
Aşırı Koruyuculuk	-.011	.057	-.020	-.188	.851
Demokratiklik ve Eşitlik Tanıma	-.061	.048	-.080	-1.266	.207
Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme	.138	.044	.248	3.142	.002
Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma	-.035	.031	-.085	-1.121	.263
Baskı ve Disiplin	-.029	.059	-.055	-.498	.619
R=.21 R ² = .04 ΔR ² = .02					
F=2.273 p=.048					

Tablo 23’e göre PARI’nin aşırı koruyuculuk, demokratiklik ve eşitlik tanıma, ev kadınlığı rolünü reddetme, aile içi geçimsizlik ve çatışma ile baskı ve disiplin boyutlarının çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerini anlamlı ölçüde yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır ($\Delta R^2= .04$, $p>.001$).

4.5.2. Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranmanın Yordayıcılarına İlişkin Bulgular

Çocukların sosyal yaşamın gereklerine uygun davranma puanlarının PARI'nin alt boyutları tarafından hangi düzeyde yordandığını belirlemek için çoklu regresyon analizi yapılmış olup sonuçları **Tablo 24**'te gösterilmiştir.

Tablo 24.

Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranmanın Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişkenler	B	Standart Hata	Beta	t	p
Sabit	2.962	.200		14.843	.000
Aşırı Koruyuculuk	-.085	.067	-.113	-1.273	.204
Demokratiklik ve Eşitlik Tanıma	-.084	.054	-.093	-1.537	.125
Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme	.091	.050	.142	1.814	.071
Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma	-.009	.035	-.019	-.266	.791
Baskı ve Disiplin	.018	.062	-.027	-.289	.773
R=.16 R ² = .03 ΔR ² = .01					
F=1.567 p=.169					

Tablo 24'e göre PARI'nin aşırı koruyuculuk, demokratiklik ve eşitlik tanıma, ev kadınlığı rolünü reddetme, aile içi geçimsizlik ve çatışma ile baskı ve disiplin boyutlarının çocukların sosyal yaşamın gereklerine uygun davranma düzeylerini anlamlı ölçüde yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır ($\Delta R^2 = .01$, $p > .001$).

4.5.3. Sosyal Duruma Uygun Tepki Vermenin Yordayıcılarına İlişkin Bulgular

Çocukların sosyal duruma uygun tepki verme puanlarının PARI'nin alt boyutları tarafından hangi düzeyde yordandığını belirlemek için çoklu regresyon analizi yapılmış olup sonuçları **Tablo 25**'te gösterilmiştir.

Tablo 25.

Sosyal Duruma Uygun Tepki Vermenin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişkenler	B	Standart Hata	Beta	t	p
Sabit	3.067	.213		14.386	.000
Aşırı Koruyuculuk	-.125	.071	-.156	-1.753	.081
Demokratiklik ve Eşitlik Tanıma	-.076	.058	-.079	-1.309	.192
Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme	.055	.054	.080	1.027	.305
Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma	-.028	.037	-.054	-.761	.448
Baskı ve Disiplin	.043	.066	-.061	.650	.516
R=.16 R ² = .03 ΔR ² = .01					
F=1.467 p=.200					

Tablo 25'e göre PARI'nin aşırı koruyuculuk, demokratiklik ve eşitlik tanıma, ev kadınlığı rolünü reddetme, aile içi geçimsizlik ve çatışma ile baskı ve disiplin boyutlarının çocukların sosyal duruma uygun tepki verme düzeylerini anlamlı ölçüde yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır ($\Delta R^2 = .01$, $p > .001$).

4.5.4. Akranlarla Etkileşimin Yordayıcılarına İlişkin Bulgular

Çocukların akranlarla etkileşim puanlarının PARI'nin alt boyutları tarafından hangi düzeyde yordandığını belirlemek için çoklu regresyon analizi yapılmış olup sonuçları **Tablo 26'**da gösterilmiştir.

Tablo 26.

Akranlarla Etkileşimin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişkenler	B	Standart Hata	Beta	t	p
Sabit	2.870	.222		12.918	.000
Aşırı Koruyuculuk	-.125	.074	-.150	-1.681	.094
Demokratiklik ve Eşitlik Tanıma	.014	.061	.014	.236	.814
Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme	.108	.056	.151	1.928	.055
Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma	-.013	.038	-.023	-.328	.743
Baskı ve Disiplin	.029	.069	-.039	-.419	.675
R=.16 R ² = .03 ΔR ² = .01					
F=1.568 p=.169					

Tablo 26'ya göre PARI'nin aşırı koruyuculuk, demokratiklik ve eşitlik tanıma, ev kadınlığı rolünü reddetme, aile içi geçimsizlik ve çatışma ile baskı ve disiplin boyutlarının çocukların akranlarla etkileşim düzeylerini anlamlı ölçüde yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.5.5. Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma Yordayıcılarına İlişkin Bulgular

Çocukların sosyal çevreye pozitif yaklaşma puanlarının PARI'nin alt boyutları tarafından hangi düzeyde yordandığını belirlemek için çoklu regresyon analizi yapılmış olup sonuçları **Tablo 27**'de gösterilmiştir.

Tablo 27.

Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşmanın Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişkenler	B	Standart Hata	Beta	t	p
Sabit	2.880	.208		13.827	.000
Aşırı Koruyuculuk	-.133	.070	-.168	-1.900	.058
Demokratiklik ve Eşitlik Tanıma	-.051	.057	-.054	-.894	.372
Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme	.140	.053	.207	2.667	.008
Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma	-.041	.036	-.081	-1.147	.252
Baskı ve Disiplin	.053	.065	.075	.811	.418
R=.20 R ² = .04 ΔR ² = .02					
F=2.334 p=.042					

Tablo 27'ye göre PARI'nin aşırı koruyuculuk, demokratiklik ve eşitlik tanıma, ev kadınlığı rolünü reddetme, aile içi geçimsizlik ve çatışma ile baskı ve disiplin boyutlarının çocukların sosyal çevreye pozitif yaklaşma düzeylerini anlamlı ölçüde yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır ($\Delta R^2 = .02$, $p > .001$).

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA ve YORUM

Bu kısımda araştırma bulgularına göre aşağıda belirtilmiş olan başlıklara yönelik tartışma ve yorumlar anlatılmıştır.

5.1.Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği ile Demografik Bilgi Formundan Elde Edilen Bilgiler

Bu çalışmada Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği ; annelerin ve babaların eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve cinsiyet olmak üzere üç demografik değişken açısından ele alınmıştır.

5.1.1. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği ile Cinsiyet Değişkeninin Değerlendirilmesi

Yapılan çalışmada PARI alt testlerinden aşırı koruyuculuk, aile içi geçimsizlik ve çatışma ve baskı ve disiplin boyutlarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür.

Yapılan çalışmada PARI alt testlerinin cinsiyete göre kız çocuğuna sahip olan anne-babaların erkek çocuğuna sahip anne-babalara göre anlamlı ölçüde aşırı korumacı bir tutuma sahip oldukları söylenebilir.

Singh ve De Man (1992) tarafından çocuğun cinsiyet farklılığı açısından PARI tutum ölçeğinin alt boyutlarına faktör analizi yapılmıştır. Erkek çocuk ve kız çocuklarının annelerinin tutumlarında benzerliklerin ve farklılıkların olduğu, çocuğun cinsiyetinin kız ya da erkek oluşunun annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyebileceği sonucu vurgulanmaktadır.

Recepov (2000) ,Türkiye ve Türkmenistan'daki, 12-14 yaş arasında olan çocukların algıladıkları anne- baba davranışlarını incelediği çalışmada Türkmen anne babaların, Türk anne babalara göre çocuklarına daha fazla kontrol ve disiplin uyguladıkları ve çocuklarını korudukları bulunmuştur. Yine Türkmen anne babaların daha fazla cinsiyet ayırımı yaptıkları, erkek çocuk üzerine odaklandıkları, erkek çocuklarına karşı daha hoşgörülü oldukları ve onların özerkliklerini destekledikleri belirlenmiştir.

Bu araştırma sonuçları çalışmayı desteklemekle birlikte, anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının çocuğun cinsiyetine göre değiştiğini göstermektedir. Bunun nedeni geleneksel yöntem ile yetiştirme, toplumsal değer ve önceliklerin olması, erkek çocuklarının yaşam ya da yaşlılık sigortası olarak görülmesi, erkek çocuğun ailenin soyunu devam ettirmesi gibi yaklaşımlar olabilir.

5.1.2.Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği İle Gelir Düzeyi Değişkeninin Değerlendirilmesi

Araştırmada Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği- PARI ile gelir durumuna yönelik sonuçlara bakıldığında gelir durumu az olan ailelerin aşırı koruyucu, aile içi geçimsizlik ve çatışma, baskı ve sıkı disiplin düzeylerinin daha fazla olduğu görülmüştür.

Özyürek (2004), yaptığı çalışmada sosyoekonomik düzeylere göre annelerin tutumlarını karşılaştırdığı çalışmada gelir düzeyi az olan annelerin gelir düzeyi fazla olan annelere nazaran daha koruyucu tutum sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır ki bu çalışmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Bunun sebebi gelir düzeyi 500 TL'nin altında olan ve gelir düzeyi 500TL-1000TL arasında olan ailelerin eğitim düzeyinin düşük olması ile birlikte geniş aile içinde olma, farklı sosyal çevreye sahip olma, maddi olarak daha az tatmin edici , kısa süreli işlerde çalışma gibi nedenler olabilir.

Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma alt testi açısından; gelir düzeyine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma boyutunda en yüksek ortalama 2500 TL üzerinde aylık gelire sahip ailelerin, en düşük ortalama 500 TL altında aylık gelire sahip ailelerin sahip olduğu görülmektedir. Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma alt testi açısından, gelir düzeyi 2500 TL'den fazla olan ailelerin gelir düzeyi 500 TL 'den az olan ailelere nazaran çatışma düzeylerinin daha az olduğu belirlenmiştir. Gelir düzeyi 500 TL'den az olan ailelerde aile içi geçimsizliğin ve çatışmanın olmasına sebep ; çocuk sayısının, çocuk bakım ve ihtiyaçları konusunda eşler arasında fikir ayrılığının oluşması, anne-babanın maddi yönden düzenli ve tatmin edici bir işe sahip olmamaları, eğitim oranının düşük

olması ,aile içerisinde büyükanne ya da büyükbabanın bulunması ve çocuk ile ilgili konularda çok fazla hoşgörü gösterme gibi nedenler olabilir.

Baskı ve Disiplin Alt Testi açısından; gelir grubu olarak 500TL'nin altında ve 500TL-1000TL arasında olanların, geliri 1500TL-2000 TL arasında olanlar ve 2000TL ve üzerinde olanlardan ortalamalarının daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir.(Sümer vd.,2010). Anne ve babaların baskıcı ,disiplinli ve aşırı koruyucu tutumlarının çocuk üzerinde olumsuz etkileri olduğunu ,çocuğunu olduğu gibi kabul eden ve demokratik tutum sergileyen anne ve babaların ise, çocuk üzerinde olumlu etki yarattığı sonucuna varmışlardır .

Berber (1990), yaptığı çalışmada gelir düzeyi düşük annelerin daha fazla koruyucu ve baskıcı bir tutum içerisinde olduğu , gelir düzeyinin yükselmesiyle birlikte anne-babaların daha demokratik tutum sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Düşük gelire sahip olan ailelerin disiplin ve baskı ortalamasının fazla olmasında kendi ailelerinden gördükleri baskıcı ve otoriter tutum, yetiştikleri köy, ilçe ya da şehir merkezi ortamı, yaşanan ev ortamı, çocuk yetiştirirken ne yapacağını bilememekten kaynaklanan durum, eğitim seviyesinin düşük olması, eşlerin anlaşamaması ve sürtüşmeler, çocuğun cinsiyeti gibi konular olabilir.

5.1.3. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği İle Annenin Eğitim Düzeyi Değişkeninin Değerlendirilmesi

Demokratiklik ve Eşitlik Tanıma alt testinde ilkökul düzeyinde ve ilkökul düzeyinin altında olan annelerle üniversite mezunu anneler arasındaki farklılaşma, üniversite mezunu olan annelerin aleyhine olmuştur. Üniversite okuyan kadınlar geç evlilik yapabilirler. İleri dönemde yapılan evlilik, çocuk yetiştirmede izlenen yol ve takınılan tutum farklı olabilir. Bu dönemde çocuğa fazla özgürlük verme, fazla beklenti içine girme ve İleriye yönelik planlar yapılabilir. Bunun gibi nedenler bu sonucu oluşturabilir.

Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme alt testinde ; en yüksek ortalamaya okuma-yazma bilmeyen annelerin, en düşük ortalamaya ise ortaokul mezunu annelerin sahip olduğu görülmektedir. Bunun nedeni okuma-yazma bilmeyen annelerin küçük yaşta evlendirilmeleri, ev işi , çocuk sayısı, çocuk ya da çocukların bakımı, kalabalık aile

ortamları, meslek sahibi olmamaları, eşin destek olmaması, maddi yönden eşine sürekli bağımlı kalması ve daha az söz hakkı verilmesi, yaşadığı sosyo-kültürel konuma göre erkek çocuk sayısının artmasını isteme, kız çocuk sayısının artmasını istememe olabilir. Eğitim düzeyinin yükselmesi ile birlikte Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme rolü puanlarının azaldığı söylenebilir.

Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma” boyutunda en yüksek ortalama üniversite mezunu anne-babaların, en düşük ortalama ise okuma-yazma bilmeyen anne-babaların sahip olduğu görülmektedir. Bunun nedeni eğitim düzeyi düşük olan annelerin eşleriyle olan iletişimlerinin zayıf olması, çocuk ile ilgili konularda yeterli bilgiye sahip olmaması, ailenin geçimini sadece babanın sağlaması ve tek kişinin çalışması sonucu gelirin düşük olması söylenebilir.

Baskı ve Disiplin boyutunda en yüksek ortalama okuma-yazma bilmeyen annelerin, en düşük ortalama ise ortaokul mezunu annelerin sahip olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyinin artması sonucu baskı ve disiplin tutumunda azalma olduğu söylenebilir. Bu konuda yapılan araştırmalar sonucunda annenin eğitim seviyesinin azalması ile olumsuz nitelendirilebilecek tutum ve davranışların arttığı görülmüştür (Von Der Lippe (1999).; Ayyıldız (2005).; Tortumluoğlu (1999).

Şanlı ve Öztürk (2012). Yaşı küçük ve eğitim seviyesi az olan ,herhangi bir işte çalışmayan annelerin aşırı koruyucu ,sıkı disiplin ve baskıcı tutumlarının arttığını belirlemiştir.

(Tatlı vd.,2012).İlkokul ve ortaokul mezunu annelerin lise ve üniversite mezunu annelere göre eş geçimsizliği, ev kadınlığını reddetme, baskıcı ve koruyucu tutumlarını daha yoğun yaşadıkları sonucuna varmışlardır.

5.1.4. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği İle Babanın Eğitim Düzeyi Değişkeninin Değerlendirilmesi

Araştırmada en yüksek ortalama babası üniversite mezunu çocukların, en düşük ortalama ise babası ilkököl mezunu çocukların sahip olduğu görülmektedir. Buna göre babaların eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerinin de yükseldiği söylenebilir. Araştırmada en yüksek ortalama babası

üniversite mezunu çocukların, en düşük ortalama ise babası ilköğretim mezunu çocukların sahip olduğu görülmektedir. Buna göre babaların eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerinin de yükseldiği söylenebilir. Fakat Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma ve Baskı ve Disiplin boyutunda en yüksek ortalama lise mezunu babaların sahip olması şaşırtıcı bir sonuç olmaktadır. Buna sebep babanın çocukluk döneminde baskıcı ve otoriter tutuma sahip bir ailede yetişmiş olması, köy veya ilçede yaşamını devam ettirmesi ve arkadaş ortamı , sosyoekonomik düzeyinin düşük olması, ataerkil bir anlayışa sahip olma ile beraber gelenekçi yaklaşımı savunması gibi nedenler olabilir.

(Kızıltepe vd.,2013). İki yıl ve üstü okul öncesi eğitim kurumunda eğitim gören çocukların, ailede tek olan çocukların ,annesi memur olan ve serbest meslek ile uğraşan, anne ve babasının eğitim düzeyi yüksek olan çocukların diğer çocuklara nazaran demokratik tutum ve davranışlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, araştırma bulgularını desteklememektedir.

5.2. Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği -MASDU İle Demografik Bilgi Formundan Elde Edilen Bilgiler

Çalışmada Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği ; anne ve babaların eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve cinsiyet olmak üzere üç demografik değişken açısından araştırılmış ve bu değişkenlerle farklılaşmaları incelenmiştir.

5.2.1. Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği İle Cinsiyet Değişkeninin Değerlendirilmesi

Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği (MASDU) puanları yönünden sosyal çevreye pozitif yaklaşma alt testi dışında diğer alt testlerde kızlar lehine anlamlı düzeyde farklılaşma tespit edilmiştir. Yapılan t testi neticesinde cinsiyetin, çocukların sosyal yaşamın gereklerine uygun davranma, akranlarla etkileşim ve sosyal duruma uygun tepki verme alt boyutlarında en önemli yordayıcı olduğu görülmüştür.

Ünsal (2010), okul öncesi eğitim kurumunda eğitim gören 5-6 yaş çocukların sosyal duygusal uyumları ile davranış sorunları arasındaki ilişkiyi incelemiş ve sosyal-duygusal uyum toplam puanlarında kızlar lehine cinsiyete göre anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmalar sosyal uyum yönünden erkek çocuklarının sosyal uyum düzeylerinin kız çocuklarının sosyal uyum düzeylerinden daha az olduğu konusunda tutarlılık göstermektedir. Bunun nedeni kız çocuklarının erkek çocuklarına nazaran farklı yetiştirilmesi, ağırbaşlı, sessiz, uyumlu ve anaç ruhlu olmasının istenmesi, yetiştiği çevrenin, toplum değerlerinin farklılığı gibi nedenler olabilir. Obalar (2009), İlköğretim birinci sınıfta eğitim gören öğrencilerin sosyal duygusal uyum, zeka düzeyleri ve ilk okuma-yazma arasındaki ilişkiyi incelemiş, okuma-yazma becerisi ölçeklerinden almış oldukları puanlar erkek öğrenciler aleyhine kız öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğu sonucuna varmıştır. Bu bulgu, araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

5.2.2. Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği İle Gelir Düzeyi Değişkeninin Değerlendirilmesi

Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği genelinin diğer alt testlerinin ailenin gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Buna göre gelir düzeyi arttıkça öğrencilerin sosyal-duygusal uyumlarının arttığı söylenebilir.

Şentürk (2007), 5-6 yaşındaki çocukların çalışan ve çalışmayan annelerinin çocuk yetiştirme tutumları ile bu çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmayı 2006–2007 eğitim-öğretim yılında, İstanbul İli Küçükçekmece ilçesindeki 5 ilköğretim okulu bünyesindeki anasınıfı ve 5 anaokulu olmak üzere 10 resmi okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 480 çocuk ile onların anneleri ile yapmıştır. Araştırma sonucunda ev kadını olan annelerin koruyucu ana-babalık tutumları, çalışan annelerinkinden anlamlı derecede daha yüksek olmakla birlikte çalışan annelerin çocuklarının sosyal-duygusal uyumları, annesi ev kadını olan çocuklardan anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Demokratik ana- babalık tutumlarında ise, çalışan annelerin tutumları,

çalışmayanlardan anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu, araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Öksüz ve Ayvalı (2012).İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı ile sosyal uyum düzeyinin ilişkisini incelemek amacıyla yaptığı çalışmayı Amasya ili Suluova ilçesinde 2010-2011 eğitim-öğretim yılında 4. ve 5. sınıfa devam eden 180 kız, 180 erkek olmak üzere toplam 360 öğrenci ve 24 öğretmen ile yapmıştır.

Araştırmada sosyoekonomik düzeydeki iyileşmenin benlik saygısı ve sosyal uyumu olumlu yönde etkilediği, anne ve babanın eğitim düzeyi arttıkça benlik saygısı ve sosyal uyum düzeyinin de arttığı sonucuna varılmıştır.

Çocuğun içinde bulunduğu ortamda yaptığı işlerden dolayı başarıyı tatması ve özel olduğunun farkına varması, özgüveninin artması, öğretmenin sergilemiş olduğu tutumlar ve arkadaş ilişkileri gibi değişik faktörler olaylara tepki vermesinde ve sosyalleşmesinde etkin bir rol oynayabilir.

5.2.3.Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği İle Annenin Eğitim Düzeyi Değişkeninin Değerlendirilmesi

Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği genelinin alt testlerinin annelerin eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Ayrıca ölçeğin genelinde en yüksek ortalamaya annesi ortaokul mezunu olan çocukların, en düşük ortalamaya ise annesi ilkokul mezunu çocukların sahip olduğu görülmektedir.

Şanlı (2007).Okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını ve bunları etkileyen etmenleri incelediği çalışmayı Buca Avukat İlhan Ege Anaokulu, Karşıyaka Anaokulu ve Narlıdere Merkez Anaokulu'nda 2005-2006 eğitim ve öğretim yılında eğitim gören toplam 390 öğrencinin annesi ile yapmıştır.

Araştırma sonucunda annelerin yaşı, eğitim ve çalışma durumu, mesleği, eşin eğitim durumu, aylık gelir durumu, ailenin oluştuğu kişiler ve kendi annesinin tutumu değişkenlerine göre tutumlarında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Ayrıca küçük yaşta, ev hanımı ve eğitim düzeyi düşük olan annelerin aşırı koruyucu ve sıkı disiplin tutumlarının arttığı sonucuna ulaşmıştır.

(Kaya vd., 2012) .Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının öğrencilerin problem çözme becerilerine, sosyal kaygılarına ve akademik başarılarına etkisini incelediği çalışmayı 2010-2011 eğitim öğretim yılında Harran Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan öğrenciler ile yapmıştır. Araştırmada eğitim düzeyleri yüksek olan anne ve babaların demokratik tutumlara sahip olduğu, çocuklarının akademik başarılarının ve problem çözme becerilerinin yüksek olduğu ve sosyal kaygılarının düşük olduğu ;tutarsız ve ilgisiz anne-baba tutumlarına sahip anne-babaların çocuklarının akademik başarılarının ve problem çözme becerilerinin düşük, sosyal kaygı düzeylerinin ise yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

5.2.4.Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği İle Babanın Eğitim Düzeyi Değişkeninin Değerlendirilmesi

Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği genelinin alt testlerinin babaların eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Ayrıca ölçeğin genelinde en yüksek ortalamaya babası üniversite mezunu olan çocukların, en düşük ortalamaya ise babası ilkokul mezunu olan çocukların sahip olduğu görülmektedir. Buna göre babaların eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların sosyal-duygusal uyum düzeyleri yükselmektedir.

Pekkarakaş, E.(2010). eğitim düzeyi az olan babaların eğitim düzeyi fazla olan babalara nazaran daha az geleneksel çocuk yetiştirme tutumları sergiledikleri görülürken, lisansüstü eğitim düzeyine sahip babaların lise mezunu eğitim düzeyine sahip babalara göre daha modern çocuk yetiştirme tutumlarına sahip oldukları görülmüştür. Yine babaların eğitim durumlarına bağlı olarak eğitime katılım düzeylerine bakıldığında da eğitim durumu yükseldikçe aile temelli katılım düzeylerinin azaldığı görülmüştür. Bu bulgu ,çalışmayı destekler niteliktedir.

5.3. Sosyal-Duygusal Uyum Ölçeği (MASDU) ile Araştırmada Kullanılan Değişkenlerin İlişkisine Ait Bulguların Tartışılması

Bu bölümde Marmara Sosyal-Duygusal Uyum Ölçeği toplam puanları ve alt testlerinin araştırmada kullanılan değişkenlerle ilişkileri ve yordayıcılarına ilişkin bulgular yorumlanmaktadır.

5.3.1. MASDU Toplam Puanları İle Araştırmada Kullanılan Değişkenlerin İlişkisinin Tartışılması

Marmara Sosyal-Duygusal Uyum Ölçeği toplam puanları ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği'nin Aşırı Koruyuculuk, Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme , Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma alt testleri arasında anlamlı düzeyde ilişki olmadığı sonucu elde edilmiştir. Marmara Sosyal-Duygusal Uyum Ölçeği ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği 'nin alt testlerinden Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme ve Akranlarla Etkileşim arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Şanlı, D ve Öztürk, C (2012), Yaşı küçük ve eğitim düzeyi düşük olan ,çalışmayan annelerin aşırı koruyucu tutum sergilediği ve bununla beraber disiplin konusunda katı olan tutumlarında da artış olduğunu; annenin çocuk yetiştirme ile ilgili bilgilendirilmesi, bu konuda kendini donanımlı hissetmesi durumunda demokratik tutumunun artması ile birlikte diğer tutumların azaldığını belirtmişlerdir.

Sarı (2007), yaptığı çalışmada , aşırı koruyucu tutum sergileyen anne tutumlarının özel okullarda okuyan çocuklardaki sosyal uyumsuzluk ve sınırlı sosyal uyum boyutlarını pozitif yönde arttırdığını; demokratik tutum gösteren annelerin çocuklarıyla olan ilişkisinin pozitif olması ile birlikte ev kadınlığı rolünü reddetme boyutu ve sosyal uyum arasında negatif ilişki gösterdiğini ,karı-koca geçimsizliği ile sosyal uyumsuzluk boyutları arasındaki ilişkinin pozitif yönlü olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme konusunda tutarlı davranmaları, eğitim düzeyinin ve gelir durumunun artması olumlu yönde davranışları arttırabilir. Ayrıca eşler arasındaki uyumsuzluk ve bu ortamda yaşayan çocuk ya da çocukların sosyal ve duygusal açıdan uyumsuz davranış göstermeleri kaçınılmaz olur.

5.3.2.Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma Alt Testi İle Araştırmada Kullanılan Değişkenlerin İlişkisinin Tartışılması

Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma Alt Testi'nin Aşırı Koruyuculuk, Demokratiklik ve Eşitlik Tanıma, Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme, Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma, Baskı ve Disiplin alt testlerini anlamlı düzeyde yordamadığı görülmüştür. Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma alt testinde; arkadaşlarıyla paylaşımda bulunma, kolay iletişim kurma, grup oyunlarına katılma, nezaket sözcükleri kullanma ve sorunlarını saldırganlığa başvurmadan çözmenin yer aldığı olumlu davranışlar bulunmaktadır. Yavuzer (2000), çocuğun doğumdan sonra yakınında bulunan sosyal ve fiziksel çevreye uyum sağlamayla birlikte kendini rahatlıkla ifade etmeyi ,kendi kendini yönetmeyi bunları yaparken en büyük desteği ebeveyninden aldığını belirtmektedir. Er-Gazeloğlu (2000). demokratik tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarının otoriter tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarına nazaran yetişkin yardımı olmadan kendini yönetebilme ve kişiler arası iletişim kurmada daha başarılı olduklarını belirtmiştir. Baskıcı ve otoriter ailelerde büyüyen çocuklar karşı çıkarak, boyun eğmeyerek ve saldırgan davranışlar sergileyerek kendilerini kabul ettirmek istemekle birlikte kendi iç dünyalarını açıklamakta güç duruma düşmektedirler (Poyraz, 2007). Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Ölçeği'nde elde edilen bulgular anne- babanın eğitim düzeyi ile eğitim durumunun azalmasının aşırı koruyuculuk, aile içi geçimsizlik ve çatışma ve baskı ve disiplinde yükselme gösterebilmekle birlikte çocuğun sosyal yaşamın gereklerine uygun davranması da böyle bir aile ortamında zorlaşabilir.

5.3.3. Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme Alt Testi İle Araştırmada Kullanılan Değişkenlerin İlişkisinin Tartışılması

Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme alt testi ile PARI'nın alt testleri istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişkili olmadığı belirlenmiştir. Başkalarının beğenisini kazanmaktan hoşlanma, ortama ve zamana uygun espri yapma gibi maddeler Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme Alt Testi'nde bulunmaktadır.

Sarı (2007), Anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların, annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının, çocuğun sosyal uyum ve becerilerine etkisini incelediği araştırmasında, devlet okuluna devam eden anasınıfı öğrencilerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği'nin alt testleri ile Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği ile sınırlı sosyal uyum ve sosyal uyumsuzluk arasında ilişki elde etmesine karşın sosyal uyum alt testleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşamamıştır. Bu bulgu, araştırma bulgusunu destekler niteliktedir.

5.3.4. Akranlarla Etkileşim Alt Testi İle Araştırmada Kullanılan Değişkenlerin İlişkisinin Tartışılması

Akranlarla Etkileşim alt testinin, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği 'nin sadece Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme boyutu arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu diğer alt testler ile istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişkili olmadığı belirlenmiştir.

5.3.5. Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma Alt Testi İle Araştırmada Kullanılan Değişkenlerin İlişkisinin Değerlendirilmesi

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği ile Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma tüm alt testleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Korelasyonun ardından yapılan regresyon analizinde ise cinsiyet, annenin eğitim düzeyi, gelir düzeyi, aşırı koruyuculuk, demokratiklik ve eşitlik

tanıma, ev kadınlığı rolünü reddetme, aile içi geçimsizlik ve çatışma, baskı ve disiplin değişkenlerinin çocukların sosyal çevreye pozitif yaklaşmasını anlamlı düzeyde açıklamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu alt testte ebeveynden sorunsuzca ayrılma, mutlu bir çocuk olma, genellikle olumlu bir yüz ifadesine sahip olma gibi maddeler yer almaktadır. Anne-babanın eğitim düzeyi, yetiştirilme biçimi, çocuklarını yetiştirme tutumları çocuğun mutlu olmasında ve çevresine karşı pozitif yaklaşmasında önemli bir yere sahip olabilir . Anne-baba tarafından koşulsuz sevgi ile sevilen ve değerli olduğunu hisseden çocuk ya da çocukların mutlu olması doğaldır.

Andı (2014).yaptığı çalışmada anne- baba tutumları ile çocuğun sosyal yeterliliği ve olumsuz sosyal davranışları arasında ise belirginleşen bir fark görülmediği sonucuna ulaşmıştır. Bu durum anne-babanın çocuğuna verdiği sevginin ve gösterdiği hoşgörünün düzeyi, hayata olumlu ya da olumsuz bakış açısını yansıtır yansıtmaması ile ilgili olabilir. Bu bulgu, araştırma bulgularını desteklemektedir.

ALTINCI BÖLÜM

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına bakılarak yapılan değerlendirmeler neticesinde gerek uygulama yapmaya gerekse ileriye dönük yapılacak araştırmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

6.1. Sonuçlar

Araştırmanın hedefleri doğrultusunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır: Ebeveynlerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) alt ölçek puanlarının kız ve erkek çocuklarının cinsiyetine göre istatistiksel yönden anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bunun sebebi anne-babaların yetiştirilme tarzları, kız çocuklarının daha çok korunmasının gerekliliğine inanmaları, erkek çocuğunun soyu devam ettireceğini düşünmeleri gibi nedenler olabilir. Baba eğitim seviyesine göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği'nden elde edilen sonuçta aile hayatı ve çocuk yetiştirmeye yönelik tutum açısından baba eğitim düzeyinin önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Ebeveynlerin sosyoekonomik durumuna göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği'nin alt ölçek puanları anlamlı düzeyde farklılaştığı ; gelir durumu ve eğitim seviyesi düşük olan annelerin aşırı koruyuculuk, baskı ve disiplin tutumları ile Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma düzeylerinin daha fazla olduğu görülmüştür. Bununla birlikte Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma yönünden gelir düzeyine göre anlamlı farklılık tespit edilmediği belirtilmiştir. Babaların eğitim seviyesine göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği' nin tüm alt ölçek puanlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmiştir. Çocukların Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği ile Sosyal-Duygusal Uyuma Tepki Verme alt testi dışındaki diğer alt testlerde kızlar lehine anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu belirlenmekle birlikte Sosyal-Duygusal Uyuma Tepki Verme alt testi dışında kız çocuklarının uyum düzeylerinin erkek çocuklarının uyum düzeylerinden daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Ailelerin sosyo-

ekonomik durumuna göre Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği puanları ile alt testlerin anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre çocukların sosyal duygusal uyum düzeyleri ile ailelerinin aile hayatı ve çocuk yetiştirme özellikleri arasında ölçeklerin sadece bir boyutunda anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ailelerin ev kadınlığı rolünü reddetme özelliği arttıkça çocukların sosyal duygusal uyum düzeylerinin de arttığı belirlenmiştir. Buna göre geleneksel aile yapısı çerçevesinde hareket etmeyen, kendisini sadece ev kadını olarak görmeyen annelerin bulunduğu ailelerde çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerinin de daha yüksek olduğu söylenebilir. “Aşırı Koruyuculuk”, “Demokratik Tutum ve Eşitlik”, “Aile İçi Geçimsizlik ve Çatışma”, “Baskı ve Disiplin” ve “Ölçeğin Geneli” ile çocukların sosyal duygusal özellikleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Buna göre aile hayatı ve çocuk yetiştirme ile ilgili bu özelliklerin çocukların sosyal-duygusal uyum düzeyleri açısından önemli faktörler olmadığı söylenebilir.

6.2. Öneriler

Araştırma sonuçları doğrultusunda yapılabilecek çalışmalara yönelik öneriler aşağıda belirtilmiştir.

Araştırmacılar İçin;

Bu çalışmada, aile kavramı bir bütün olarak düşünüldüğü için anne ve baba ile çalışılmıştır. Anne ve baba dışında ailede yer alan diğer bireyleri özellikle dedeleri ve nineleri kapsayan çalışmalar yapılabilir.

Anne-babaların çocuk ile geçirmiş olduğu kaliteli zaman süresinin çocuğa olumlu kazanımlarını ve çıkarımlarını içeren çalışmalar yapılarak ülke genelinde uygulanan eğitim programlarındaki etkisi araştırılabilir.

Ailenin yetiştirme tutumlarının, çocuk sayısına sosyal-duygusal uyumlarına etkilerini inceleyen çalışmalar yapılabileceği gibi bu yönde destekleyici olan farklı ölçek ve anketler kullanılabilir, yüz yüze görüşmeler yapılabilir.

Aile içerisinde ikiz-üçüz olan çocukların, özel gereksinime ihtiyaç duyan çocukların ve üstün zekalı olan çocukların sosyal duygusal uyumu ile ilgili araştırmalar, rehberlik çalışmaları yapılabilir, bilgilendirme broşürleri hazırlanabilir. Ayrıca son dönemde özellikle anaokullarında gerek görülmeyerek çıkarılan rehberlik bölümünün önemi tekrar gözden geçirilebilir.

4-5 yaş arası çocuklar ile ilkokul çağında bulunan çocukların anne-babalarının çocuklarına karşı tutumlarının çocuğun diğer gelişim alanlarına (özellikle dil, bilişsel gelişim ve psikomotor gelişim) etkisini inceleyen çalışmalar ve araştırmalar yapılabilir.

Uygulayıcılar İçin;

Literatür incelendiğinde babalara yönelik çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu amaçla, babaları kapsayan ikili grup görüşmeleri yapılabilir. Sınıf içi katılımlar artırılarak babaların daha çok katılımı sağlanabilir.

Her bireyin farklı ve özel olduğunun farklılığını, sosyal olduğunu anlatan farkındalık eğitimleri verilebilir.

Aile yaşantısının, sosyal becerilerin ,eşler arasındaki uyumun çocuğa etkilerinin okul ya da aile sınırlandırılması yapılmadan bir bütün olması yani sürekli etkileşim halinde olması sağlanabilir.

Eşlerin tanışması, evliliğe karar vermesi, çocuk sahibi olması, çocuk bakımı, çocuğa davranış kazandırma gibi konularda alanında uzman kişiler tarafından ebeveynleri aydınlatan ve yönlendiren eğitim seminerleri, konferanslar verilebilir.

Çocuğun dil-zeka ve sosyal gelişimini arttıran sanat etkinlikleri, sportif faaliyetler, çocuk park ve bahçelerini renklendirici sorumluluk projeleri ,tatil ve ders programlarını içeren büyük-küçük grup çalışmaları yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Adler, A.(1994).İnsan Tabiatını Tanıma.(Çev.Dr. A. Yörükan). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Altınay, D. (2012). *Çalışan ve Çalışmayan Annelerin Başa Çıkma Tutumları ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ,Yüksek Lisans Tezi,İstanbul.
- Andı, F.T. (2014).*Okul Öncesi Çocuklarda Öğretmen Tarafından Ölçülen Sosyal Davranış Denetimi, Sosyal Uyum Ve Sosyal Yeterlilik Düzeylerinin, Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Tutumları İle İlişkisinin İncelenmesi*. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Avcı, M. (2003). *Lise Öğrencilerinin Toplumsal Uyum Düzeylerine Etki Eden Toplumsal Nedenler*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum.
- Avcı, H. (2004). *Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklara Sosyal Becerilerin Öğretilmesinde İşbirlikçi Öğrenme Yöntemi İle Sunulan Öğretim Programının Etkililiğinin İncelenmesi*. (Hızl. : G, Haktanır., & T, Güler.,),. *OMEP Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı Bildiri Kitabı. Cilt: 1*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Aydın, B. (1997) *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları: No:1.İstanbul.
- Ayyıldız, T. (2005). *Zonguldak İl Merkezinde 0-6 Yaş Çocuğu Olan Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları*. Karaelmas Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak.
- Balkaya, İ. (1998). *Anaokuluna Yeni Başlayan Çocukların Okula Uyum Süreçlerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ:Prentice –Hall.
- Bandura, A. (1986). *Social Foundations Of Thought And Action: A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bae, Kyung Eui., Lee, Kyung Hye., Kim, Young Hee., Kim, Sue., Kim, Hee Kyung., Kim, Ji Hyun .(2010). *Child-Rearing Practices and Parenting Efficacy of Marriage-Immigrant Women. Korean Acad Child Health Nurs* .(16) : 175-183.
- Berber, Ş. (1990). *Sosyo – Ekonomik Faktörlerin ve Anne – Baba Tutumlarının Okul Başarısına Etkisi* . Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Berg, B. (2011). The Effects of Parenting Styles on a Preschool Aged Child's Social Emotional Development. *University of Wisconsin-Stout*.
- Binbaşlıoğlu, C. (1975). *Gelişim Psikolojisi*. Ankara: Binbaşlıoğlu Yayınevi.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*(11.baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Brodeski, J. & Hembrough, M. E. (2005). *Improving social skills in young children. An action research project. degree of master of art in teaching and leadeship*..Saint Xavier University. Chicago. Illinois.
- Can, A. (2013). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cronbach, L.J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16 (3): 297–334.
- Cüceloğlu, D. (1992). *İçimizdeki Çocuk* , İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu D. (1998) *.İyi Düşün Doğru Karar Ver*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Cüceloğlu, D. (1999). *İnsan Ve Davranışı* . İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağdaş, A. (1997). *İletişim Dilinin Dört-Beş Yaş Çocuklarının Sosyal Gelişimlerine Etkileri*. Selçuk Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi, Konya.

- Doğan, A. (2010). ‘‘Ekolojik Sistemler Kuramı Çerçevesinde Akran Zorbalığının İncelenmesi’’ *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17 (3): 149-162.
- D.Saltalı, N.,Arslan, E.(2012).Ebeveyn Tutumlarının Anasınıfına Devam Eden Çocukların Sosyal Yetkinlik Ve İçe Dönüklük Davranışını Yordaması .
- Durualp, E.(2009). *Anasınıfına Devam Eden Altı Yas Çocuklarının Sosyal Uyum ve Becerilerine Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin Etkisinin İncelenmesi*, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.
- Er-Gazeloğlu, C. (2000). *İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Psiko-Sosyal Gelişimine Ana-Baba Tutumunun Etkisinin İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Gander, M.J. ve Gardiner, H.W. (2001). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. (Çev. A.Dönmez, N.Çelen ve B.Onur) . Ankara: İmge Kitabevi.
- Geçtan, E.. (1993). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Remzi Kitabevi .
- Gökçe, F. (2013). *5-6 Yaş Çocukların Sosyal-Duygusal Uyumları İle Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Gülay, H., Önder, A. (2011). ‘‘Annelerin Tutumlarına Göre 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal-Duygusal Uyum Düzeyleri’’.*Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1):89-106.
- Gülay, H. ve Akman, B. (2009). *Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceriler*. Ankara: Pegem Yayınevi.

- Güenalp, A. (2007). *Farklı Anne -Baba Tutumlarının Okul Öncesi Eğitim Çağındaki Çocukların Öz güven Duygusunun Gelişimine Etkisi* . Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Güngörmüş, O. (1990). *Baba –Çocuk İlişkisi, Ana–Baba Okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi .
- Günindi, N. (2008). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Uyum Becerileri ile Anne-Babalarının Empatik Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* .Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Gürses, İ., Kılavuz, M.A. (2011). *Erikson'un Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri Teorisi Açısından Kuşaklararası Din Eğitimi ve İletişiminin Önemi*. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,20 (2):153-166.
- Güven,Y., Işık, B.(2006). Beş Yaş Çocukları İçin Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği' nin (Masdu-5 Yaş) Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi,(23):125-142.
- Hanyaloğlu, E. (1995). *Okul Öncesi Kurum Öğretmenlerinin Kişilik Özellikleri İle Sahip Oldukları Anne-Babalık Tutumları Arasındaki İlişki*. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Işık, B. (2006). *Ailenin Örgütsel ve Yapısal Niteliğinin 60–72 Aylık Çocukların Sosyal Duygusal Uyum Düzeyine Etkisi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- İnanç, B.Y., Yerlikaya, E.E.(2012).*Kişilik Kuramları*. Ankara: Pegem Akademi.
- İnceoğlu, M.(2010).*Tutum, Algı, İletişim*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları.

- Kabasakal, C. (2012). *Çocuk Psikiyatri Polikliniğine İlk Başvuran Ailelerin Aile Yetiştirme Tutumları*. Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kağıtçıbaşı, Ç.(1999).*İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Basım Dağıtım.
- Kağıtçıbaşı, Ç.(2012).*Benlik ,Aile ve İnsan Gelişimi: Kültürel Psikoloji*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Karasar, N. (1995). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi, Kavramlar-İlkeler-Teknikler*. Ankara: Nobel Yayınları .
- Karayılmaz, D. (2008). *Ana Sınıfına Devam Eden Çocukların Duygusal Zekâ ve Sosyal Uyum Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Kaya, A. (2010). *İlköğretim Öğrencilerinin Anne - Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Kişilik Özelliklerine Göre Değişkenliğinin İncelenmesi*, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi,İstanbul.
- Kaya, K. ve Tuna, M. (2008). İlköğretim Çağındaki Çocukların Sosyalleşmesinde Televizyonun Etkisi .*Süleyman Demirel Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (17).159-182.
- Kayri, M. (2009). ‘‘Araştırmalarda Gruplararası Farkin Belirlenmesine Yönelik Çoklu Karşılaştırma (Post-Hoc) Teknikleri’’ . *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (1): 51.
- Kılıç, A. (2007). *Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri öğretmenliği Bölümü 7 – 20 Yaş Arası Bireylerin Fiziksel, Bilişsel, Ahlaki ve Kişilik Gelişimleri*, Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

- Kızıltepe, G.İ., Uyanık, Ö., Özsüer, S., Can- Yaşar , M. (2013). 61–72 Aylık Çocukların Demokratik Tutum ve Davranışlarının Anne Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi.
- Kolburan, G., Comert, I.T.,Narter, M., Isozen, H. (2012). *Parental Attitude Perception İn Adolescents By Gender*. Procedia - Social And Behavioral Sciences (47) 1299- 1304. Department Of Psychology, Faculty of Science and Letters, Istanbul ,Aydın University, Turkey.
- Kordi, A., Baharudin, R. (2010). *Parenting Attitude and Style and Its Effect on Children’s School Achievements*. International Journal of Psychological Studies. Vol. 2, No. 2; Faculty of Human Ecology University Putra Malaysia.
- Kotil, Ç. (2010). *Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Yeni Başlayan 5 Yaş Çocukların Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerine Annenin Ebeveyn Öz Yeterlik Algısı ile Okul Beklentilerine Uyum Düzeyinin Etkisi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul.
- Köknel, Ö. (2005) . *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*. Ankara: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kulaksızoğlu, A. (2001). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kuyucu, Y., Tepeli, K.(2013).’’60-72 Aylık Çocukların Akranlarına Karşı Gösterdikleri Duygusal ve Davranışsal Tepkilerinin Duyguları Anlama Becerileri Açısından İncelenmesi’’. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (36): 91-100.
- Landers, C. (1999). *Erken Çocukluk Gelişiminde Bakım Yönlendiriciler İçin Rehber: Okula Hazırlık Altıncı Ve Yedinci Yıllar* (Çev. E. Düzen). Ankara: MEB ve Unicef Türkiye Temsilciliği.
- Lecompte,G., Lecompte, A., ve Özer, S. (1978). *Üç Sosyoekonomik Düzeyde Ankaralı Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları: Bir Ölçek Uyarlaması*. Psikoloji Dergisi,1:5.

- Mcgillicuddy-De Lisi, A.V. And De Lisi, R. (2007) “Perceptions of Family Relations When Mothers and Fathers are Depicted With Different Parenting Styles”, The Journal of Genetic Psychology. 168(4): 425-442.
- Mc Nally S. ; Eissenberg, N. and Harris, J. D. (1991). Consistency And Change In Maternal Child –Rearing Practices And Values: A Longitudinal Study, Child Development.(62): 190 – 191.
- Megep (2007). (Mesleki Eğitim Ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) Çocuk Gelişimi ve Eğitimi : Aile ve Çocuk. Ankara. 1-50.
- Metin, G.(1999). Dramanın 5- 6 Yaş Çocukların Sosyal-Duygusal Gelişimlerine Etkisinin İncelenmesi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Mızrakçı, Ş. (1994). *Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etki Eden Faktörler: Demografik Özellikleri, Kendi Yetiştiriliş Tarzları, Çocuk Gelişimine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Çocuğun Mizacına İlişkin Algıları*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Obalar, S. (2009). *İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin İlk Okuma Yazma Becerileri İle Sosyal Duygusal Uyum Ve Zekâ Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Ogelman, H. G., Önder, A., Seçer, Z. ,Erten, H. (2013). “Anne Tutumlarının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerini ve Okula Uyumlarını Yordayıcı Etkisi”. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (29):144-152.
- Oktay, A. (2000). Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Öğretim, A. D. (1999). *Alt Ve Üst Sosyo Ekonomik Düzeydeki 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Oyun Davranışlarıyla Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

- Öksüz, Y., Ayvalı, M. (2012). *İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı İle Sosyal Uyum Düzeyi İlişkisi*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi .137-153.
- Ömeroğlu, F. (1996). *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Terbiyesinde Annenin Rolü Ve Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları (Anne Tutumlarının Demografik Bilgilere Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bir Araştırma)*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,İstanbul.
- Öner, N. (1997). *Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testler*. 3. basım, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Önder, A. , Güven, Y. , Sevinç,M., Aydın, O.,Uyanık Balat ,G.,Palut, B., (2004). 60-72 Aylık Çocuklar İçin Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği’nin (MASDU) Geçerlilik Ve Güvenirlik Çalışması. 1. Uluslar Arası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi Basılmamış Bildiri Özetleri (s.303-317) İstanbul: Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi.
- Özbey, S.(2009). *Anaokulu Ve Anasınıfı Davranış Ölçeği’nin (Pkbs–2) Geçerlik Güvenirlik Çalışması ve Destekleyici Eğitim Programı’nın Etkisinin İncelenmesi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi,Ankara.
- Özgülük, G. (2006). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Tam ve Yarım Günlük Eğitim Programlarına Göre 5-6 Yaş Grubu Çocuklarının Sosyal ve Duygusal Gelişimlerinin İncelenmesi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Özkalp, E. (2003). *Psikolojiye Giriş Dersleri* . Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.

- Özmermer, N. (2008). *Çalışan Annelerin ve Çalışmayan Annelerin Anasınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarının Dil Gelişim Farklılıklarının Karşılaştırılması*. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Öztürk, M. O. (1995). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Özyürek, A. (2004). *Kırsal Bölge ve Şehir Merkezinde Yasayan 5 – 6 Yaş grubu Çocuğa Sahip Anne – Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Özyürek, A., Tezel-Şahin, F. (2005). ‘‘5-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarının İncelenmesi’’. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (2): 19-34.
- Pallant, J. (2010). *SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using SPSS* (4.baskı). Maidenhead: Open University Press/McGraw-Hill.
- Pekkarakaş , E. (2010). *3-6 Yaş Çocukların Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumları İle Eğitime Katılım Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Perry Craig J., Jensen Larry, Adams Gerald R., (2001). The relationship between parents attitudes toward child rearing and the sociometric status of their preschool children, *The Journal of Psychology*, 7/9(6), 567-574.
- Poyraz, (2007). *Babaların Babalık Rolünü Algılamalarıyla Kendi Ebeveynlerinin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Recepov, R. (2000). *Algılanan Ana Baba Davranışları: Kùltürler Arası Bir Karşılaştırma*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.

D.Saltalı, N.,Arslan, E.(2012).Ebeveyn Tutumlarının Anasınıfına Devam Eden Çocukların Sosyal Yetkinlik Ve İçe Dönüklük Davranışını Yordaması .

Sarı, E. (2007). *Anasınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların, Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının, Çocuğun Sosyal Uyum ve Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Senemoğlu, N. (2003). *Gelişim, Öğrenme Ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Singh, S. & De Man, A. (1991). Maternal Attitudes Of Indian Women: A Study Of Gender Differences. *Social Behavior and Personality*, 19 (4): 297-303.

Sümer, N. Aktürk, G.E. & Helvacı, E. (2010). *Anne-Baba Tutum Ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye'de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış*. Türk Psikoloji Yazıları, 13 (25): 42-61.

Şanlı, D. (2007). *Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Şanlı, D., Öztürk, C.(2012). ‘‘Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi’’. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. (32):31-48.

Şen, M. (2009). *3-6 Yaş Grubu Çocukların Sosyal Davranışlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.

Şentürk, S. (2007). *5–6 Yaş Çocukların Çalışan ve Çalışmayan Annelerinin Yetiştirme Tutumları ile Bu Çocukların Sosyal-Duygusal Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması.*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- Tabak, N. (2007). *İlköğretim Birinci Kademedeki Davranış Sorunları Olan Çocukların Anne-Baba Tutumları*. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi.
- Taner- Derman, M., Başal, H. A. (2013).’’Okulöncesi Çocuklarında Gözlenen Davranış Problemleri ile Ailelerinin Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki’’. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2(1): 115-144.
- Taşdelen, H.,Turhan, M., Erikçi, M., Özkan, S.,Güdücü, S. (2013). *Boşanmış Aile Çocukları*. Proje Grubu , Konya.
- Tatlı, S., Selimoğlu, H., Dursun, B.(2012).’’Çocukları Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Annelerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi’’. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2(3): 101-114.
- Tichovolsky, M. H. (2011). *Parenting And Parent Predictors Of Changes In Child Behavior Problems*.
- Tortumluoğlu, G. (1999). *Annelerin Aile Kavramını Algılaması ve Bunun Çocuk Yetiştirme Tutumuna Etkisi*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Turiel, E. (2005). The many faces of parenting. New directions or child and adolescent development.(108): 79-88.
- Ucur, Z.E. (2005). *Farklı Aile Tutumlarının Okul Öncesi Dönem 5 Yaş Çocuklarının Bilişsel Performans Düzeylerine Etkisi*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Uyanık Balat, G. (2007).*İlköğretime Başlayan Çocukların Anne-Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Düzeylerine Göre İncelenmesi*. *Marmara Üniversitesi. Eğitim ve Bilim* , 32(143), 89-99.

- Ünsal, F.Ö.(2010). *Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 60-72 Aylık Çocukların Sosyal Duygusal Uyumları ile Davranış Sorunları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Vaizoğlu, F. (2008). *Anaokuluna Devam Eden Çocukların Sosyal Davranışları ile Ebeveynlerinin Evlilik Uyumlarının İncelenmesi*. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Volling,L.B., Belsky, J. (1992). *The Contribution of Mother-Child and Father-Child Relationships to the Quality of Sibling Interaction: A Longitudinal Study*. Society For Research In Child Development. (63): 1209-1222.
- Von Der Lippe, A.(1999). *The Impact Of Maternal Schooling And Occupation On Child- Rearing Attitudes And Behaviours In Low Income Neighbourhoods In Cairo, Egypt*, International Journal Of Behavioral Development, 23 (3): 703-729.
- Watts, W.J. (1979). “Deaf Children And Some Emotional Aspects Of Learning”, The Volta Review, December, 491-500.
- Yılmaz, R. (2010). *Farklı Sosyokültürel Seviyelerdeki 6 Yaş Grubu Çocukların Kelime Dağarcıklarının, Anne Baba Tutumları Açısından İncelenmesi (Aydın İli Örneği)*, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Aydın.
- Yılmaz - Bolat, E. (2011). *Anne Baba Eğitiminin Beş–Altı Yaş Çocuğa Sahip Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutum ve Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi*, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.
- Yavuzer, H. (1993). *Okul Öncesi Dönemde Ailenin İşlevi. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri 2-3*. Lefkoşe. İstanbul :Ya-Pa Yayınları.

Yavuzer, H. (1994). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normal Dışı Davranışlar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (1996). *Çocuk ve Suç*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2002). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2005). Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2006). Yaygın Ana-Baba Tutumları. Ana-Baba Okulu.(115-131). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H.(2007). *Ana-Baba Okulu Projesi. Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular*. İstanbul :Kültür Yayınları.

Yörükoğlu, A. (2000). Çocuk Ruh Sağlığı: *Çocuk Yetiştirme Sanatı Ve Kişilik Gelişimi*. İstanbul: Özgür Yayıncılık..

EKLER

Çalışma boyunca kullanılan ölçek ve bu çalışmanın yürütülebilmesi için alınan gerekli izin belgeleri aşağıda sunulmuştur.

Ek-1 . Aile Hayatı Ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği

Soru listesindeki ifadeler hakkındaki görüşünüzü her ifadenin karşısındaki sayılardan birini işaretleyerek belirtiniz. Bu ifadelerde doğru veya yanlış cevap yoktur. Sadece yapmanız gereken şey, kendi görüşünüze uygun olan ifadeye ait sayıyı işaretlemenizdir. Bütün soruların cevaplandırılması test için çok önemlidir. Bu nedenle bazı ifadeler birbirine benzer dahi olsa testin geçerliliği ve güvenilirliği açısından tüm ifadelere samimi cevaplar vermenizi rica ederim.

KAÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi(Okul Öncesi Öğretmeni)
Nesrin ÇETİNKAYA

	4	3	2	1
	Çok uygun buluyorum	Oldukça uygun buluyorum	Biraz uygun buluyorum	Hiç uygun bulmuyorum
1. Çocuk yorucu veya zor işlerden korunmalıdır.				
2. Anne ve babalar, çocuklarını dertlerini anlatmaya teşvik ederler fakat bazen çocukların dertlerinin hiç açılmaması gerektiğini anlayamazlar.				
3. Çocuk boşa geçen dakikalarını bir daha hiç geri gelmeyeceğini ne kadar çabuk öğrenirse, kendisi için o kadar iyi olur.				
4. Bir anne çocuğunun düş kırıklığına uğramaması için elinden geleni yapmalıdır.				
5. Çocuk ne kadar erken yürümeyi öğrenirse o kadar iyi terbiye edilebilir.				
6. Çocuk yetiştirmek sinir bozucu, yıpratıcı bir iştir.				
7. Çocuğun hayatta öğrenmesi gereken o kadar çok şey vardır ki zamanını boşa geçirmesi affedilemez.				
8. Babalar biraz daha şefkatli olsalar anneler çocuklarını daha iyi yönetebilirler.				
9. Çocuk yetiştirme nin kötü taraflarından biri de anne ve babanın istediğini yapabilmek için yeterince özgür olmamasıdır.				
10. Sıkı kurallarla yetiştirilen çocuklardan en iyi yetişkinler çıkar.				
11. Bir anne çocuğunun mutluluğu için kendi mutluluğunu feda etmesini bilmelidir.				

12. Daima koşuşturan, hareketli bir çocuk büyük bir olasılıkla mutlu bir kişi olacaktır.				
13. Büyükle, çocukların şakalarına güler, onlara eğlendirici öyküler anlattırsa, evdeki düzen daha düzgün daha akıcı olur.				
14. Çocuğun en gizli düşüncelerini kesinlikle bilmek bir annenin görevidir.				
15. Anne babalar çocuklarına, sorgusuz sualsiz kendilerine sadık kalmalarını öğretmelidir.				
16. Bütün genç anneler, bebek bakımından beceriksiz olacaklarından korkarlar.				
17. Eğer bütün gününü çocuklarla geçirmek zorunda kalırsa hangi anne olursa olsun sonunda çocuklar sinirine dokunur.				
18. Anne ve babalar her zaman çocuklarının kendilerine uymasını beklemeli, biraz da kendilerini çocuklarına uymalıdır.				
	4	3	2	1
	Çok uygun buluyorum	Oldukça uygun buluyorum	Biraz uygun buluyorum	Hiç uygun bulmuyorum
19. Eğer anneler dileklerinin kabul edileceğini bilselerdi, babaların daha anlayışlı olmalarını dilerlerdi.				
20. Bir çocuğa ne olursa olsun dövmüşmekten kaçınması gerektiği öğretilmelidir.				
21. Çocuklar bencil olduklarında ve hep bir şeyler istediklerinde, annenin tepesinin atması çok normaldir.				
22. Eğer çocuklar ailedeki kuralları uygun buluyorlarsa bunu anne babalarına söylemeleri hoş karşılanmalıdır.				
23. Anneler çoğu zaman çocuklarına bir dakika daha dayanamayacakları duygusuna kapılırlar.				
24. Çocuğu sıkı terbiye ederseniz sonra size teşekkür eder.				
25. Küçük bir çocuk cinsiyet konusundan sakınmalıdır.				
26. Bir annenin çocuğu hakkında herşeyi bilmesi hakkıdır. Çünkü çocuk onun bir parçasıdır.				
27. Uyanık bir anne baba çocuğunun tüm düşüncelerini öğrenmeye çalışmalıdır.				
28. Çocuklar, anne babalarının kendileri için neler feda ettiklerini düşünmelidir.				
29. Eğer çocukların dertlerini söylemelerine izin verilirse büsbütün şikayetçi olurlar.				
30. Sert terbiye, sağlam ve iyi karakter geliştirir.				
31. Genç bir kadın henüz gençken yapmak istediği pek çok				

şey olduğu için, anne olunca kendisini kötü hisseder.				
32. Anneler çocukları için hemen hemen bütün eğlencelerini feda eder.				
33. Babalar daha az bencil olsalar kendilerine düşen görevi yaparlardı.				
34. İyi bir anne çocuğunu ufak tefek güçlüklerden korumalıdır.				
35. Bir çocuğa anne ve babasını herkesten üstün görmesi öğretilmelidir.				
36. Çocuk hiçbir zaman ailesinden sır saklamamalıdır.				
37. Çocuklardan sık sık ödün vermelerini, anne babaya uymalarını istemek doğru değildir.				
38. Çoğu anneler bebeklerine bakarken onu inciteceklerinden korkarlar.				
39. Bir çocuğa başı derde girdiğinde dövüşmek yerine büyüklere başvurmaları öğretilmelidir.				
40. Anne baba arasındaki bazı konular hafif bir tartışma ile çözümlenemez.				
41. Ev bakımından ve idaresinde en kötü şeylerden biri de kişinin kendini evde tutuklanmış gibi hissetmesidir.				
42. Hiçbir kadından yeni doğmuş bir bebeğe tek başına bakması beklenmemelidir.				
43. Oğlan ve kız çocuklarının birbirlerini soyunurken görmemeleri gerekir.				
44. Çocukların sorunlarına eğilerseniz sizi oyalamak için birçok masal uydururlar.				
45. Eğer anne-babalar çocukları ile şakalaşp beraber eğlenirlerse, çocuklar onların öğütlerini dinlemeye daha çok yönelirler.				

	4	3	2	1
	Çok uygun buluyorum	Oldukça uygun buluyorum	Biraz uygun buluyorum	Hiç uygun bulmuyorum
46. Anneleri kendileri yüzünden zorluk çektikleri için çocuklar onlara karşı daha anlayışlı olmalıdırlar.				
47. Bir çocuk eninde sonunda anne-babasınınkinden daha üstün bir akla sahip olamayacağını öğrenir.				
48. Eğer bir anne çocuklarını iyi yetiştirmiyorsa belki de, bu babanın evde kendine düşen görevi iyi yapmamasından ileri geliyordur.				
49. Genç bir anne için ilk bebeğin bakımı sırasında yalnız kalmaktan daha kötü bir şey olamaz.				
50. Bir çocuğun diğer bir çocuğa vurması hiçbir şekilde hoşgörü ile karşılanamaz.				
51. Anne babalar çocuklarına hayatta ilerleyebilmeleri için hep bir şeyler aramaları ve boşa zaman geçirmeleri gerektiğini öğretmelidirler.				

52. Akıllı bir kadın yeni bir bebeğin doğumundan önce ve sonra yalnız kalmamak için elinden geleni yapar.				
53. Evde olup bitenleri sadece anne bildiği için ev hayatını onun planlaması lazımdır.				
54. Kendi haklarına sahip olabilmesi için bazen bir kadının kocasını terslemesi gerekir.				
55. Bütün zamanını çocuklarıyla geçirmek, bir kadına kanadı kopmuş kuş duygusu verir.				
56. Eğer anne kollarını sıvar, bütün yükü sırtına alırsa tüm aile rahat eder.				
57. Anne babalar çocuklarını, kendi kendilerine oluşturdıkları güveni sarsabilecek bütün güç işlerden sakınmalıdırlar.				
58. Çocuklar aslında sıkı disiplin içinde mutlu olurlar.				
59. Çocukların toplantılarıyla, kız erkek arkadaşlıklarıyla ve eğlenceleriyle ilgilenen anne babalar onların iyi yetişmelerini sağlarlar.				
60. Anne ve babaya sadakat her şeyden önce gelir.				

Ek-2-Sosyal-Duygusal Uyum Ölçeği (4 -5 Yaş)

Sayın Eğitimci;

Bu araştırma, “4-5 Yaş Arası Okul Öncesi Çocukların Sosyal-Duygusal Uyumuna Anne-Baba Yetiştirme Tutumlarının Etkisi”ni belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Aşağıda 4 yaş çocuğun sosyal-duygusal uyumuyla ilgili maddeler yer almaktadır. Sizden istenilen sınıfınızda yer alan her bir öğrenci için her maddedeki fikre ne derecede katıldığınızı cevap sütununda ilgili maddenin karşısında yer alan kutucuğa X işareti koyarak belirtmenizdir. Maddeleri, kendi fikir ve gözlemlerinizi doğrultusunda, çocuğun okula başlamasından sizin bu ölçeği cevaplandırmanıza kadar geçen süreyi göz önünde bulundurarak cevaplandırınız. Lütfen her maddeyi cevaplandırınız. Katkılarınız için teşekkür ederim.

Okul Önc. Öğrt. Nesrin ÇETİNKAYA

Kafkas Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans

Öğrencisi

Uygulanan Okulun Adı:.....

Çocuğun Cinsiyeti: 1- () Kız 2- () Erkek

Çocuğun Doğum Tarihi:...../...../.....

Çocuğun Okula Başlama Tarihi

		Hiçbir Zaman 1	Bazen 2	Her Zaman 3
1.	Sınıftaki araç-gereçleri arkadaşları ile paylaşır.			
2.	Akranları ile kolay iletişim kurar.			
3.	Kendinden önce oluşmuş bir akran grubuna kolaylıkla dahil olur.			
4.	Serbest zaman etkinliklerinde arkadaşlarıyla olmayı tercih eder.			
5.	Grup oyunlarında kurallara uyar.			
6.	Gerektiğinde çevresindekilere yardım eder.			
7.	Karşılaştığı sorunları saldırganlığa başvurmadan çözer.			
8.	Teşekkür ederim, günaydın, iyi günler vb. nezaket ifadelerini günlük yaşamında kullanır.			
9.	Başkalarının beğenisini kazanmaktan hoşlanır.			
10.	Yaşına uygun sorumlulukları yerine getirir.			
11.	Ortak eşyaların kullanımında özenlidir.			
12.	Ortama ve zamana uygun espri yapar.			
13.	Haksızlığa uğradığında uygun tepkiyi gösterir.			
14.	Ebeveyninden sorunsuzca ayrılır.			
15.	Mutlu bir çocuktur.			
16.	Genelde olumlu bir yüz ifadesi vardır.			
17.	Bakımlı olmaya özen gösterir.			
18.	Başkalarının ihtiyaç ve isteklerine duyarlıdır.			
19.	Gerektiğinde hakkını elde etmek için çaba gösterir.			

EK-3 Kişisel Bilgi Formu
EK-3-a Kişisel Bilgi Formu (Baba İçin)

Sayın Baba;

Aşağıda bulunan sorular “Anasınıfına devam eden çocuğunuzun Sosyal-Duygusal Uyumuna” yönelik bilimsel bir çalışmada kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Ölçekte 60 ifade bulunmaktadır. Cevaplama süresi yaklaşık 20 dakikadır. Ölçek iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısmı kişisel bilgiler, ikinci kısım ise çocuk yetiştirme tutumlarına ait ifadeleri içermektedir. Ölçek sonuçları, bilimsel bir çalışma için kullanılacaktır. Aşağıda verilen ifadeleri okuduktan sonra, aklınıza ilk gelen seçeneği işaretleyiniz. Ölçekte yer alan bütün ifadeleri işaretlemeye önem gösteriniz. Ölçek üzerine adınızı yazmayınız ve kimliğinizi belirleyici herhangi bir işaret koymayınız. Vereceğiniz samimi cevaplarınız için şimdiden teşekkür ederim.

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

ANNE VE BABAYA AİT BİLGİLER	
ANNE	BABA
1.Öğrenim Durumunuz: a) () Okuma-Yazma Bilmiyorum. b) () İlkokul Mezunu c) () Ortaokul Mezunu d) () Lise Mezunu e) () Ön lisans veya Lisans Mezunu f) () Yüksek Lisans Mezunu	1.Öğrenim Durumunuz: a) () Okuma-Yazma Bilmiyorum. b) () İlkokul Mezunu c) () Ortaokul Mezunu d) () Lise Mezunu e) () Ön lisans veya Lisans Mezunu f) () Yüksek Lisans Mezunu
2. Yaşınız: a) () 20-30 yaş arası b) () 31-40 yaş arası c) () 41-50 yaş arası d) () 51-60 yaş arası e) () 61 yaş ve üstü	2. Yaşınız: a) () 20-30 yaş arası b) () 31-40 yaş arası c) () 41-50 yaş arası d) () 51-60 yaş arası e) () 61 yaş ve üstü
3. Doğum Yeriniz: İl.....İlçe.....Köy..... .	3. Doğum Yeriniz: İl.....İlçe.....Köy.....
4. Çalışıyor Musunuz?	4. Çalışıyor Musunuz?

a) () Evet..... b) () Hayır	a) () Evet..... b) () Hayır
5. Öz () Üvey () Sağ () Yaşamıyor ()	5. Öz () Üvey () Sağ () Yaşamıyor ()
6. Anne- baba sağ ise; a) () Birlikte yaşıyorlar. b) () Boşandılar. c) () Boşandılar fakat birlikte yaşıyorlar. d) () Boşanmadılar fakat ayrı yaşıyorlar.	

7. Eşinizle evlilik süreniz: a) 1-5 Yıl arası() b) 6-10 Yıl arası() c) 10 Yıl ve üzeri() d) Diğer ()
8. Kaç çocuğunuz var?
9. Ailenizin ortalama aylık geliri için aşağıdakilerden hangisi uygundur? a) 500 TL'nin altında() b) 500TL-1000TL arasında() c) 1000TL-1500TL arasında() d) 1500TL -2000TL arasında() e) 2000TL -2500TL arasında() f) 2500TL'nin üstünde()
10. Eşinizden hiç ayrı kaldığınız oldu mu? Cevabınız “Evet” ise süresini belirtiniz.) a) () Evet..... b) () Hayır
11. Ailenizle iletişiminiz nasıldır? a) Yeterli düzeyde () b) Biraz yeterli düzeyde() c) Yeterli Düzeyde Değil() d) Hiç Yeterli Düzeyde Değil()
12. Evde alınan kararlarda çocuğunuzun fikrini alır mısınız? a) () Evet b) () Hayır
13. Evinizde eşiniz ve çocuklarınız dışında birlikte yaşadığınız kişiler var mı? a) () Evet b) () Hayır
14. Boş zamanlarınızı nasıl geçirirsiniz? a) () Spor yaparak e) () Müzik dinleyerek b) () Tamir-onarımla f) () Resim yaparak c) () İnternetle g) () Diğer..... d) () Kitap okuyarak
ÇOCUĞUNUZA AİT BİLGİLER
15. Anasınıfına devam eden çocuğunuz kaçınıcı çocuğunuz?
16. Anasınıfına devam eden çocuğunuzun cinsiyeti nedir? a) Kız() b) Erkek()
17. Çocuğunuzun en sevdiği TV programının adı

18. Çocuğunuzun kronik bir hastalığı var mı? Belirtiniz.
a) () Evet..... b) () Hayır
19. Çocuğunuzun; Boy..... Kilosu.....
20. Çocuğunuz kaç yaşında yürümeye başladı?
21. Çocuğunuz kaç yaşında konuşmaya başladı?
22. Çocuğunuzun okul öncesi kuruma devam etme süresi . a) () 0-6 ay b) () 7-12 ay c) () 12-18 ay d) () 19-24 ay e) () 2 yıldan fazla
23. Okul öncesi kuruma başlamadan önce çocuğunuzun bakımını kim üstlendi? a) Baba() e) Bakıcı () b) Anne() f) Komşu ya da akraba () c) Büyükbaba() g) Diğer ().... d) Büyükbaba()
YAŞAM ŞARTLARINIZ İLE İLGİLİ BİLGİLER
24. Eviniz kaç odalı?
25. Evde çocuklarınız için ayrı oda var mı? a) Evet () b) Hayır ()
26. Evinizde bilgisayar var mı? a) Evet () b) Hayır ()
27. Evinizde internet var mı? a) () Evet..... b) () Hayır

EK- 3-b. Kişisel Bilgi Formu (Anne İçin)

Sayın Anne;

Aşağıda bulunan sorular “Anasınıfına Devam Eden Çocuğunuzun Sosyal-Duygusal Uyumuna” yönelik bilimsel bir çalışmada kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Ölçekte 87 ifade bulunmaktadır. Cevaplama süresi yaklaşık 30 dakikadır. Ölçek iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısmı kişisel bilgiler, ikinci kısım ise çocuk yetiştirme tutumlarına ait ifadeleri içermektedir. Ölçek sonuçları, bilimsel bir çalışma için kullanılacaktır. Aşağıda verilen ifadeleri okuduktan sonra, aklınıza ilk gelen seçeneği işaretleyiniz. Ölçekte yer alan bütün ifadeleri işaretlemeye önem gösteriniz. Ölçek üzerine adınızı yazmayınız ve kimliğinizi belirleyici herhangi bir işaret koymayınız. Vereceğiniz samimi cevaplarınız için şimdiden teşekkür ederim.

ANNE' YE AİT BİLGİLER	
1.Öğrenim Durumunuz: a) () Okuma-Yazma Bilmiyorum. b) () İlkokul Mezunu c) () Ortaokul Mezunu d) () Lise Mezunu e) () Önlisans veya Lisans Mezunu f) () Yüksek Lisans Mezunu	
2. Yaşınız: a) () 20-30 yaş arası b) () 31-40 yaş arası c) () 41-50 yaş arası d) () 51-60 yaş arası e) () 61 yaş ve üstü	
3. Doğum Yeriniz: İl..... İlçe..... Köy.....	
4. Çalışıyor Musunuz? a) () Evet..... b) () Hayır	
5. Öz () Üvey () Sağ () Yaşamıyor ()	
6. Anne- baba sağ ise; a) () Birlikte yaşıyorlar. b) () Boşandılar fakat birlikte yaşıyorlar.	

7. Eşinizle evlilik süreniz:	
a) 1-5 Yıl arası()	b) 6-10 Yıl arası() c) 10 Yıl ve üzeri() d) Diğer ()
8. Kaç çocuğunuz var?	
9. Ailenizin ortalama aylık geliri için aşağıdakilerden hangisi uygundur?	
a) 500 TL'nin altında	b) 500TL-1000TL arasında() c) 1000TL-1500TL arasında () d) 1500TL -2000TL arasında() e) 2000TL -2500TL arasında() f) 2500TL'nin üstünde()
10. Eşinizden hiç ayrı kaldığınız oldu mu? Cevabınız "Evet" ise süresini belirtiniz.)	
a) () Evet.....	b) () Hayır
11. Ailenizle iletişiminiz nasıldır?	
a) Yeterli düzeyde ()	b) Biraz yeterli düzeyde()
c) Yeterli Düzeyde Değil()	d) Hiç Yeterli Düzeyde Değil()
12. Evde alınan kararlarda çocuğunuzun fikrini alır mısınız?	
a) () Evet	b) () Hayır
13. Evinizde eşiniz ve çocuklarınız dışında birlikte yaşadığınız kişiler var mı?	
a) () Evet	b) () Hayır
14. Boş zamanlarınızı nasıl geçirirsiniz?	
b) () Spor yaparak	e) () Müzik dinleyerek
b) () Tamir-onarımla	f) () Resim yaparak
c) () İnternetle	g) () Diğer.....
d) () Kitap okuyarak	
ÇOCUĞUNUZA AİT BİLGİLER	
15. Anasınıfına devam eden çocuğunuz kaçınıcı çocuğunuz?	
16. Anasınıfına devam eden çocuğunuzun cinsiyeti nedir?	
a) Kız ()	b) Erkek ()
17. Çocuğunuzun en sevdiği TV programının adı	
18. Çocuğunuzun kronik bir hastalığı var mı? Belirtiniz.	
a) () Evet.....	b) () Hayır
19. Çocuğunuzun;	
Boy.....	Kilosu.....
20. Çocuğunuz kaç yaşında yürümeye başladı?	
21. Çocuğunuz kaç yaşında konuşmaya başladı?	
22. Çocuğunuzun okul öncesi kuruma devam etme süresi .	
a) () 0-6 ay	b) () 7-12 ay c) () 12-18 ay d) () 19-24 ay e) () 2 yıldan fazla
23. Okul öncesi kuruma başlamadan önce çocuğunuzun bakımını kim üstlendi?	
a) Baba()	e) Bakıcı ()
b) Anne()	f) Komşu ya da akraba ()
c) Büyükbaba()	g) Diğer ()....
d) Büyükbaba()	
24. Eviniz kaç odalı?	
25. Evde çocuklarınız için ayrı oda var mı?	
a) Evet ()	b) Hayır ()
26. Evinizde bilgisayar var mı?	
c) Evet ()	d) Hayır ()
27. Evinizde internet var mı?	
a) () Evet.....	b) () Hayır

EK- 4.Ölçek Uygulama İzin Belgesi

T.C.

KAFKAS ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞI

EĞİTİM BİLİMLERİ BÖLÜMÜ

Sayı : 22059291/90

20.10.2014

Konu : Ölçek Uygulama İzni

K A R S

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Danışmanlığını yürüttüğüm Yüksek Lisans Öğrencisi Nesrin ÇETİNKAYA 'Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Sosyal-Duygusal Uyumu İle Ebeveynlerinin Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi ' konulu tez çalışmasını sürdürmektedir. Ek'teki ölçekleri ve formları merkez anaokulu ve anasınıflarında uygulayabilmesi için İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli iznin alınması hususunda gereğini bilgilerinize arz ederim.

Doç. Dr. Ali Osman ENGİN

Danışman

ÖZGEÇMİŞ

1973 yılında Kars'ta doğdu. İlköğrenimini Gazi İlkokulu'nda ve Orta öğrenimini Atatürk Ortaokulu'nda, liseyi ise Kars Alpaslan Lisesi'nde tamamladı. 2004 yılında Anadolu Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümünü kazandı. Aynı dönemlerde Kars'a bağlı ilçe ve köylerde ücretli öğretmenlik yaptı. 2008 yılında mezun oldu. 2009 yılında sözleşmeli öğretmen olarak bir yıl görev yaptı. 2010 yılında geçici görevlendirmeli olarak 80.Yıl Cumhuriyet Anaokulu'nda çalıştı. Aynı okulda 2011 yılından itibaren kadrolu olarak görev yapmaktadır.

